

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**OBDAVČITEV FINANČNIH STORITEV Z DAVKOM NA DODANO
VREDNOST V REPUBLIKI SLOVENIJI**

V LJUBLJANI, JUNIJ 2002

BREDA KASTELIC

IZJAVA

Študentka Breda Kastelic izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Tineta Stanovnika in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 10. junija 2002

Podpis:

KAZALO

0. UVOD	1
0.1. OPREDELITEV PROBLEMATIKE IN NAMENA PREUČEVANJA	1
0.2. CILJ DELA	2
0.3. METODA DELA.....	2
0.4. STRUKTURA POGLAVIJ.....	4
0.5. OPREDELITEV POJMOV	6
1. PREDSTAVITEV DAVKA NA DODANO VREDNOST	8
1.1. PORABNINE OZ. DAVKI NA PORABO IN NJIHOVA ČLENITEV	8
1.2. KRATEK PREGLED RAZVOJA DAVKA NA DODANO VREDNOST	8
1.2.1. UVEDBA DAVKA NA DODANO VREDNOST V DRŽAVAH ČLANICAH EVROPSKE UNIJE IN NEKATERIH DRUGIH DRŽAVAH	9
1.3. DAVEK NA DODANO VREDNOST IN EVROPSKA UNIJA.....	10
1.3.1. NASTANEK EVROPSKE UNIJE IN NJENE ZAKONODAJE.....	10
1.3.1.1. Zakonodaja Evropske unije	11
1.3.1.2. Organi Evropske unije.....	12
1.3.2. RAZVOJ DAVČNE ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU DAVKA NA DODANO VREDNOST	13
1.3.2.1. Razvoj do leta 1992.....	13
1.3.2.2. Razvoj od leta 1992 do 1996.....	15
1.3.2.3. Razvoj po letu 1996	17
1.3.3. VPLIV ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE NA ZAKONODAJO DRŽAVE ČLANICE.....	18
1.4. ZNAČILNOSTI DAVKA NA DODANO VREDNOST	19
1.4.1. RAZLIKA MED DAVKOM NA DODANO VREDNOST IN PROMETNIM DAVKOM V KONČNI PORABI	19
1.4.2. OBLIKE DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	20
1.4.3. METODE OBRAČUNA DAVKA NA DODANO VREDNOST	21
1.4.3.1. Metoda odštevanja, odštevalna metoda.....	21
1.4.3.2. Metoda seštevanja, seštevalna metoda.....	21
1.4.3.3. Kreditna metoda obračuna davka na dodano vrednost (indirektna odštevalna metoda, metoda znižanja davka, metoda odbitka, metoda računa).....	21
1.4.4. PREDNOSTI DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	22
1.4.4.1. Nevtralna davčna oblika	23
1.4.4.2. Prihodkovna izdatnost davka na dodano vrednost.....	23
1.4.4.3. Manjše možnosti davčnih utaj in učinkovito pobiranje davka	24
1.4.5. UČINKI IN NARAVA DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	25
1.4.5.1. Nevtralnost in regresivnost davka na dodano vrednost.....	25
1.4.5.2. Inflacijski učinek uvedbe davka na dodano vrednost	25
1.4.5.3. Načelo nastanka dogodka in načelo denarnega toka.....	26
2. DAVEK NA DODANO VREDNOST V REPUBLIKI SLOVENIJI	26
2.1. PREDMET OBDAVČITVE, DAVČNI ZAVEZANEC IN KRAJ OBDAVČITVE... 29	
2.1.1. PREDMET OBDAVČITVE	29
2.1.2. DAVČNI ZAVEZANEC	30
2.1.3. KRAJ OBDAVČITVE.....	30
2.2. KRAJ OPRAVLJENEGA PROMETA STORITEV.....	30

2.2.1. SPLOŠNO PRAVILO OBDAVČENJA STORITEV	30
2.2.2. IZJEME OD SPLOŠNEGA PRAVILA OBDAVČENJA STORITEV	31
2.3. DAVČNA OSNOVA, STOPNJA DAVKA NA DODANO VREDNOST	33
2.3.1. DAVČNA OSNOVA.....	33
2.3.2. STOPNJA DAVKA NA DODANO VREDNOST	33
2.4. DAVČNE OPROSTITVE.....	33
2.4.1. UČINEK OPROSTITEV	34
2.4.2. NEPRAVE DAVČNE OPROSTITVE.....	35
2.4.2.1. Druge davčne oprostitve.....	36
2.5. RAČUNI	36
2.5.1. IZDAJA RAČUNOV	36
2.5.2. PODATKI, KI JIH MORA VSEBOVATI RAČUN	37
2.5.2.1. Podatki, ki jih mora vsebovati račun, izdan davčnim zavezancem.....	38
2.5.2.2. Podatki, ki jih mora vsebovati račun, izdan končnim porabnikom	38
2.5.2.3. Računi v primerih množičnega izdajanja dokumentov fizičnim in pravnim osebam za oproščene finančne storitve	38
2.6. DAVČNO OBDOBJE, OBRAČUNAVANJE IN PLAČEVANJE DAVČNE OBVEZNOSTI, VRAČILO DAVKA	39
2.7. KNJIGOVODSTVO DAVČNEGA ZAVEZANCA IN HRAMBA DOKUMENTACIJE.....	40
2.7.1. ZAGOTAVLJANJE PODATKOV V BANKAH	41
2.8. REGISTRACIJA DAVČNIH ZAVEZANCEV	42
3. OBDAVČITEV FINANČNIH STORITEV Z DAVKOM NA DODANO VREDNOST ...	43
3.1. DEFINICIJA FINANČNIH STORITEV	43
3.2. RAZLOGI ZA OPROSTITEV FINANČNIH STORITEV	45
3.3. MOŽNOSTI GLEDE OBDAVČITVE FINANČNIH STORITEV V SISTEMU DAVKA NA DODANO VREDNOST	46
3.3.1. SEDANJI SISTEM OPROSTITVE FINANČNIH STORITEV	46
3.3.2. METODE ZNOTRAJ OBSTOJEČEGA SISTEMA.....	49
3.3.2.1. Opcijsko obdavčenje	49
3.3.2.2. Obdavčenje z ničelno davčno stopnjo.....	50
3.3.3. RAZVOJ METOD OBDAVČITVE FINANČNIH STORITEV, KI BI BILE ZDRUŽLJIVE Z VELJAVNIM SISTEMOM DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	51
3.3.3.1. Seštevalna metoda.....	51
3.3.3.2. Odštevalna metoda.....	52
3.3.3.3. Metoda denarnih tokov.....	53
4. OPROSTITEV FINANČNIH STORITEV V ZAKONU O DAVKU NA DODANO VREDNOST	57
4.1. ODOBRAVANJE IN UPRAVLJANJE KREDITOV TER ODOBRAVANJE IN UPRAVLJANJE GARANCIJ OZIROMA DRUGIH OBLIK ZAVAROVANJ ZA KREDITE S STRANI KREDITODAJALCA.....	59
4.2. STORITVE V ZVEZI Z UPRAVLJANJEM DEPOZITOV, HRANILNIH VLOG, BANČNIH RAČUNOV, OPRAVLJANJEM PLAČILNEGA PROMETA, NAKAZILI, UNOVČEVANJEM ZAPADLIH OBVEZNOSTI, ČEKOV ALI DRUGIH INSTRUMENTOV, RAZEN IZTERJAVE IN ODKUPA TERJATEV	63

4.2.1. STORITVE V ZVEZI Z UPRAVLJANJEM DEPOZITOV, HRANILNIH VLOG, BANČNIH RAČUNOV.....	63
4.2.2. STORITVE V ZVEZI Z OPRAVLJANJEM PLAČILNEGA PROMETA IN NAKAZILI.....	65
4.2.2.1. Preračunavanje tuje v domačo valuto	67
4.2.3. KARTIČNO POSLOVANJE	67
4.2.4. IZTERJAVA IN ODKUP TERJATEV	70
4.2.4.1. Odkup terjatev v mednarodnem merilu.....	73
4.2.4.2. Odkup kreditov in posojil, danih v denarni obliki.....	73
4.3. PROMET, VKLJUČNO Z IZDAJANJEM BANKOVCEV IN KOVANCEV, KI SO ZAKONITO PLAČILNO SREDSTVO V KATERI KOLI DRŽAVI, RAZEN Z ZBIRATELJSKIMI PREDMETI	74
4.3.1. PREVOZ BANKOVCEV IN KOVANCEV, KI SO ZAKONITO PLAČILNO SREDSTVO	75
4.3.2. OBDAVČITEV SPOMINSKIH KOVANCEV	76
4.4. PROMET Z DELNICAMI OZIROMA Z UDELEŽBAMI V DRUŽBAH, OBVEZNICAMI IN DRUGIMI VREDNOSTNIMI PAPIRJI, VKLJUČNO Z NJIHOVIM IZDAJANJEM, RAZEN HRAMBE VREDNOSTNIH PAPIRJEV	78
4.4.1. DONOSI OD VREDNOSTNIH PAPIRJEV	84
4.4.2. KAPITALSKI DOBIČKI.....	86
4.5. UPRAVLJANJE INVESTICIJSKIH SKLADOV	87
5. ODBITEK VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	87
5.1. ODBITEK VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST V ZDDV.....	88
5.2. IZRAČUN ODBITNEGA DELEŽA VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST.....	89
5.2.1. STORITVE PO 4.A DO 4.D TOČKI 27. ČLENA ZDDV, KI SO OPRAVLJENE ZA NAROČNIKA S SEDEŽEM ZUNAJ SLOVENIJE, ALI KI SO NEPOSREDNO POVEZANE Z BLAGOM, NAMENJENIM IZVOZU	93
ZAKLJUČEK.....	94
LITERATURA.....	96
VIRI.....	99

0. UVOD

0.1. OPREDELITEV PROBLEMATIKE IN NAMENA PREUČEVANJA

Pred uvedbo davka na dodano vrednost v Evropski uniji leta 1978 ni bilo zadovoljive metode obdavčitve finančnih storitev. Zato so finančne storitve v skladu s Šesto smernico Evropske unije, sprejeto 17. maja 1977, oproščene plačila davka na dodano vrednost, z možnostjo državam članicam, da dovolijo obdavčitev teh storitev.

Oprostitev finančnih storitev (brez pravice do vstopnega davka) je v nasprotju z osnovnimi načeli davka na dodano vrednost, ker vpliva na nevtralnost davka in povzroča kaskadni učinek, ki izkrivlja konkurenco. Razlike so prisotne tudi med državami članicami Evropske unije, saj je možnost obdavčitve določenih finančnih storitev v nekaterih državah uvedena (Nemčija, Francija, Belgija), v večini držav pa ne. Težave in razlike med državami se pojavljajo tudi pri opredelitvi oproščenih finančnih storitev in pri razdelitvi vstopnega davka med obdavčene in oproščene storitve. Nekatero finančne storitve (npr. najem sefov, promet z zbirateljskimi predmeti) so obdavčene v vseh državah. Zanje je značilno, da so zaračunane v obliki provizij.

Evropska komisija preučuje možnosti drugačne obdavčitve finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost. Za zdaj se kot možna metoda obdavčitve finančnih storitev kaže metoda denarnih tokov, kjer pa je treba še veliko tako teoretičnega kot praktičnega dela in raziskav. Tako ostaja praksa oprostitve finančnih storitev najbolj izvedljiva (čeprav ne najboljša) rešitev.

Republika Slovenija je obdavčenje prometa izdelkov in storitev po sistemu davka na dodano vrednost uvedla med zadnjimi evropskimi državami, davek na dodano vrednost je bil vpeljan 1. julija 1999. Za uvedbo nove davčne oblike se je Slovenija odločila iz dveh razlogov: zaradi normalizacije davčnega sistema in njegove strukture ter zaradi prednosti davka na dodano vrednost pred drugimi oblikami prometnih davkov.

Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV) je pripravljen na podlagi smernic Evropske unije. Besedilo zakona temelji predvsem na Šesti smernici Evropske unije. Določila o oprostitvi plačila davka na dodano vrednost za primarne finančne storitve, ki jih vsebuje Šesta smernica, povzema ZDDV v 4. točki 27. člena.

Finančnih storitev ne opravljajo le banke in druge finančne organizacije, temveč tudi druge osebe, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo. Tudi v takih primerih velja davčna oprostitvev. Opredelitev, da je promet neke storitve oproščen plačila davka na dodano vrednost, naj bi izhajala iz vsebine storitve, in torej ne sme biti odvisna od statusa posameznega zavezanca, ki tak promet opravi. ZDDV pa v tretjem odstavku 41. člena določa, da v primeru, ko davčni zavezanec opravlja primarne finančne storitve le občasno, opravljanje

teh storitev ne vpliva na njegovo pravico do odbitka vstopnega davka. Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost v 79. b členu določa, da se promet s finančnimi storitvami opravlja občasno, če finančne storitve pomenijo samo dopolnilno dejavnost davčnega zavezanca in prihodki od teh storitev ne presegajo treh odstotkov njegovega letnega prometa (z vključenim davkom na dodano vrednost). Za namene obdavčenja pa se finančne storitve razvrščajo glede na njihovo vsebino oziroma pojavno obliko na finančnem trgu, in ne glede na to, kdo te storitve opravlja.

Predmet magistrskega dela je **predstavitev obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost v Republiki Sloveniji**. Pri izvajanju veljavne zakonodaje s področja davka na dodano vrednost pri finančnih storitvah se pojavljajo vsebinski problemi glede določitve, ali je storitev obdavčena, ali oproščena plačevanja davka na dodano vrednost, ali pa gre za neobdavčljivo storitev in problemi pri razdelitvi vstopnega davka med obdavčene in oproščene storitve. Le tiste finančne storitve, ki so eksplicitno navedene v posameznih alinejah v 4. točki 27. člena ZDDV, so oproščene plačila davka na dodano vrednost. Plačila davka na dodano vrednost pa so oproščene tudi storitve, ki so z njimi neposredno povezane, kar vodi k težavam pri določanju, katere storitve še lahko opredelimo kot pomožne finančne storitve.

Namen raziskave je omogočanje pravih odločitev izvajalcev finančnih storitev glede njihove obdavčitve.

0.2. CILJ DELA

Osnovni cilj predloženega dela je pregled problematike, ki nastopa pri obdavčitvi finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost. Nakazali bomo tudi možne rešitve, s katerimi bi se finančne storitve v celoti pripeljalo v sistem davka na dodano vrednost. Prikazali bomo tudi problematiko, ki se pojavlja pri obdavčitvi finančnih storitev z davkom na dodano vrednost v Republiki Sloveniji, tako glede vsebine, ali je storitev obdavčena, ali oproščena plačevanja davka na dodano vrednost, ali pa gre za neobdavčljivo storitev in težave pri razdelitvi vstopnega davka med obdavčene in oproščene storitve. K predstavljenim problemom bomo podali svoje mnenje in predlagali ustrezne rešitve.

0.3. METODA DELA

V literaturi najdemo določene članke na temo obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost v Republiki Sloveniji, vendar pa temeljita raziskava pred tem delom ni bila opravljena. Preučevanje predstavljene vsebine magistrskega dela bo tesno povezano z raziskovanjem tujih spoznanj s področja obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost. V delu se bomo tako v največji možni meri opirali na strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev, ki so objavili knjige, članke in prispevke s področja obdavčitve finančnih storitev, in na mnenja in pojasnila Ministrstva za finance in Davčne uprave Republike

Slovenije. Poleg teorije bo treba vključiti tudi lastna znanja in izkušnje, pridobljene z delom v SKB banki, d. d., Ljubljana in Skupini za davke pri Združenju bank Slovenije.

V raziskavi bodo glede na izbrano tematiko in namen preučevanja uporabljeni naslednji metodološki prijemi:

- zbiranje ustrezne literature, mnenj in pojasnil Ministrstva za finance in Davčne uprave Republike Slovenije s področja obdavčitve finančnih storitev,
- preučevanje razlogov za oprostitvev finančnih storitev,
- preučevanje pravne podlage za oprostitvev finančnih storitev,
- spoznavanje prakse obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost v posameznih državah, predvsem v državah članicah Evropske unije,
- preučevanje možnih metod obdavčitve finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost,
- uporaba spoznanj za oblikovanje mnenja glede obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost v Republiki Sloveniji.

V nalogi bomo večkrat predstavili določena mnenja in pojasnila Ministrstva za finance in Davčne uprave Republike Slovenije. Ta naj bi pomagala pojasnjevati okoliščine in specifične probleme tam, kjer je zakonodaja preohlapna in nedorečena (Bašič, 1999). Tako Ministrstvo za finance kot Davčna uprava Republike Slovenije (DURS) sta pred uveljavitvijo, predvsem pa po uveljavitvi davka na dodano vrednost izdala veliko različnih mnenj in pojasnil, med katerimi so si nekatera celo v nasprotju in dogaja se, da DURS ne upošteva pojasnil Ministrstva za finance. Kako odgovoriti na vprašanje, ali upoštevati mnenja in pojasnila Ministrstva za finance in DURS, torej ali pojasnila, ki niso izdana v obliki predpisa, ki ga podpiše finančni minister, za davčne zavezance res nimajo pravne veljave?

V skladu z določbo 66. člena ZDDV pojasnila in mnenja, ki niso izdana v obliki predpisa, ki ga podpiše finančni minister, za davčne zavezance niso zavezujoča (Šešok, 1999, str. 19). ZDDV v 66. členu določa: "Podrobnejše predpise o izvajanju tega zakona, vključno z natančnejšimi kriteriji in načini uveljavljanja oprostitvev, predpiše minister, pristojen za finance."

Ministrstvo za finance je pojasnilo, da tolmačenja oziroma pojasnila Ministrstva za finance niso obvezujoča za davčne zavezance. Po naši ureditvi so zavezujoča le tista tolmačenja, ki jih da državni zbor k določenemu členu zakona in so objavljena v Uradnem listu. Pravno varnost davčnim zavezancem zagotavlja možnost pritožbe zoper odločbo davčnega organa in sodno varstvo.

Davčna uprava Republike Slovenije pa navaja, da mnenje Ministrstva za finance ni zavezujoče ne za davčnega zavezanca ne za davčno upravo. Davčni zavezanci lahko zahtevajo izdajo pojasnila oziroma razlage predpisa o izvajanju predpisov v konkretnih zadevah, vendar

tudi ta pojasnila nimajo značaja formalnopravnega vira, zato za davčnega zavezanca niso obvezna (Kalacun, 2001, str. 8).

Ker ZDDV in PDDV ne določata dovolj natančnih pravil glede obdavčenja finančnih storitev sta tako Ministrstvo za finance kot DURS pripravila dodatna pojasnila o izvajanju določil ZDDV v zvezi s finančnimi storitvami, ki jih v nalogi tudi predstavljamo, saj čeprav za davčne zavezanca niso zavezujoča, pomagajo pojasnjevati specifične probleme.

Opozoriti se nam zdi potrebno tudi na sklepa, ki ju je sprejela Vlada Republike Slovenije ob obravnavi Poročila o izvajanju priprav na uvedbo davka na dodano vrednost na 114. seji, dne 17. junija 1999:

1. "V primerih, ko je treba pri izvajanju posameznih določil zakona pridobiti dodatno uradno tolmačenje davčnega organa, bodo davčni zavezanca s tem pravočasno seznanjeni. Davčni organ bo to dodatno razlago upošteval od njenega sprejema dalje."
2. "Vlada Republike Slovenije je zadolžila Davčno upravo Republike Slovenije in Carinsko upravo Republike Slovenije, da pri opravljanju nadzora nad izvajanjem zakona o davku na dodano vrednost, ob morebitnih nejasnostih, upoštevata pravno načelo "v dvomu v prid zavezanca".

0.4. STRUKTURA POGLAVIJ

Magistrsko delo vsebuje pet glavnih poglavij. V prvem poglavju bomo predstavili davek na dodano vrednost, tako da bomo najprej prikazali porabnine oz. davke na porabo in njihovo členitev. Nato bo sledil kratek pregled razvoja davka na dodano vrednost, kjer bomo posebej prikazali uvedbo davka na dodano vrednost v državah članicah Evropske unije in nekaterih drugih državah. Nadaljevali bomo s predstavitvijo davka na dodano vrednost v Evropski uniji, in sicer bomo predstavili nastanek Evropske unije in njene zakonodaje ter organe, razvoj davčne zakonodaje Evropske unije na področju davka na dodano vrednost ter vpliv zakonodaje Evropske unije na zakonodajo države članice. Prvo poglavje bomo sklenili z značilnostmi davka na dodano vrednost, kjer bomo prikazali razliko med davkom na dodano vrednost in prometnim davkom v končni porabi, oblike davka na dodano vrednost, metode obračuna davka na dodano vrednost, prednosti davka na dodano vrednost ter učinke in naravo in sicer nevtralnost in regresivnost davka na dodano vrednost, inflacijski učinek uvedbe davka na dodano vrednost ter načelo nastanka dogodka in načelo denarnega toka.

Sledilo bo poglavje o davku na dodano vrednost v Republiki Sloveniji, kjer bomo najprej predstavili predmet obdavčitve, davčnega zavezanca in kraj obdavčitve. V nadaljevanju bo sledil prikaz kraja opravljenega prometa storitev, in sicer bomo predstavili splošno pravilo obdavčenja storitev in izjeme od splošnega pravila. Nato bomo predstavili davčno osnovo in stopnjo davka na dodano vrednost. Sledila bo predstavitev davčnih oprostitev, in sicer najprej učinek oprostitev, nato pa predstavitev nepravilnih davčnih oprostitev in v njihovem okviru drugih davčnih oprostitev, kamor sodijo finančne storitve.

V drugem poglavju bomo prikazali pomen računov, in sicer izdajo računov in podatke, ki jih mora vsebovati račun, sledila bo predstavitev davčnega obdobja, obračunavanja in plačevanja davčne obveznosti ter vračila davka na dodano vrednost. Nadaljevali bomo s prikazom o knjigovodstvu davčnega zavezanca in hrambi dokumentacije, kjer bomo posebej predstavili zagotavljanje podatkov v bankah in poglavje sklenili z registracijo davčnih zavezancev.

S prikazom definicije finančnih storitev in razlogov, da so finančne storitve oproščene plačila davka na dodano vrednost, bomo pričeli tretje poglavje. Sledil bo prikaz možnosti glede obdavčitve finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost, in sicer bomo najprej prikazali obstoječi sistem oprostitev finančnih storitev. Nadaljevali bomo s prikazom metod obdavčitve finančnih storitev znotraj obstoječega sistema. Tako bomo predstavili opcijsko obdavčenje in obdavčenje z ničelno davčno stopnjo. To poglavje bomo sklenili s predstavitevjo metod obdavčitve finančnih storitev, in sicer seštevne metode, odštevne metode in metode denarnih tokov, ki se kaže kot možna metoda obdavčitve finančnih storitev.

Celotno raziskavo bo zaokrožilo poglavje o oprostitvi finančnih storitev v zakonu o davku na dodano vrednost. V poglavju bomo prikazali oproščene finančne storitve, kot jih določa ZDDV, in opozorili na različna mnenja, ki so obstajala ali še obstajajo glede obdavčitve oziroma oprostitve posamezne finančne storitve. Najprej bodo predstavljene storitve odobravanja in upravljanja kreditov ter odobravanja in upravljanja garancij oziroma drugih oblik zavarovanj za kredite s strani kreditodajalca.

Sledila bo predstavitev storitev v zvezi z upravljanjem depozitov, hranilnih vlog, bančnih računov, opravljanjem plačilnega prometa, nakazili, unovčevanjem zapadlih obveznosti, čekov ali drugih instrumentov, izterjave in odkupa terjatev. Posebej bomo izpostavili problematiko pri upravljanju depozitov, plačilnem prometu, kartičnem poslovanju ter pri izterjavi in odkupu terjatev.

Nadaljevali bomo s predstavitevjo prometa, vključno z izdajanjem bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo v kateri koli državi, kjer bomo prikazali različna mnenja glede obdavčitve prevoza bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, in glede obdavčitve spominskih kovancev.

Nato bomo predstavili naslednje oproščene finančne storitve, in sicer promet z delnicami oziroma udeležbami v družbah, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, vključno z njihovim izdajanjem, razen hrambe vrednostnih papirjev, kjer bomo izpostavili problematiko donosov od vrednostnih papirjev in kapitalskih dobičkov. Poglavje bomo sklenili z zadnjo oproščeno finančno storitvijo, naštetu v ZDDV, to je z upravljanjem investicijskih skladov.

V zadnjem poglavju bomo predstavili problematiko, povezano z odbitkom vstopnega davka na dodano vrednost, kjer bomo predstavili izračun odbitnega deleža vstopnega davka na

dodano vrednost in vpliv finančnih storitev, ki so opravljene za naročnika, ki ima sedež zunaj Slovenije, ali storitev, ki so neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu.

V zaključku bomo povzeli sklepne misli glede obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost.

Na koncu magistrskega dela bomo prikazali uporabljeno literaturo in vire.

0.5. OPREDELITEV POJMOV

V literaturi, zakonskih in podzakonskih aktih se sami pojmi obdavčeno, obdavčljivo, ... uporabljajo nedosledno, zato bomo na začetku opredelili pomen pojmov, uporabljenih v nalogi. Pri navajanju določil zakona o davku na dodano vrednost in pravilnika o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost bomo uporabljali pojme, kot so predpisani, pri tem pa bomo opozorili na morebitne nedoslednosti.

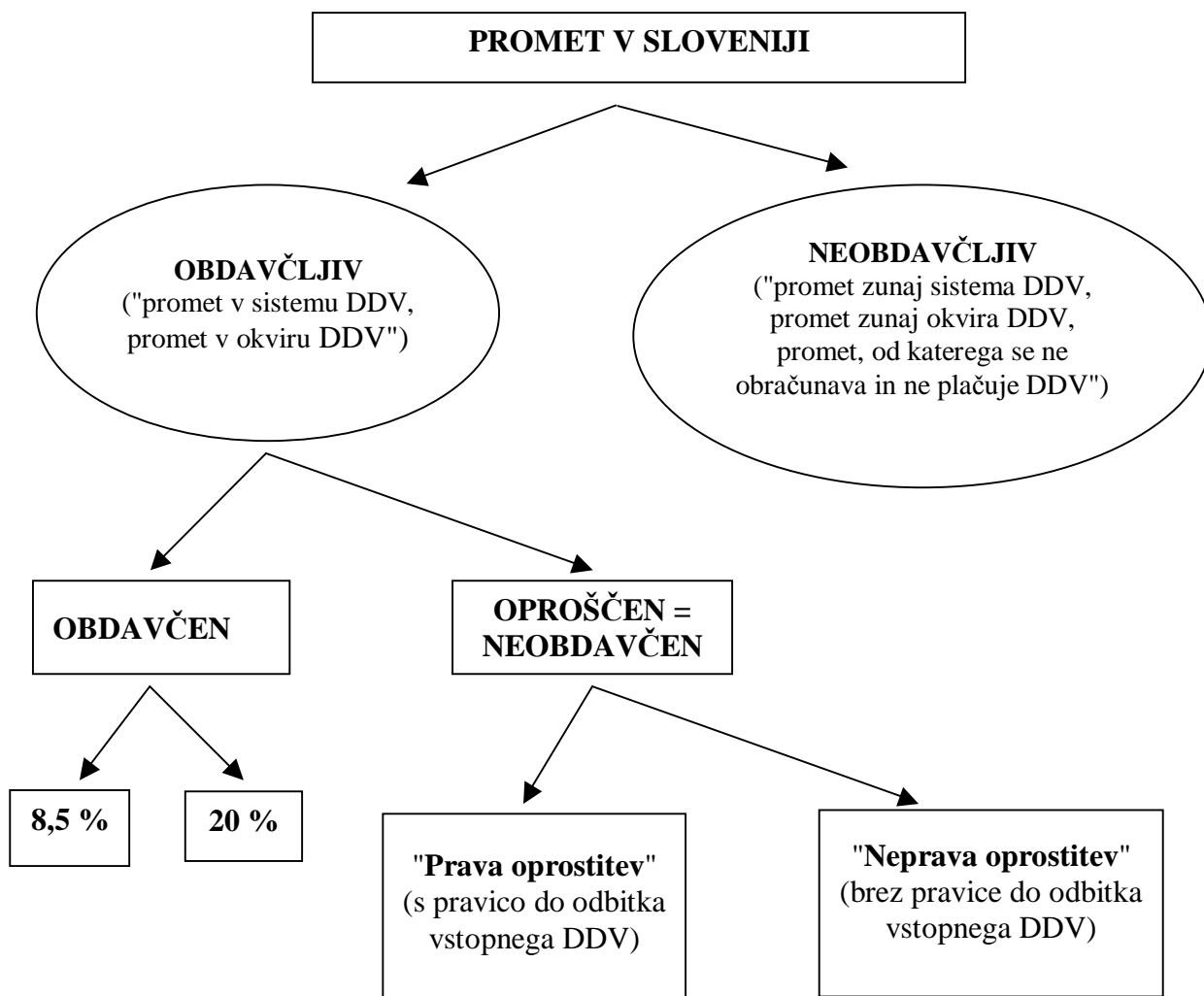
Neobdavčljiv promet je promet, ki je izvzet iz sistema davka na dodano vrednost, torej ni promet po zakonu o davku na dodano vrednost, npr. prenos podjetja in dela podjetja, ki je gospodarska celota, na drugega davčnega zavezanca, zamudne obresti, odškodnine, določen promet državnih organov in organizacij in oseb javnega prava, kadar kraj prometa ni v Sloveniji ... Neobdavčljiv promet zajema promet, ki v smislu II. poglavja ZDDV, ki določa predmet obdavčitve, ni predmet obdavčitve z davkom na dodano vrednost (Davčni bilten, maj 2000, str. 10).

Obdavčljiv promet je promet, ki je v sistemu davka na dodano vrednost, in je lahko:

1. **obdavčen promet** (promet blaga, promet storitev in uvoz),
- ~~1.~~ **2. oproščen promet** (predpisan v 26. do 32. členu ZDDV).

Nekateri avtorji uporabljajo širšo definicijo pojma obdavčeno, in sicer govorijo, da je obdavčen promet lahko oproščen plačila davka na dodano vrednost ali zavezan plačilu davka na dodano vrednost (Ošljaj, 2000, str. 8–9).

Slika 1: Uporaba izrazov



Vir: Davčni bilten, posebna izdaja, Vodenje davčnih evidenc za DDV, julij 2001, str. 6.

Ker se pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka v skladu z drugim odstavkom 41. člena ZDDV upošteva le promet, ki se nanaša na opravljanje obdavčene dejavnosti, in promet, ki se nanaša na opravljanje oproščene dejavnosti, ne upošteva pa se promet, ki se nanaša na opravljanje dejavnosti, ki je zunaj okvira obdavčitve z davkom na dodano vrednost, je razlikovanje med neobdavčljivo dejavnostjo in oproščeno dejavnostjo zelo pomembno. Neupoštevanje prometa, doseženega z opravljanjem neobdavčljive dejavnosti, pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka pomeni, da opravljanje takšne dejavnosti ne vpliva na pravico do odbitka vstopnega davka.

1. PREDSTAVITEV DAVKA NA DODANO VREDNOST

1.1. PORABNINE OZ. DAVKI NA PORABO IN NJIHOVA ČLENITEV

V mednarodni davčni razvrstitvi in izrazju je razmeroma veliko neenotnosti v zvezi z davki, ki jih teorija zaradi njihovega ekonomskega bistva navadno imenuje porabnine, OECD jih glede na značilnosti predmeta obdavčitve razvršča v široko in pestro skupino davkov na blago in storitve, družbeni računi OZN pa jih obravnavajo kot posredne davke (Rupnik, 1997, str. 58–60).

Davke na porabo delimo na splošne davke na porabo in selektivne davke na porabo. V praksi obstajata le dva različna tipa splošnega davka na porabo, to sta davek na maloprodajo in davek na dodano vrednost. Splošni davki na porabo so izključno ad valorem davki, torej je davčna osnova denarna vrednost izdelka. Selektivni davki na porabo, ki jim rečemo tudi akcize ali trošarine, pa se nanašajo le na določene skupine izdelkov (alkoholne pijače, tobak in tobačne izdelke, naftne derivate in avtomobile). Akcize oziroma trošarine se praviloma določajo glede na neko referenčno količino (Stanovnik, 1998, str. 77–78).

1.2. KRATEK PREGLED RAZVOJA DAVKA NA DODANO VREDNOST

Hkrati z renesanso davka na promet med prvo svetovno vojno so se pojavili že tudi predlogi za preprečevanje ene izmed njegovih velikih pomanjkljivosti – njegovega kumulativnega delovanja. Že leta 1919 je nemško podjetje Siemens dalo predlog za uvedbo t. i. neto davka na promet, nekakšne oblike današnjega davka na dodano vrednost. V ZDA je zagovarjal uvedbo davka na dodano vrednost prof. Adams leta 1921, vendar njegovega predloga ameriški kongres ni sprejel (Krašovec, 1979, str. 25–26). Adams je prvi v zgodovini davka na dodano vrednost predlagal davčno–kreditni postopek. Definiral ga je kot obliko pobiranja prometnega davka s kreditom davkov, plačanih od proizvajalca ali trgovca za blago, kupljeno za prodajo ali pa za uporabo v proizvodnji. Prvi so uporabili to metodo v argentinskem in filipinskem zakonu o davku na dodano vrednost. Pri razpravah o tem, kdaj in kje je bil prvič uveden neto davek na promet, pa se v novejši literaturi navaja, da je to bilo v Turčiji leta 1927, kjer ga je uvedel Kleinjohann (Škof, Špes, 1998, str. 11–12).

V Franciji so obrodila sadove dolgoletna prizadevanja Laura in leta 1953 je Francija v svoj davčni sistem sprejela davek na dodano vrednost. Laure je predlagal uvedbo davka na dodano vrednost, torej na vrednost, ki je blagu dodana v posamezni fazi proizvodnje ali prometa, kar seveda velja tudi za storitve. Sprva je davek na dodano vrednost v Franciji nadomestil samo del obdavčitev prometa. Še vedno sta ga spremljala davek na storitve in lokalni davek na promet, bili pa so še posebni prometni davki (specialne akcize) na čaj, kavo in podobno. Praksa je pokazala mnoge prednosti in slabosti novega davka. V začetku leta 1968 so sistem obdavčitve prometa znova korenito spremenili in s tem poenostavili davek na dodano vrednost. Od takrat dalje davek na dodano vrednost zajema tudi promet storitev in promet

blaga v celoti, odpravili pa so poprejšnje davke na storitve in lokalni davek na promet (Krašovec, 1979, str. 25–26).

1.2.1. UVEDBA DAVKA NA DODANO VREDNOST V DRŽAVAH ČLANICAH EVROPSKE UNIJE IN NEKATERIH DRUGIH DRŽAVAH

Davek na dodano vrednost se je po pravnih sistemih držav Evropske unije naglo širil. Vse takratne članice (Francija, Zahodna Nemčija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg) so imele uveden vsefazni tip splošnega davka na promet; izjema je bila Francija. Leta 1963 je Neumarkova komisija predlagala, da se davek na dodano vrednost uvede kot splošna oblika obdavčenja prometa blaga in storitev v vseh pravnih sistemih držav Evropske unije. V primerjavi z enofaznim splošnim prometnim davkom so davek na dodano vrednost označevali kot premik naprej – v smislu uvedbe nevtralnega prometnega davka, ki ne uvaja kumuliranja davčnega bremena, torej davka, ki nudi pogoje za mednarodno blagovno menjavo.

Prva država, ki je uzakonila davek na dodano vrednost, je bila Danska leta 1967. Sledili so Nemčija (1968), Luksemburg (1968), Švedska (1969), Nizozemska (1970), Norveška (1970), Belgija (1971), Islandija (1972), Italija (1973), Avstrija (1973) in Velika Britanija (1973), (Krašovec, 1979, str. 26). Portugalska je uvedla davek na dodano vrednost leta 1985, Španija 1986. Davek na dodano vrednost imajo tudi v Grčiji, na Irskem in Finskem (European Commission, 2000a, str. 4).

Davek na dodano vrednost je uveljavljen v vseh državah OECD, razen v Združenih državah Amerike; Avstralija pa je davek na dodano vrednost uvedla julija 2000 (Jerman, 2000, str. 181–182).

Angleški naziv za davek na dodano vrednost je Value-added tax ali skrajšano VAT, francoski Taxe sur la valeur ajoutée (TVA), nemški Umsatzsteuer oziroma Mehrwertsteuer (MWS), italijanski Imposta sul valore aggiunto (IVA), (European Commission, 2000a, str. 117, 199, 254 in 463).

Zunaj držav članic OECD uporabljajo davek na dodano vrednost v več kot 40 državah v Afriki, Aziji in v Latinski Ameriki. Davek na dodano vrednost uporabljajo na Japonskem, Kitajskem, v Indiji, Braziliji, državah v razvoju (Senegal, Haiti, Indonezija, Nigerija). Njegova razširitev v zadnji polovici stoletja je najpomembnejši dogodek v razvoju davčnega sistema.

Od držav v srednji in vzhodni Evropi je prva sprejela zakon o davku na dodano vrednost Madžarska leta 1988. Močan val je nastopil leta 1992 in 1993. Po tem letu davka na dodano vrednost od teh držav niso sprejele le še Albanija, Makedonija in Slovenija (Škof, Špes, 1998, str. 12–14).

1.3. DAVEK NA DODANO VREDNOST IN EVROPSKA UNIJA

Z upoštevanjem prizadevanj Slovenije za priključitev v polnopravno članstvo Evropske unije in zahtevami Evropske unije, da je pogoj za sprejem predvsem prilagoditev in harmonizacija pravne ureditve Slovenije z določili zakonodaje Evropske unije, je v nadaljevanju predstavljeno, kako je Evropska unija organizirana, kateri pravni viri sestavljajo njeno zakonodajo in kakšne vplive in posledice ima oziroma bo imela na slovensko zakonodajo.

Smiselno je, da Republika Slovenija svoje predpise kar najbolj uskladi z evropskimi že ob njihovem sprejemanju, prav tako pa je pričakovati, da bodo tudi dopolnitve in razlage predpisov ter sodna praksa sledili evropskim in se v Sloveniji ne bodo oblikovala posebna pravila obdavčenja.

Glavni urad DURS je v odločbi, s katero je ovrgel pritožbo davčnega zavezanca zoper odločbo prvostopnega organa (šlo je za vprašanje postopka izdaje računa in dilemo, ali gre za zavezanost za davek na dodano vrednost, kdaj je ta nastala in kdaj se lahko odbija vstopni davek na dodano vrednost) in v kateri se je davčni zavezanec skliceval tudi na Šesto smernico ter sodbo Evropskega sodišča, navedel: "Pritožbene navedbe v zvezi s Šesto smernico in sodbo Evropskega sodišča so neutemeljene. Sodba Evropskega sodišča se nanaša na države članice, po drugi strani pa Šesta smernica daje le napotke v smeri harmonizacije zakonodaje in kot taka ni neposredno uporabna pri izvrševanju oziroma razlaga naše pozitivne zakonodaje." (Davčni bilten, september 2001, str. 17). Čeprav Republika Slovenija še ni polnopravna članica Evropske unije, smo v nalogi predstavili sodbe Evropskega sodišča, ki se nanašajo na obdavčitev finančnih storitev.

1.3.1. NASTANEK EVROPSKE UNIJE IN NJENE ZAKONODAJE

Nastanek Evropske unije in njene zakonodaje je povezan s Pariškim sporazumom, na osnovi katerega je bila leta 1951 ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo, in Rimskim sporazumom, na osnovi katerega je bila leta 1957 ustanovljena Evropska gospodarska skupnost. Države ustanoviteljice Evropske gospodarske skupnosti so bile Francija, Zahodna Nemčija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg.

Oba sporazuma sta postavila temelje zakonodaje Evropske unije. Za davek na dodano vrednost je predvsem pomemben Rimski sporazum, ki od 95. do 99. člena določa izpolnitev naslednjih zahtev: nobena država članica na izdelke iz drugih držav ne sme zaračunati večjih davkov kot na domače izdelke, znesek davka, ki se vrne pri izvozu, ne sme biti večji od dejansko plačanega davka. Poleg tega pa je v 99. členu določena tudi pristojnost organov Evropske unije, in sicer navedeni člen določa: "Svet Evropske unije bo na predlog Komisije in po posvetovanju z Evropskim parlamentom s soglasno odločitvijo sprejel predpise za usklajevanje zakonov, ki se nanašajo na področje prometnega davka, akciz, carin in drugih

oblik posrednih davkov v obsegu, v katerem je tako usklajevanje potrebno za vzpostavljanje in delovanje skupnega trga."

Evropska unija je bila ustanovljena leta 1992, in sicer s podpisom Maastrichtskega sporazuma. Države ustanoviteljice so se s podpisom tega sporazuma zavezale, da si bodo prizadevale ustanoviti politično, gospodarsko in denarno unijo.

1.3.1.1. Zakonodaja Evropske unije

Zakonodajo Evropske unije sestavljajo naslednji pravni viri:

- primarna zakonodaja ali primarno evropsko pravo,
- sekundarna zakonodaja ali sekundarno evropsko pravo,
- mednarodno–pravni sporazumi Evropske unije,
- sporazumi, ki jih med seboj sklepajo države članice Evropske unije,
- pravna praksa oziroma sodbe Evropskega sodišča (Svilar, Drobnič, 1999, str. 14–16).

Primarno zakonodajo ali primarno evropsko pravo predstavljajo pariški, rimski in maastrichtski sporazum. Pariški in rimski sporazum sta določila temelje Evropske gospodarske skupnosti in njenih organov, to je Komisije, ki pripravlja besedilo pravnih aktov, ki jih nato predloži Svetu ministrov. Ta po posvetovanju z Evropskim parlamentom sprejme pravne akte in jih objavi v uradnem glasilu. Maastrichtski sporazum iz leta 1992 pa je uveljavil obveznost za ustanovitev politične, gospodarske in denarne unije znotraj držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Nekatera pomembna določila tega sporazuma se z vidika davka na dodano vrednost nanašajo predvsem na uveljavitev načela prevlade zakonodaje Evropske unije nad zakonodajo držav članic in na uveljavitev načela nediskriminatornosti. K primarni zakonodaji se uvrščajo tudi vsi dodatki, protokoli, dopolnitve in spremembe navedenih sporazumov.

Sekundarno zakonodajo ali sekundarno evropsko pravo sestavljajo naslednji pravni akti: uredbe, smernice, odločbe in priporočila ter stališča oziroma mnenja. Skoraj celotna davčna zakonodaja Evropske unije v zvezi z davkom na dodano vrednost je bila sprejeta v obliki smernic. Edina uredba, ki se nanaša na davek na dodano vrednost, je uredba Sveta Evropske unije o postopkih izmenjavanja informacij med državami članicami Evropske unije.

Glavna razlika med uredbami in smernicami je v tem, da ima uredba obvezujoči značaj za države članice Evropske unije, kar pomeni, da določila uredbe veljajo v vseh državah članicah, ne glede na to, ali so posebej vključena v nacionalno zakonodajo. Uredbe Evropske unije so v državah članicah veljavne neposredno, kar pomeni, da imajo v državah članicah položaj posebnega zakona, ki ga ni sprejel državni parlament, temveč organi Evropske unije (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 44). Uredba ima splošen značaj, je zavezujoča v vseh svojih elementih in jo je mogoče neposredno prenesti v zakonodajo vsake države članice. Podobno

kot zakon v nacionalni zakonodaji predstavlja osnovo za pravice in dolžnosti, ki veljajo neposredno za državljane Evropske unije (Moussis, 1999, str. 46).

Smernice so prav tako pravno zavezujoče, vendar pa zanje velja, da **morajo biti določila smernic vključena v nacionalno zakonodajo države članice. Način in metode, s katerimi bodo države članice to dosegle, pa so prepuščeni njihovi prosti izbiri.** Če posamezna država članica ne upošteva določil smernic v svoji nacionalni zakonodaji, pa veljajo tudi določila smernic neposredno. Za najpomembnejše predpise glede davka na dodano vrednost veljajo smernice Evropske unije, ki so pravno obvezne za države članice. Države, ki se želijo priključiti Evropski uniji, morajo določila smernic upoštevati v svojih predpisih, ki jih sprejema državni parlament (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 44). Smernica zavezuje vsako državo članico, na katero je naslovljena, glede rezultatov, ki jih je treba doseči, medtem ko prepušča organom oblasti v posameznih državah članicah presojo o uporabi oblik in metod. Gre za neke vrste okvirni zakon Evropske unije, ki je še posebej primeren za usklajevanje zakonov. Opredeljuje namreč cilj ali cilje, ki jih je treba doseči, in prepušča državam članicam, da se odločijo za oblike in instrumente, potrebne za njihovo doseganje (Moussis, 1999, str. 46).

Odločbe pa se ponavadi sprejemajo takrat, ko se državam članicam dopuščajo določene izjeme ali izvzeta iz določil smernic in so obvezujoče le za tiste države, na katere so naslovljene. Odločba je zavezujoča za naslove, ki jih navaja, ti pa so lahko ena, več ali celo vse države članice ali pa ena ali več fizičnih ali pravnih oseb.

Priporočila in stališča niso za nikogar obvezujoča, lahko pa so naslovljena na vse države članice, na posamezno državo, ali na posamezno pravno ali drugo osebo. Priporočila predlagajo določeno smer obnašanja, mnenja pa ocenjujejo trenutni položaj ali določena dejstva v Evropski uniji ali v državah članicah. Ti instrumenti omogočajo ustanovam Evropske unije, da sprejmejo stališča na nezavezujoč način, brez vsakršnih pravnih obveznosti za naslovnike – države članice in/ali državljane. Nadalje Svet in Evropski parlament sprejemata resolucije, ki prav tako niso zavezujoče in izražajo politično željo po ukrepanju na določenem področju (Moussis, 1999, str. 47).

1.3.1.2. Organi Evropske unije

Evropska unija ima štiri temeljne organe:

- **Komisijo Evropske unije**, ki ima več nalog. Na eni strani je posrednik, ki posreduje predloge Svetu ministrov Evropske unije, po drugi strani je izvrševalec, ki sprejema podrobnejše odločitve, na tretji strani pa je opazovalec, ki lahko sproži zoper posamezne države, podjetja ali posameznike postopek pred Evropskim sodiščem zaradi neupoštevanja zakonodaje Evropske unije;

- **Svet ministrov Evropske unije** sestavljajo vladni predstavniki držav članic in je pristojen za sprejemanje dokončnih rešitev in odločitev, po pridobitvi predhodnega soglasja Parlamenta Evropske unije;
- **Parlament Evropske unije** ni "čisti" zakonodajni organ Evropske unije, temveč je predvsem posvetovalni organ, ki obravnava in preučuje predloge Komisije Evropske unije in da soglasje za njihov sprejem Svetu ministrov Evropske unije;
- **Evropsko sodišče** je najvišje sodišče v Evropski uniji in je pristojno za tolmačenje zakonodaje Evropske unije, to je za preverjanje, ali sta Komisija in Svet ministrov Evropske unije pri izdaji določenega novega predpisa pravilno upoštevala obstoječo zakonodajo Evropske unije. Hkrati pa Evropsko sodišče tudi preverja, če je zakonodaja Evropske unije pravilno vključena v zakonodaje držav članic in odloča o primerih, ko sta zakonodaji države članice in Evropske unije med seboj v nasprotju. **Zato je odločitev Evropskega sodišča v določeni zadevi enako pomembna in obvezujoča kot zakonodaja Evropske unije sama po sebi.** Na Evropsko sodišče lahko poleg samih organov Evropske unije naslovijo svoj zahtevek bodisi pristojna sodišča držav članic bodisi davčni zavezanci sami. Ko Evropsko sodišče o določeni zadevi dokončno odloči, se presojanje o isti zadevi ne more več nasloviti na noben drug organ oziroma sodišče. Vendarle pa je pristojnost tega sodišča v nekem smislu omejena, saj lahko tolmači le pravilnost uporabe zakonodaje Evropske unije, ne pa tudi pravilnosti uporabe zakonodaje države članice. Njegova pristojnost je omejena le na presojo usklajenosti nacionalne zakonodaje z zakonodajo Evropske unije. **Sodba Evropskega sodišča, ki se nanaša na določeno državo članico, ni obvezujoča le za državo članico, na katero se nanaša, temveč je obvezujoča tudi za druge države članice.** Če Komisija Evropske unije ugotovi, da država članica ne upošteva sodbe Evropskega sodišča, ima možnost, da od Evropskega sodišča zahteva uvedbo ustrezne sankcije (Svilar, Drobnič, 1999, str. 17–18).

1.3.2. RAZVOJ DAVČNE ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU DAVKA NA DODANO VREDNOST

1.3.2.1. Razvoj do leta 1992

Pravna podlaga za nastanek davčne zakonodaje Evropske unije so smernice Evropske unije. Na osnovi zahtev, določenih v 99. členu Rimskega sporazuma, je Svet ministrov Evropske unije sprejel Prvo smernico Evropske unije, s katero je bilo določeno, da bodo države članice nadomestile obstoječe sisteme prometnega davka z enotnim sistemom davka na dodano vrednost. Prva smernica je bila sprejeta šele leta 1967 (Stanovnik, 1998, str. 90). Enotni sistem davka na dodano vrednost naj bi po eni strani zagotovil najvišjo možno stopnjo poenostavitve in nevtralnosti pri pobiranju davkov, po drugi strani pa naj bi z obdavčenjem zajemal vse transakcije, ki se opravijo v posameznem prometu blaga in storitev. Sistem davka na dodano vrednost naj bi tako temeljil na principu, da se s splošnim davkom na porabo obdavči promet blaga in storitev in da je zaračunani davek vedno sorazmeren ceni ne glede na število prometov v proizvodnem in prodajnem procesu. Prva smernica torej nalaga državam

članicam, da obstoječe sisteme prometnega davka nadomestijo z davkom na dodano vrednost, ki temelji na načelih splošnega davka na porabo, z uporabo kreditne metode (metode odbitka).

K nadaljnjemu razvoju pri uveljavljanju davka na dodano vrednost je veliko prispevala tudi Druga smernica Evropske unije, ki je določala, da se davek na dodano vrednost uporabi pri prometu blaga in storitev, ki ga za plačilo opravi davčni zavezanec na ozemlju države, in pri uvozu blaga. Druga smernica Evropske unije je opredelila pojme davčni zavezanec, promet blaga, promet storitev, ozemlje države. Po določilih te smernice naj bi bila osnova za davek cena blaga ali storitev, pri uvozu blaga pa vrednost, navedena na carinskih dokumentih. Države članice Evropske unije so imele pravico predpisati svoje davčne stopnje in obdavčiti določene vrste blaga ali storitev z višjimi ali nižjimi stopnjami davka. Le uporaba davčne stopnje nič naj bi bila strogo predpisana. Uvoženo blago naj bi bilo obdavčeno z enako davčno stopnjo, ki je v državi izvoznici predpisana za promet tega blaga. Države članice so lahko po lastni presoji tudi izvzele določeno blago ali storitve iz obdavčenja.

Druga smernica je predpisala tudi nekaj osnovnih pravil, ki naj bi urejala poslovanje davčnega zavezanca, med katerimi je tudi zahteva, da davčni zavezanec vodi zadovoljivo evidenco o svojem prometu in poslovanju in da za dobave blaga in storitev izstavlja račune. Davčnemu zavezancu je bila priznana pravica, da lahko odšteje od zaračunanega davka na dodano vrednost tisti davek, ki mu je bil zaračunan pri nakupu blaga ali storitev in pri uvozu blaga, ki ga je uporabil za svoje nadaljnje poslovanje.

V skladu z Drugo smernico je izvoz v celoti neobdavčen, uporablja se načelo namembnega kraja oziroma načelo destinacije. Druga smernica državam članicam omogoča, da sprejmejo posebne predpise, ki poenostavljajo obračun davka na dodano vrednost za mala podjetja in kmete (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 40–41).

Osnovni cilj take ureditve naj bi bil zagotoviti skupno tržišče znotraj ozemlja držav članic Evropske unije, v katerem bo vladala zdrava konkurenca in katerega osnovne značilnosti so podobne tistim, ki vladajo znotraj trgov posameznih držav članic. S takšno ureditvijo naj bi se zagotovili pogoji za prost pretok ljudi, kapitala in blaga oziroma storitev.

Sprejem Prve in Druge smernice Evropske unije predstavlja prvo etapo v postopku harmonizacije davčne zakonodaje držav članic Evropske unije. Ker pa je enoten sistem davka na dodano vrednost, temelječ na obeh smernicah, dopuščal državam članicam veliko svobode pri sprejemanju svojih nacionalnih zakonov, je Komisija Evropske unije leta 1973 ugotovila, da je proces uvajanja davka na dodano vrednost v državah Evropske unije sicer zaključen, vendar pa je znotraj območja Evropske unije namesto enega enotnega in skupnega sistema davka na dodano vrednost devet različnih medsebojno ločenih sistemov. Glavna področja, kjer so se zakoni držav članic med seboj razlikovali, so bila predvsem kmetijstvo, prodaja na drobno, določitev davčnih izjem, poračun vstopnega davka pri uvozu blaga in davčno obravnavanje uvoza/izvoza storitev.

Tretja, Četrta in Peta smernica Evropske unije niso prinesle nobene vsebinske spremembe pri oblikovanju enotnega sistema davka na dodano vrednost v Evropski uniji, temveč je bil le podaljšan rok, do katerega naj bi države članice Evropske unije uskladile svoje zakone z določili Prve in Druge smernice Evropske unije.

Za davek na dodano vrednost je daleč najpomembnejša Šesta smernica Evropske unije, sprejeta 17. maja 1977 pod oznako 77/388/EEC. S Šesto smernico so bili uvedeni nadaljnji postopki harmonizacije zakonodaj držav članic in uskladitev davčnega obravnavanja določenih področij v zakonodajah držav članic Evropske unije. Šesta smernica Evropske unije je v ta namen uvedla zlasti bolj natančne opredelitve teritorialnega načela, predmeta obdavčenja, kraja opravljenega prometa, nastanka davčne obveznosti, davčne osnove in davčnih oprostitev, poračunavanja davka, davčnega zavezanca in zavezanca za plačilo davka. Predlaga tudi poseben režim obdavčenja za določene vrste poslovanja, kot so obdavčenje kmetov, majhnih podjetnikov, potovalnih agencij in prodaje rabljenega blaga (Svilar, Drobnič, 1999, str. 18–21).

1.3.2.2. Razvoj od leta 1992 do 1996

Po sprejemu Šeste smernice Evropske unije so bila v sprejem Komisiji in Svetu Evropske unije predlagana še besedila šestnajstih dodatnih smernic, ki naj bi dodatno dopolnjevala ali bolj podrobno uredila obdavčenje določenih področij.

Pomembne spremembe in dopolnitve Šeste smernice Evropske unije, ki so bile sprejete po letu 1992, so uvedle nova pravila pri trgovanju znotraj območja Evropske unije. S podpisom Maastrichtskega sporazuma, ki je določal odpravo davčnih in carinskih meja med državami članicami Evropske unije, je bilo treba uvesti tudi nova pravila delovanja sistema davka na dodano vrednost, ki se uporabljajo pri trgovanju znotraj ozemlja Evropske unije med državami članicami. Po eni strani je odprava carinskih kontrolnih postopkov tudi odpravila izpolnjevanje in uporabo številnih carinskih dokumentov, po drugi strani pa je hkrati zahtevala uvedbo novih oblik obdavčljivih transakcij in nalaganje novih, predvsem administrativnih formalnosti. Postopek izmenjavanja informacij med državami članicami Evropske unije je bil predpisan z uredbo Sveta Evropske unije št. 218/92.

Glavne spremembe in dopolnitve v sistemu davka na dodano vrednost po letu 1992 so sprememba uporabe metode oziroma načela obdavčenja in nadaljnja harmonizacija davčnih stopenj.

S spremembo uporabe metode oziroma načela obdavčenja se je **načelo kraja porekla blaga nadomestilo z načelom namembnega kraja. Načelo kraja porekla blaga oz. načelo države izvoznice blaga** pomeni, da je v določeni državi z davkom na dodano vrednost obdavčeno vsako blago, ki je v tej državi izdelano, ne glede na to, ali se to blago v tej isti državi tudi porabi oziroma se iz države izvažata. Prav tako pa je blago, ki se v določeno državo

uvaža in se nato v njej prodaja oziroma porabi, oproščeno davka. Uporaba načela kraja izvora blaga pomeni, da je blago, ki se izvaža obdavčeno, blago, ki se uvaža, pa je oproščeno davka (Svilar, Drobnič, 1999, str. 21–26). Po načelu države izvoznice blaga se blago obdavčuje po veljavni davčni stopnji države izvoznice blaga, davčni prihodki pripadajo državi izvoznici in davek je odmerjen v državi izvoznici (Stanovnik, 1998, str. 87).

Načelo namembnega kraja oz. načelo države uvoznice blaga pomeni, da se blago ali storitve obdavčijo v državi, kjer se porabijo, ne glede na to, ali je bilo blago v tej isti državi izdelano oziroma je bilo v državo uvoženo. Po tej metodi je izvoz vedno oproščen davka (obdavčen s stopnjo 0 %), uvoz blaga in storitev pa v principu obdavčen. Tako je uveljavljeno tudi načelo države uvoznice. Davek na dodano vrednost se ob uvozu zaračuna in plača tako, kot da bi bil carinska dajatev, torej v skladu s carinskimi predpisi. Na tej podlagi se z davkom na dodano vrednost uveljavlja tudi mehanizem mejnih davčnih izravnjav, ki pomeni, da je neobdavčeno vse blago, ki se izvaža, in da se izvoznikom za vse izvožene izdelke vrne davek na dodano vrednost, plačan v prejšnjih fazah prometa (Svilar, Drobnič, 1999, str. 38). Načelo države uvoznice blaga pomeni, da se blago obdavčuje po veljavni davčni stopnji države uvoznice, davčni prihodki pripadajo državi uvoznici in da je davek odmerjen v državi uvoznici. Ker se na blago ob izvozu aplicira stopnja 0 %, pride blago v državo uvoznico neobdavčeno, takšno blago torej ne vsebuje posrednih davkov. Uvoženo blago se obdavči po stopnji države uvoznice, bodisi takoj ob uvozu bodisi ob poznejših prodajah. Takšnemu davčnemu obravnavanju blaga v mednarodni menjavi rečemo mejna davčna izravnava (Stanovnik, 1998, str. 87).

Evropska unija za obdavčevanje blaga v mednarodni trgovini predvideva dosledno uporabo načela destinacije, medtem ko v obdavčevanju prometa med državami članicami prav tako pozna kombinacijo načela destinacije in načela porekla. Gre sicer za začasno rešitev, ki bi morala biti nadomeščena z dokončno že 1. januarja 1997, vendar novih rešitev države članice še niso sprejele, začasno pa so podaljšale za nedoločen čas. Sistem posrednega obdavčenja v Evropski uniji je kombinacija načela destinacije za transakcije med davčnimi zavezanci in načela porekla za transakcije, ki jih davčni zavezanci opravijo za osebe, ki to niso. Izjema velja le za nekatere trajne dobrine (npr. osebne avtomobile), ki jih fizične osebe in druge osebe, ki niso davčni zavezanci, kupijo v državi članici Evropske unije, v kateri nimajo stalnega prebivališča ali sedeža (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 39). Za fizične osebe torej velja, da lahko kupijo blago v kateri koli državi članici z davkom na dodano vrednost in ga v svoji državi ne plačajo (obdavčitev po načelu izvora), za podjetja oziroma zavezance za davek na dodano vrednost pa še naprej velja, da v svoji državi plačujejo davek na dodano vrednost za blago, kupljeno v drugi državi članici (Denar, marec 2001, str. 18).

Nadaljnja **harmonizacija davčnih stopenj**: s smernico Evropske unije št. 92/77 je bil dopolnjen 12. člen Šeste smernice Evropske unije, ki določa, da je določitev števila davčnih stopenj in njihove višine v izključni pristojnosti vsake posamezne države članice. Za standardno in znižano stopnjo davka na dodano vrednost so določene zgolj minimalne

vrednosti. Standardna stopnja naj bi znašala vsaj 15 %, znižana stopnja pa vsaj 5 %. Dovoljeni sta največ dve znižani stopnji, za države, ki imajo tudi znižane stopnje 0 %, pa je dovoljeno daljše obdobje prilagajanja. Razlog za postavitve minimalnih vrednosti je predvsem v omejevanju davčnega tekmovanja (Stanovnik, 2002, str. 360).

Večstopenjski sistem povečuje stroške pobiranja davka na strani davčnega organa in na strani davčnega zavezanca. Poglavitne slabosti davka na dodano vrednost z več stopnjami so predvsem: administrativna zahtevnost predvsem za male zavezance, ki opravljajo dobave blaga in storitev v zadnji fazi (končnim porabnikom), težave pri opredeljevanju, kateri izdelki in storitve se uvrščajo v obdavčitev po znižanih stopnjah davka na dodano vrednost in v povezavi s tem možnost različnih tolmačenj, ohranitev oziroma uvedba znižanih stopenj ali celo ničelne stopnje pomeni, da mora biti splošna stopnja višja, da se zagotovijo enaki prihodki proračuna, s previsoko splošno stopnjo se povečuje težnja k izogibanju plačila davka na dodano vrednost.

Zaradi navedenih slabosti prevelikega števila stopenj države težijo k uveljavitvi splošne stopnje in ene ali dveh nižjih stopenj. Višina splošne stopnje davka, ki je politično pomembna v vsaki državi, se med državami precej razlikuje. Višja je splošna stopnja, večji so pritiski za uvedbo ene ali več nižjih stopenj (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 234–236).

1.3.2.3. Razvoj po letu 1996

Vsi ukrepi, ki so bili v zvezi z obdavčevanjem prometa blaga oziroma storitev sprejeti po letu 1992, naj bi bili le prehodni ukrepi in naj bi bili do konca leta 1996 nadomeščeni z dokončnim sistemom davka na dodano vrednost, ki naj bi veljal v okviru Evropske unije. Svet Evropske unije je bil zadolžen, da se pred 31. decembrom 1996 odloči o prehodu na dokončni sistem davka na dodano vrednost, po katerem bo davek plačan v državi izvora blaga, torej v državi izvoznici. Hkrati so se države članice dogovorile, da v kolikor Svet Evropske unije ne bo sprejel odločitve o ukrepih, ki so nujni za začetek delovanja dokončnega sistema davka na dodano vrednost do navedenega datuma, bodo prehodni ukrepi samodejno podaljšani (Svilar, Drobnič, 1999, str. 26).

Pokazalo se je, da se tako rekoč vsi predlogi za poglobljeno harmonizacijo le stežka uresničujejo, saj države kažejo le majhno pripravljenost, da bi sprejemale predloge, s katerimi bi se približevali uvedbi enotnega sistema davka na dodano vrednost. Še vedno velja enako, kot se je pokazalo že ob uvedbi t. i. prehodnih določil o davku na dodano vrednost, da namreč države ne želijo nadaljnje harmonizacije, npr. enakih davčnih stopenj, kar je pogoj za uveljavitev enotnega sistema davka na dodano vrednost v Evropski uniji (Denar, marec 2001, str. 19). Vendar pa se Komisija ni odpovedala dolgoročnemu cilju obdavčitve po načelu izvora blaga (European Commission, 2000, str. 18).

Komisija Evropske unije je v letu 2000 sprejela in posredovala Svetu ministrov Evropske unije ter Parlamentu Evropske unije Strategijo za izboljšanje delovanja sistema davka na dodano vrednost v sklopu notranjega trga. Države članice so podprle predlagani program, saj je bila njihova skupna ocena, da bo omogočil gospodarstvu izkoriščanje prednosti enotnega trga. Cilja programa sta poenostavitev in modernizacija obstoječih pravil – gre zlasti za administrativne zahteve sistema davka na dodano vrednost, poenotenje izvajanja sedanjega sistema med državami članicami in za nov pristop k administrativnemu sodelovanju med državami članicami.

Predvidene so tri faze programa. V prvi fazi (2000/2001) bosta Svet ministrov in Parlament Evropske unije sprejela predloge, ki jih je Komisija že pripravila: statusne spremembe Odbora za davek na dodano vrednost (posebno telo, predvideno v Šesti smernici, s katerim so se države članice pri izvajanju pravil sistema davka na dodano vrednost dolžne posvetovati v primerih, ki jih predvideva Šesta smernica), izboljšanje medsebojne pomoči med državami članicami na področju pobiranja davka, poenotenje pravil za odbitek vstopnega davka v povezavi z Osmo smernico (v skladu s katero lahko davčni zavezanci s sedežem v državi članici zahtevajo povračilo vstopnega davka, plačanega v drugi državi članici; precej zahtevna zdaj veljavna pravila naj bi bila močno poenostavljena), predlog v zvezi s plačniki davka na dodano vrednost (gre za problematiko davčnih zastopnikov).

V drugi fazi, ki bo potekala hkrati s prvo, je predvidena izdelava naslednjih predlogov: obdavčenje poštnih storitev, elektronsko trgovanje, fakturiranje s posebnim poudarkom na elektronskih fakturah, najnižja osnovna stopnja davka na dodano vrednost.

V tretji fazi, katere začetek je predviden proti koncu leta 2001, bo Komisija podala oceno rezultatov prvih dveh faz in določila nadaljnja prednostna področja. Ta bodo odvisna od rezultatov prvih dveh faz, nekatera od njih pa bodo verjetno problematika subvencij, finančne in zavarovalne storitve, pravila v zvezi z dobavo blaga, boljše administrativno sodelovanje med državami članicami, zlasti na področju preprečevanja davčnih utaj, usklajevanje davčne in carinske politike, problematika derogacij (odstopanj od določil smernic s področja davka na dodano vrednost, ki jih je Svet ministrov odobril posameznim članicam), uporaba poenostavljenih shem davka na dodano vrednost za majhna podjetja (Petauer, 2000a).

1.3.3. VPLIV ZAKONODAJE EVROPSKE UNIJE NA ZAKONODAJO DRŽAVE ČLANICE

Smernice Evropske unije so pravni inštrument, ki "sili" države članice Evropske unije v določena dejanja, katerih namen je doseči cilj, opredeljen v smernicah, pri čemer pa sta sam način izvedbe in izbira metod za uresničitev tega cilja prepuščena prosti presoji držav članic.

Za zakonodajo Evropske unije sta pomembni dve lastnosti oziroma načeli:

1. načelo prevlade zakonodaje Evropske unije nad zakonodajo držav članic,

1.2. načelo neposrednega učinka.

Načelo prevlade zakonodaje Evropske unije nad zakonodajo držav članic v osnovi pomeni, da je treba v vseh primerih, kjer sta obe zakonodaji medsebojno neusklajeni ali celo v nasprotju, upoštevati določila zakonodaje Evropske unije. Načelo prevlade zakonodaje Evropske unije je določeno v 5. členu maastrichtskega sporazuma, ki določa, da morajo države članice sprejeti vse potrebne ukrepe, s katerimi bodo zagotovile izpolnitev svojih obveznosti, ki izhajajo bodisi iz samega sporazuma bodisi so rezultat delovanj organov Evropske unije. S takšnimi ukrepi držav članic mora biti zagotovljeno doseganje nalog, izhajajočih iz zahtev Evropske unije. Načelo prevlade zakonodaje Evropske unije je jasno opredeljeno v številnih sodbah Evropskega sodišča.

Načelo neposrednega učinka pomeni, da zakonodaja Evropske unije zagotavlja posameznikom določene pravice, ki jih je sodišče države članice dolžno varovati, čeprav te pravice s strani države članice niso določene oziroma urejene v njeni nacionalni zakonodaji. V vseh primerih, kjer so določila Šeste smernice brezpogojno zavezujoča, jasno opredeljena in zagotavljajo posameznikom določene pravice, je njihova uporaba primarna nasproti uporabi nacionalne zakonodaje, če je ta neusklajena z določili smernice. Tudi to načelo je bilo jasno upoštevano v številnih odločitvah Evropskega sodišča.

Izjeme od načela neposrednega učinka zagotavljajo že same določbe Šeste smernice, ko v določenih členih določajo pogojno obveznost držav članic ali dopuščajo posameznim državam članicam, da z uvedbo posebnih postopkov in metod na drugačen način, kot je opredeljeno v smernici, uredijo določene zadeve. Namen teh izjem je poenostavitev postopka obračunavanja in pobiranja davka na dodano vrednost ali preprečevanje izogibanja plačevanja oziroma dvojnega obdavčenja z davkom na dodano vrednost. Povsod, kjer v posameznih členih Šeste smernice najdemo besedilo "Država članica lahko ...", pomeni takšna opredelitev izjemo od načela neposrednega učinka (Svilar, Drobnič, 1999, str. 27–29).

1.4. ZNAČILNOSTI DAVKA NA DODANO VREDNOST

1.4.1. RAZLIKA MED DAVKOM NA DODANO VREDNOST IN PROMETNIM DAVKOM V KONČNI PORABI

Davek na dodano vrednost je neto vsefazni prometni davek, ki se zaradi načina obračunavanja in plačevanja razlikuje od enofaznega prometnega davka v končni porabi. Ta se večinoma obračunava pri prodaji na drobno, torej pri končni porabi, z davkom na dodano vrednost pa se obdavčuje blago in storitve v vseh fazah proizvodno–distribucijske verige, torej od proizvajalca prek trgovca do končnega porabnika. Davek na dodano vrednost temelji na izhodišču, da se v vsaki fazi oziroma pri vsakem posameznem prometu istovrstnega blaga ali storitve obdavči le vrednost, ki je bila blagu ali storitvi dodana v tej fazi prometa. Če vsak udeleženec v proizvodno–distribucijski verigi doda blagu neko vrednost, ki predstavlja

davčno osnovo v tej fazi prometa, bi morala končna cena takšnega izdelka v maloprodaji predstavljati seštevek vseh dodanih vrednosti posameznih faz tega cikla. To pa pomeni, da je davčna osnova v sistemu davka na dodano vrednost enaka davčni osnovi enofaznega prometnega davka v maloprodaji. Davčni zavezanec je v obeh sistemih proizvajalec ali prodajalec, končni porabnik pa oseba, ki jo celotni davek bremeni.

Oba sistema se medsebojno razlikujeta v tehnikah obračunavanja in pobiranja davka. Pri enofaznem prometnem davku ves davek zaračuna prodajalec v maloprodaji, plača pa ga kupec – končni porabnik. Pri davku na dodano vrednost pa vsak udeleženec v verigi obračuna davek na dodano vrednost v tej fazi, hkrati pa od tega zneska davka na dodano vrednost odšteje davek na dodano vrednost, plačan ob nakupih. Tako dejansko plača v proračunsko blagajno le razliko med davkom, ki ga je zaračunal pri prodaji naslednji fazi ali končnemu porabniku, in davkom, ki je bil zaračunan njemu pri nabavi.

Prav tehnika pobiranja davka na dodano vrednost daje le-temu prednost pred davkom na maloprodajo, ker so nadzorni mehanizmi bolj razdelani. Pri davku na dodano vrednost je breme dokazovanja pravilnosti izračunane davčne obveznosti na podjetjih samih, boljši nadzor pa je možen tudi iz primerjave nabavnih in prodajnih faktur (Stanovnik, 1998, str. 83).

Temeljna razlika med obema davkoma je v tem, da je davek na dodano vrednost vsefazen, prometni davek v trgovini na drobno pa enofazen, oba davka pa ob enaki davčni osnovi in enaki davčni stopnji zagotavljata enake zneske davka.

Zaradi različnih administrativnih postopkov, povezanih z izvajanjem obeh davčnih oblik, nastajajo tudi pomembne razlike, ki vplivajo na gospodarsko okolje. Glede na to, da se prometni davek v trgovini na drobno obračunava načeloma le enkrat, je število oseb, ki obračunavajo davek pri maloprodajnem davku, ponavadi manjše kot pri davku na dodano vrednost. Število davčnih zavezancev vpliva na organiziranost davčne administracije in s tem na stroške, povezane z nadzorom plačevanja davkov (Beč, Širčelj, Vraničar, 1999, str. 29).

1.4.2. OBLIKE DAVKA NA DODANO VREDNOST

Davčna teorija pozna naslednje oblike davka na dodano vrednost: potrošna oblika, (bruto) proizvodna oblika in dohodkovna oblika davka na dodano vrednost, ki se med seboj razlikujejo po tem, kako obravnavajo obdavčenje opreme. V praktični uporabi je le potrošni tip davka na dodano vrednost.

Potrošna oblika davka na dodano vrednost je davčna oblika, ki je sprejeta kot obvezna davčna oblika v državah Evropske unije in je hkrati tudi prevladujoča oblika v državah OECD in v državah v prehodu. Pri potrošni obliki davka na dodano vrednost se vse nabave opreme všteto v davčno osnovo, skupaj z drugimi nabavami surovin, materiala, blaga in se nato odštejejo od prodaj davčnega zavezanca v določenem obdobju. Tako se dejansko z

davkom na dodano vrednost obdavči le končna poraba blaga in storitev. S tega vidika ima potrošna oblika davka na dodano vrednost nevtralni značaj za davčnega zavezanca, saj ves vstopni davek, ki ga plača svojim dobaviteljem, lahko poročuna, to je odšteje od izstopnega davka na dodano vrednost pri izračunu svoje davčne obveznosti. Davek na dodano vrednost, ki je bil davčnemu zavezancu zaračunan pri nakupih, zanj ne predstavlja stroška in je za davčne zavezance nevtralen davek. Na ravni podjetja je davčna osnova za potrošni tip davka na dodano vrednost podana takole: vrednost prodaje (brez davka) – vrednost nabav (brez davka), (Stanovnik, 1998, str. 79).

1.4.3. METODE OBRAČUNA DAVKA NA DODANO VREDNOST

Metode obračuna davka na dodano vrednost so metoda odštevanja, metoda seštevanja in kreditna metoda. Odštevalna in seštevalna metoda sta neposredni metodi za izračun davka na dodano vrednost, kreditna metoda pa je posredna.

1.4.3.1. Metoda odštevanja, odštevalna metoda

Pri metodi odštevanja davčni zavezanec izračuna svojo davčno obveznost tako, da od celotne vrednosti prodaje odšteje celotno vrednost nabave v določenem davčnem obdobju, dobljeno razliko pa pomnoži z veljavno stopnjo davka na dodano vrednost. Navedena metoda ima dve bistveni pomanjkljivosti: je neuporabna v davčnih sistemih, v katerih se uporablja več kot ena davčna stopnja, druga pomanjkljivost pa je v tem, da se s to metodo ne zagotavlja verodostojnih dokazov o tem, ali je davčni zavezanec v prejšnji fazi prometa v računih zaračunal davek na dodano vrednost in obračunal oziroma plačal davek na dodano vrednost na svojo dodano vrednost, torej ni zagotovljen nadzor nad obračunavanjem zaračunanega vstopnega davka.

1.4.3.2. Metoda seštevanja, seštevalna metoda

Davčna obveznost davčnega zavezanca se izračuna tako, da se seštejejo vsi elementi v določeni fazi prometa, ki vsebujejo dodano vrednost (plače, najemnine, obresti in neto dobiček). Zmnožek tega seštevka s stopnjo davka na dodano vrednost da davčno obveznost davčnega zavezanca. Ta metoda obračuna davka na dodano vrednost se v praksi ne uporablja predvsem zaradi njene zahtevnosti in velike zapletenosti administrativnih postopkov, ki so potrebni pri izračunavanju dodane vrednosti v posameznih elementih davčne obveznosti.

1.4.3.3. Kreditna metoda obračuna davka na dodano vrednost (indirektna odštevalna metoda, metoda znižanja davka, metoda odbitka, metoda računa)

Kreditna metoda je obvezujoča metoda za države članice Evropske unije in se uporablja tudi v vseh državah OECD. Kreditna metoda temelji na odštevanju zneska davka, ki je bil davčnemu zavezancu zaračunan ob nabavah, od zneska davka, ki ga je davčni zavezanec

zaračunal kupcem blaga oziroma naročnikom njegovih storitev ob prodajah. Temeljni pogoj za uporabo te metode je, da je na računih v vseh fazah prometa ločeno izkazan znesek davka na dodano vrednost, s čimer se zagotavlja verodostojen dokaz, ki omogoča davčnemu zavezancu, da od ugotovljenega zneska izstopnega davka, zaračunanega na računih kupcem, odšteje znesek vstopnega davka, ki mu je bil zaračunan na računih pri nabavah.

Če bo davčni zavezanec v davčnem obračunu ugotovil večji vstopni davek od izstopnega, bo upravičen terjati od države povračilo preveč plačanega davka na dodano vrednost. To se bo dogajalo predvsem pri izvoznikih (zaradi določene davčne stopnje 0 %), kot tudi pri davčnih zavezancih, ki bodo v določenem davčnem obdobju imeli zelo visoke naložbe ali večje nabave zalog.

Razlogi za široko uporabo kreditne metode obračuna davka na dodano vrednost so, da se davčna obveznost davčnega zavezanca lahko ugotovi že pri vsakokratnem prometu, vsak promet spremlja račun, ki je ključni pisni dokument za nastanek davčne obveznosti, s kreditno metodo se prek računov zagotavlja najučinkovitejši nadzor obračunane in plačane davčne obveznosti, metoda je uporabna tudi v davčnih sistemih z večjim številom davčnih stopenj, med vsemi metodami je najenostavnejša in hkrati tudi najbolj ažurna za obračun davka na dodano vrednost (Svilar, Drobnič, 1999, str. 36–38).

Odštevalna, kreditna in seštevalna metoda teoretično zagotavljajo enake prihodke proračunu, toda le, če je uporabljena enaka stopnja davka na dodano vrednost za vse blago in storitve. Če je uvedenih več stopenj davka na dodano vrednost, je iz zornega kota proračuna najučinkovitejša kreditna metoda obračuna davka na dodano vrednost. Kreditna metoda obračuna ima iz systemskega zornega kota to značilnost, da znižane stopnje in oprostitve v posameznih fazah prometa (razen v zadnji fazi prometa) nimajo negativnih posledic za prihodke proračuna. Kar davčni zavezanec pridobi v posamezni fazi prometa, izgubi že v naslednji fazi, saj ima zaradi manjšega davka pri nabavi tudi manjše davčno povračilo (oziroma vstopni davek) pri prodaji blaga ali storitve. Z uporabo kreditne metode davčni zavezanec ne računa dodane vrednosti, ampak davčno obveznost (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 22–23).

1.4.4. PREDNOSTI DAVKA NA DODANO VREDNOST

Prednosti davka na dodano vrednost pred drugimi davčnimi oblikami so naslednje: davek na dodano vrednost je za davčne zavezance nevtralna davčna oblika, je prihodkovno izdaten in ima za državo pomemben finančni učinek, zagotavlja manjše možnosti davčnih utaj in učinkovito pobiranje davka.

1.4.4.1. Nevtralna davčna oblika

Davek na dodano vrednost je za davčne zavezance nevtralna davčna oblika. Temeljno načelo davka na dodano vrednost je zagotovitev davčne nevtralnosti med davčnimi zavezanci, kar pomeni, da davek na dodano vrednost nima bistvenih vplivov na cene, proizvodnjo in porabo.

Nevtralnost za davčnega zavezanca, kupca blaga in storitev, pomeni pravico, da od davčne obveznosti v davčnem obdobju odšteje vstopni davek, ki so mu ga zaračunali njegovi dobavitelji. S tega vidika davek na dodano vrednost ne vpliva na odločitev davčnih zavezancev o tem, kaj bodo kupovali, niti ne na odločitve o tem, kaj bodo proizvajali ali prodajali, saj davčnim zavezancem vstopni davek na dodano vrednost ne predstavlja stroška, temveč jim znižuje davčno osnovo. Zato so vsi davčni zavezanci v enakem ekonomskem položaju, saj zaradi davka na dodano vrednost določena gospodarska panoga ni privilegirana nasproti drugim.

Davek na dodano vrednost je nevtralen tudi z vidika davčnih zavezancev – prodajalcev blaga oziroma storitev. Na strani prodaj davek na dodano vrednost sicer podraži izdelek, ki se prodaja, vendar je to, kar je za enega davčnega zavezanca prodaja, za drugega davčnega zavezanca nabava, od katere bo lahko uveljavljal odbitek pri ugotavljanju svoje davčne obveznosti.

Edini, ki takšnega znižanja davčne obveznosti ne bodo mogli uveljavljati, so končni porabniki in vsi tisti, ki niso davčni zavezanci. Davek na dodano vrednost izgubi svojo nevtralnost v poslovnih odnosih med davčnimi zavezanci in tistimi, ki to niso (Svilar, Drobnič, 1999, str. 39–40).

Za podjetje je torej davek na dodano vrednost nevtralen, ne vpliva na poslovanje podjetja: podjetje deluje le kot agent, davčni pobiralec, in to davčno funkcijo opravlja zastopnik. Vsako podjetje v produkcijsko–distribucijski verigi nakazuje davek davčni upravi in veriga takšnega plačevanja poteka vse do končne prodaje, torej do osebe (fizične ali pravne), ki ni davčni zavezanec za davek na dodano vrednost. Takšno sprotno plačevanje davka na dodano vrednost po produkcijsko–distribucijski verigi je v bistvu akontacijsko plačevanje, saj država ne pobere nič davka, če izdelek ni dejansko prodan končnemu kupcu oziroma osebi, ki ni davčni zavezanec za davek na dodano vrednost (Stanovnik, 1998, str. 82).

1.4.4.2. Prihodkovna izdatnost davka na dodano vrednost

Davek na dodano vrednost je **prihodkovno izdaten in ima za državo pomemben finančni učinek**. Davčne študije v državah, kjer se uporablja obdavčenje s sistemom davka na dodano vrednost, kažejo, da je davek na dodano vrednost finančno izdaten davek, kar pomeni, da v precejšnji meri polni proračunsko blagajno in ustvarja vire za financiranje javnih izdatkov

(Svilar, Drobnič, 1999, str. 40). Analize držav OECD kažejo, da davek na dodano vrednost predstavlja od 5–10 % bruto domačega proizvoda (Škof, Špes, 1998, str. 26–29). V primerjavi z drugimi vrstami davkov davek na dodano vrednost zagotavlja velik obseg prihodkov. V državah Evropske unije so po obsegu prihodkov poleg davka na dodano vrednost pomembnejši še prihodki od prispevkov za socialno zavarovanje in prihodki od dohodnin. Poleg tega je davek na dodano vrednost glede na bruto domači proizvod razmeroma stabilen vir financiranja javne porabe. V povprečju je v državah Evropske unije v devetdesetih letih znašal delež prihodkov od davka na dodano vrednost med vsemi davki 18 % in se je v zadnjih tridesetih letih povečal v povprečju za več kot 5 odstotnih točk (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 13).

1.4.4.3. Manjše možnosti davčnih utaj in učinkovito pobiranje davka

Davek na dodano vrednost **zagotavlja manjše možnosti davčnih utaj in učinkovito pobiranje davka**. Ker je sistem davka na dodano vrednost zasnovan na principu poračunavanja vstopnega davka od izstopnega, je vsak davčni zavezanec zainteresiran za to, da bodo izpolnjeni pogoji za takšen poračun. Vsak davčni zavezanec bo pri nakupu zahteval od prodajalca izstavitev računa, na katerem bo specificiran tudi davek na dodano vrednost. Tako bo že davčni zavezanec opravil dvojni nadzor oziroma kontrolo: po eni strani bo nadziral, ali mu je davek na dodano vrednost na računu izkazal davčni zavezanec, po drugi strani pa bo opravil nadzor pravilnosti in višine zaračunanega davka. Davčni zavezanec ima namreč pravico poračunati vstopni davek le, če mu ga je zaračunal davčni zavezanec. Tudi v primeru, ko je dobavitelj na računu izkazal previsoko obračunani davek, ga lahko kupec poračuna le v takšni višini, kot bi moral biti ta davek obračunan.

Tako je pri obračunu davka na dodano vrednost prva stopnja nadzora opravljena že s strani davčnih zavezancev. Ta nadzor se opravi v vseh fazah prometa, razen v zadnji, ko gre za promet s končnim porabnikom. Drugo stopnjo nadzora pa opravi davčna uprava s pregledovanjem davčnih obračunov. Zaradi dvojnega nadzora nad obračunavanjem davka na dodano vrednost se zmanjšuje možnost davčnih utaj, kar vpliva na enakopravnejši položaj davčnih zavezancev na trgu in tudi na velikost finančnega učinka (Svilar, Drobnič, 1999, str. 45–46).

S postopnostjo vplačevanja davka na dodano vrednost v proračun v sorazmerju z dodano vrednostjo v vsaki fazi prometa blaga in storitev namesto enkratnega vplačila iz nadrobne prodaje je povezana tudi mnogokratna pomnožitev možne izbire nadzornih točk nad obračunavanjem in vplačevanjem davka. Davčnim organom je za vsak promet blaga in storitev v prav vsaki fazi na voljo dokumentacija dveh različnih udeležencev (prodajalca in kupca), ki mora biti medsebojno povsem usklajena (Rupnik, 1997, str. 61).

1.4.5. UČINKI IN NARAVA DAVKA NA DODANO VREDNOST

1.4.5.1. Nevtralnost in regresivnost davka na dodano vrednost

Eno izmed temeljnih načel davčne politike je, da zagotovi čim večjo davčno nevtralnost. Ko obravnavamo davčno nevtralnost, mislimo na to, kako davek vpliva na medsebojno konkurenčnost med podjetji. Davek na dodano vrednost zagotavlja visoko nevtralnost, pri gospodarjenju nikomur ne daje oziroma ne jemlje konkurenčne prednosti. Drugi namen nevtralnosti je, da omogoča nevtralnost na daljše obdobje. Nevtralnost ne vpliva na odločitev o porabi ali varčevanju. Obseg obdavčitve je pri dodani vrednosti velik, število stopenj pa omejeno, malo je davčnih oprostitev. Relativno večje davčno breme nosijo predvsem sloji prebivalstva z manjšimi dohodki (Škof, Špes, 1998, str. 26–29).

Davek na dodano vrednost je torej regresivni davek zaradi dejstva, da je razmerje med porabo in dohodkom pri revnejših višje kot pri premožnih, z drugimi besedami, revni varčujejo manj kot premožni (Stanovnik, 1998, str. 84).

Davčni sistem z eno samo davčno stopnjo ima torej regresijski učinek na plačnike davka in ogroža načelo pravičnega obdavčenja. To načelo je vedno ogroženo takrat, ko ne zagotavlja plačevanja davka glede na ekonomsko moč plačnikov davka. Ker so v sistemu enostopenjskega davka ekonomsko šibkejši sloji prebivalstva finančno bolj obremenjeni od tistih z višjimi dohodki, zagovarjajo zagovorniki večstopenjskega sistema uvedbo vsaj dveh stopenj davka, ki naj bi prek uporabe znižane stopnje zagotavljala osebam z nižjo ekonomsko močjo bolj pravično obdavčenje.

Pri uporabi več davčnih stopenj pa velja, da je uporaba le ene davčne stopnje veliko enostavnejša kot uporaba dveh ali več stopenj. Zato je z administrativnega vidika sistem davka na dodano vrednost z eno splošno davčno stopnjo najučinkovitejši, saj ga je z vidika davčne uprave lažje nadzirati, z vidika davčnega zavezanca pa je vsekakor tudi lažje in enostavnejše voditi davčne evidence o samo eni stopnji davka, s stroškovnega vidika pa gre za nižje stroške. Sistemi z več davčnimi stopnjami so administrativno zahtevnejši, in sicer tako z vidika davčnih zavezancev kot tudi davčne uprave, saj zahtevajo večjo angažiranost, sam postopek pobiranja in nadzora plačevanja davka postaja bolj zapleten in dražji (Svilar, Drobnič, 1999, str. 43–44). Razlog za uvedbo različnih stopenj davka na dodano vrednost je izključno prerazdelitveni oziroma socialni, namen nižjih stopenj je, da vsaj malo omili regresivnost tega davka (Stanovnik, 1998, str. 84).

1.4.5.2. Inflacijski učinek uvedbe davka na dodano vrednost

Učinkovanje davka na dodano vrednost na rast cen je eno izmed vitalnih vprašanj v vseh modernih gospodarstvih. V Evropi obstajajo ugotovljeni kazalci o delovanju davka na dodano vrednost na inflacijo, vendar popolnega odgovora na to vprašanje ni mogoče dati. Proces pri

uvajanju davka spremljajo drugi vzporedni pojavi kot na primer spreminjanje samega davka, denarne in davčne spremembe ter zunanji vzroki. Zato ni mogoče enostavno izolirati učinkov, ki naj bi jih imel davek na dodano vrednost na cene.

V okviru Mednarodnega denarnega sklada je bila opravljena raziskava, ki je predstavila vpliv davka na dodano vrednost na cene pri njegovi uvedbi. Upoštevani so bili rezultati 31 držav, ki so uvedle davek na dodano vrednost, kot tudi notranji in zunanji ekonomski dejavniki, ki bi lahko učinkovali. Ostali so samo učinki, ki bi jih lahko imel davek. Ugotovitve omogočajo sklep, da davek na dodano vrednost sam po sebi ne povečuje inflacije, lahko pa ga ukrepi ekonomske politike naredijo inflacijskega (Škof, Špes, 1998, str. 45–46).

1.4.5.3. Načelo nastanka dogodka in načelo denarnega toka

Davek na dodano vrednost je osnovan na načelu nastanka dogodka. To pomeni, da se pri izračunu davčne obveznosti pri prodajah in nabavah upoštevajo le poslani oziroma prejeti računi, na katerih je označen tudi znesek davka. Ob tem ne upoštevamo, ali smo od prodaj dejansko prejeli plačilo, na strani nabav pa ne upoštevamo, ali smo te nabave dejansko tudi plačali.

Pri načelu denarnega toka pa se pri prodajah upoštevajo le prodaje, za katere smo prejeli plačilo, pri nabavah pa le nabave, ki smo jih dejansko plačali. Načelo denarnega toka je dovoljena oblika obračuna davka na dodano vrednost predvsem za manjša podjetja – za takšna podjetja kar 12 od 18 članic OECD dovoljuje takšen obračun davka na dodano vrednost. Administrativni nadzor je pri tem bistveno težji, ker je težje ugotoviti, ali je bilo blago (ali storitev) dejansko plačano, kot ugotoviti, ali je bilo blago dobavljeno oziroma storitev opravljena.

2. DAVEK NA DODANO VREDNOST V REPUBLIKI SLOVENIJI

V Sloveniji je bil v začetku leta 1991 uveljavljen nov sistem javnega financiranja, s katerim je bila izvedena davčna reforma in na novo urejeno področje javnih financ. Davčna reforma je zajela sistem neposrednih dajatev, v katerem je bila opravljena temeljita revizija in zmanjšano število davkov in prispevkov. Kot glavni podjetniški davek je bil uveden davek od dobička pravnih oseb, kot glavni osebni davek pa dohodnina. Oba zakona sta bila novelirana konec leta 1993 z začetkom veljavnosti 1. januarja 1994.

Druga obsežnejša davčna reforma je bila vpeljava davka na dodano vrednost 1. julija 1999. Slovenija je obdavčenje prometa izdelkov in storitev po sistemu davka na dodano vrednost uvedla med zadnjimi evropskimi državami. Za uvedbo nove davčne oblike se je odločila iz dveh razlogov: zaradi normalizacije davčnega sistema in njegove strukture ter zaradi

prednosti pred drugimi oblikami prometnih davkov. Priprava nove oblike obdavčitve porabe blaga in storitev je v Sloveniji trajala tri leta.

Vlada Republike Slovenije je 10. junija 1996 podpisala sporazum, s katerim je Republika Slovenija postala pridružena članica Evropske unije. Zaradi zahteve Evropske unije, da morajo države, ki želijo postati njene članice, prilagoditi svojo nacionalno zakonodajo oziroma predpise z gospodarskega, razvojnega, tehnološkega, socialnega, davčnega in drugih področij, predpisom, ki so v veljavi v državah Evropske unije, tudi slovenski zakon o davku na dodano vrednost temelji na enakih načelih, na katerih temelji tudi tovrstna davčna ureditev v drugih državah članicah Evropske unije.

Zakon o davku na dodano vrednost je pripravljen na podlagi smernic Evropske unije. Besedilo zakona temelji predvsem na Šesti smernici Evropske unije, upoštevane pa so še smernice, ki določajo obseg davčnih oprostitev pri sprostitvi blaga v prost promet (št. 83/181/EEC), oprostitev pri začasnem uvozu določenih transportnih sredstev (št. 83/182/EEC), oprostitev pri končnem uvozu osebnega premoženja fizičnih oseb (št. 83/183/EEC), vračilo davka na dodano vrednost tujim osebam (št. 79/1072/EEC in 86/560/EEC), uskladitev oprostitev davka pri začasnem uvozu blaga, razen transportnih sredstev (št. 85/362/EEC), (Svilar, Drobnič, 1999, str. 30–32).

Nova davčna oblika je nadomestila številne stopnje prometnega davka. Zakon o prometnem davku je v Sloveniji veljal od februarja 1992 in je tedaj sodil med t. i. reformne zakone slovenskega davčnega sistema. Poleg osnovnega zakona je veljalo še več posebnih prometnih davkov za skupine izdelkov, pri katerih si je država pridržala pravico do posebnih oblik obdavčenja. To so cigarete in alkohol, posebej pa je bila urejena še obdavčitev prometa z nepremičninami.

Davek na dodano vrednost je v primerjavi s prometnim davkom preglednejši, enostavnejši in pravičneje porazdeljen, zmanjšuje pa tudi možnost davčnih utaj. Vse tisto, kar je bilo prej obdavčeno s prometnim davkom, je zdaj obdavčeno z davkom na dodano vrednost. Posebna davka na cigarete in alkohol so nadomestile trošarine, s katerimi so obdavčeni tudi naftni derivati.

V Sloveniji imamo dve stopnji davka na dodano vrednost: osnovno (ob uvedbi 19 %) in znižano (ob uvedbi 8 %). Slednja med drugim velja za izdelke za prehrano ljudi in živali, zdravila in medicinsko opremo, gradnjo, obnovo in vzdrževanje stanovanj, javni prevoz potnikov in nastanitve.

S 1. julijem 1999, ko sta se v Sloveniji začela uporabljati zakona o davku na dodano vrednost in o trošarinah, se je naša država na področju obdavčitve že skorajda v celoti uskladila s pravnim redom Evropske unije. V celoti namerava Slovenija pravni red na področju obdavčitve uskladiti najpozneje do konca leta 2002 in ga uveljaviti najpozneje do dejanskega

pristopa k Evropski uniji. Pri tem pa Slovenija zahteva nekaj izjem pri višini davčne stopnje za določene kategorije blaga in storitev (Davki in EU, 1999, str. 1–5).

Slovenija predvideva uskladitev svojega pravnega reda na področju obdavčitve z davkom na dodano vrednost v dveh fazah, in sicer:

- v prvi reviziji zakona o davku na dodano vrednost bo izvedla tiste uskladitve, ki so možne še pred njenim pristopom v Evropsko unijo. Gre predvsem za manjša vsebinska odstopanja glede na Šesto smernico, za dodelavo sistema davka na dodano vrednost. Te spremembe niso vezane na t. i. intrakomunitarne določbe (intrakomunitarne določbe so določbe, ki veljajo v prometu med državami članicami Evropske unije na skupnem trgu in jih uporabljajo samo članice Evropske unije, za nečlanice so brezpredmetne);
- v drugi reviziji zakona o davku na dodano vrednost bodo vključene intrakomunitarne določbe, ki so pomembne zaradi nemotenega izvajanja politike enotnega trga Evropske unije: določbe o prehodnem režimu pri opravljanju davčnega nadzora na notranjih mejah držav članic, določbe o sistemu vračila davka na dodano vrednost davčnim zavezancem, ki nimajo sedeža v državi članici Evropske unije. Zakonodajni postopek naj bi bil končan do konca leta 2002. Te določbe se bodo pričele uporabljati z dnem dejanskega pristopa Slovenije k Evropski uniji, ko bo torej Slovenija postala polnopravna članica z vsemi pravicami in obveznostmi, ki iz tega izhajajo (Hercog, 2000, str. 212–213).

Državni zbor je zakon o davku na dodano vrednost sprejel prvič 25. novembra 1998, po vetu Državnega sveta pa še enkrat dokončno 18. decembra 1998 (Ošljaj, 1999, str. 7). Zakon o davku na dodano vrednost je začel veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporablja pa se od 1. julija 1999, razen nekaterih prehodnih določb, ki se uporabljajo od dneva uveljavitve zakona, to je od 7. januarja 1999. Spremembe in dopolnitve zakona so bile objavljene v Uradnem listu Republike Slovenije št. 30/01, zakon o spremembah velja od 27. aprila 2001.

V septembru 2001 je Vlada Republike Slovenije določila besedilo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost in ga poslala v prvo obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije. S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost predlagatelj ne odstopa od temeljnih načel sistema davka na dodano vrednost, ki so bila postavljena z uveljavitvijo ZDDV letu 1998/99. Med drugim so redakcijsko popravljene in usklajene z novo terminologijo po zakonu o bančništvu (ki je bil sprejet po uvedbi davka na dodano vrednost) določbe členov, ki predpisujejo oprostitve plačila davka na dodano vrednost (Poročevalec DZ RS 76, 2001, str. 41–43). Predlagane spremembe 27. člena ZDDV pomenijo dodatno približevanje obsegu davčnih oprostitev, ki so predvidene v 13.B členu Šeste smernice in preciziranje besedila oprostitev (Poročevalec DZ RS 76, 2001, str. 56). V aprilu 2002 je Vlada Republike Slovenije določila besedilo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost za drugo obravnavo.

Davek na dodano vrednost je v slovenskem zakonu opredeljen kot davek, ki se plačuje v vseh fazah prometa blaga in storitev in temelji na naslednjih načelih:

- je potrošna oblika davka,
- temelji na ozemeljski podlagi (načelo teritorialnosti): kar pomeni, da se za obdavčenje vsega prometa blaga in storitev, ki je dejansko opravljen ali pa se obravnava, kot da bi bil opravljen na območju Slovenije, in za uvoz blaga v Slovenijo, uporabljajo določila zakona o davku na dodano vrednost,
- obračun davka temelji na kreditni metodi,
- pri mednarodni menjavi blaga je uporabljeno načelo namembnega kraja: pomeni, da je izvoz blaga iz Slovenije ni obdavčen, uvoz blaga pa se obdavči v Sloveniji, saj se bo blago na njenem območju tudi porabilo.

Z zakonom o davku na dodano vrednost so postavljeni temelji delovanja davčnega sistema pri obdavčenju prometa blaga in storitev z davkom na dodano vrednost. Zakon opredeljuje davčne zavezanca, predmet obdavčenja, kraj opravljenega prometa, nastanek davčne obveznosti, davčno osnovo, davčne stopnje, davčne oprostitve, obveznosti davčnih zavezancev, kazenske določbe in rešitve ter z njimi povezane obveznosti davčnih zavezancev ob uveljavitvi zakona in prehodu iz sistema obdavčenja prometa blaga in storitev z enofaznim prometnim davkom na sistem obdavčenja z davkom na dodano vrednost. Podrobnejše določbe glede izvajanja nekaterih zakonskih določil, kot tudi potrebna pojasnila in navodila, obravnava Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost.

2.1. PREDMET OBDAVČITVE, DAVČNI ZAVEZANEC IN KRAJ OBDAVČITVE

2.1.1. PREDMET OBDAVČITVE

Oprelitev predmeta obdavčitve je eno od bistvenih določil vsakega davčnega sistema, tudi sistema davka na dodano vrednost. Bistvo te opredelitve je v tem, da se opredeli promet, ki je obdavčen z davkom na dodano vrednost, in promet, ki je takšne obdavčitve oproščen.

3. člen ZDDV določa: "DDV se obračunava in plačuje od:

1. dobav blaga in opravljenih storitev, ki jih davčni zavezanec opravi v okviru opravljanja svoje dejavnosti na območju Republike Slovenije za plačilo, ~~2.~~ uvoza blaga v Slovenijo".

Samo v primerih, ko zakon izključuje določene dobave, oziroma za določene dobave predpisuje oprostitve obračunavanja in plačevanja davka na dodano vrednost, takšne dobave niso obdavčene z davkom na dodano vrednost.

2.1.2. DAVČNI ZAVEZANEC

Prvi odstavek 13. člena ZDDV določa: "Davčni zavezanec je vsaka oseba, ki kjer koli neodvisno (samostojno) opravlja dejavnost."

Davčni zavezanec, to je zavezanec za obračun davka na dodano vrednost, je vsaka pravna ali fizična oseba, ki na območju Republike Slovenije neodvisno (samostojno) opravlja obdavčljivo dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti, če je v obdobju zadnjih 12 mesecev opravila obdavčljive dobave blaga oziroma storitev, ki presegajo mejni znesek, ki ga zakon določa za vstop v sistem davka na dodano vrednost (5.000.000 SIT oziroma 1.500.000 SIT skupnega katastrskega dohodka).

V skladu z navedenimi zakonskimi določili so bile tudi banke in druge finančne organizacije, ki so presegle navedeni prag, do 31. marca 1999 dolžne predložiti Posebnemu davčnemu uradu prijavo za registracijo, na osnovi katere so prejele potrdilo o registraciji za davek na dodano vrednost.

2.1.3. KRAJ OBDAVČITVE

Določanje kraja obdavčitve je v sistemu davka na dodano vrednost pomembno zato, ker se pri obdavčenju prometa blaga oziroma storitev uporablja pravilo, da se davek na dodano vrednost obračunava in plačuje glede na kraj, kjer je bil promet opravljen, oziroma glede na kraj, kjer se po določilih ZDDV šteje, da je bil promet opravljen.

Določanje kraja obdavčitve je zlasti pomembno v primerih mednarodnega prometa blaga in storitev, torej takrat, ko se promet opravi med davčnimi zavezanci v Sloveniji in davčnimi zavezanci iz drugih držav, saj se glede na kraj obdavčitve ugotavlja, ali je določena dobava blaga, še zlasti pa opravljena storitev, zavezana obdavčenju po slovenskem ZDDV.

2.2. KRAJ OPRAVLJENEGA PROMETA STORITEV

2.2.1. SPLOŠNO PRAVILO OBDAVČENJA STORITEV

Pri določanju kraja, kjer je storitev opravljena, se prav tako kot pri prometu blaga v večini primerov za obdavčitev storitev uporablja načelo teritorialnosti. To pomeni, da se v Sloveniji obdavči ves promet blaga, opravljen v Sloveniji, in večina prometa storitev, opravljenih na njenem območju. Vendar pa so za obdavčevanje prometa storitev predpisane tudi določene izjeme. Pravila obdavčenja storitev so določena v Šesti smernici Evropske unije, povzema pa jih 17. člen ZDDV.

Osnovno načelo obdavčenja storitev je, da so storitve obdavčene po kraju, kjer ima davčni zavezanec, ki storitev opravi, svoj sedež, poslovno enoto ali stalno oziroma običajno

prebivališče, če nima sedeža ali poslovne enote. Z uporabo navedenega kriterija pri obdavčevanju storitev se bistveno poenostavi postopek določanja kraja, po katerem se obdavči promet storitev, kot tudi država, kateri pripada prihodek od davka na dodano vrednost od teh storitev. V Sloveniji bodo storitve po osnovnem načelu obdavčene ne glede na to, ali jih davčni zavezanec opravi drugemu davčnemu zavezancu s sedežem v Sloveniji, davčnemu zavezancu s sedežem v tujini ali končnemu porabniku. Če storitve davčnemu zavezancu s sedežem v Sloveniji ali končnemu porabniku opravi davčni zavezanec s sedežem v tujini, se te storitve obdavčijo samo v tujini.

Osnovno načelo obdavčenja storitev se uporablja za vse tiste vrste storitev, za katere v zakonu ni predpisana izjema od tega pravila, torej ni predpisano, da se obdavčijo z upoštevanjem kakšnega drugega načela za določanje kraja obdavčenja.

2.2.2. IZJEME OD SPLOŠNEGA PRAVILA OBDAVČENJA STORITEV

Od osnovnega načela obdavčenja storitev, po katerem se kraj opravljenega prometa storitev določa po kraju sedeža izvajalca storitve, obstajajo tudi izjeme, ki so opredeljene v drugem in tretjem odstavku 17. člena ZDDV. V nadaljevanju bomo predstavili izjeme, opredeljene v tretjem odstavku 17. člena ZDDV. Pri teh storitvah se za kraj opravljenega prometa šteje kraj, kjer ima prejemnik storitve, davčni zavezanec, svoj sedež.

Tretji odstavek 17. člena ZDDV določa, da se pri storitvah:

1. prenosa, izkoriščanja in opustitve premoženjskih pravic,
2. ekonomskega propagiranja,
3. svetovalcev, inženirjev, odvetnikov in notarjev, revizorjev in računovodij, tolmačev, prevajalcev in podobnih storitvah, storitvah računalništva in dajanja informacij,
4. v zvezi s prenehanjem ali opustitvijo opravljanja dejavnosti,
- 5. bančnih, finančnih in zavarovalnih storitvah, vključno pozavarovalnih storitvah, razen najema trezorjev,**
6. posredovanje delovne sile,
7. telekomunikacij,
8. najema premičnih stvari, razen najema vseh oblik prevoznih sredstev,
9. posredovanja v zvezi s storitvami iz tega odstavka, ki jih opravljajo posredniki v imenu in za račun naročnika,

za kraj opravljenega prometa storitev šteje kraj, kjer ima prejemnik storitve – davčni zavezanec sedež, poslovno enoto oziroma stalno ali običajno bivališče, če nima sedeža ali poslovne enote, če storitev opravi davčni zavezanec, ki v Sloveniji nima sedeža.

Gre za storitve navedene v t. i. katalogu posebnih storitev, kot ga imenuje Šesta smernica (Šušteršič, Trstenjak, 2000, str. 14). Skupna lastnost storitev iz tretjega odstavka 17. člena ZDDV je nedoločljivost in spremenljivost kraja, kjer so opravljene, kar pomeni, da je mogoče

zelo enostavno prenesti kraj, kjer se storitve opravljajo, in jih izvesti na nekem drugem kraju. Storitve iz tretjega odstavka 17. člena ZDDV so običajno intelektualne narave.

Peta točka tretjega odstavka 17. člena ZDDV zajema vse bančne, finančne in zavarovalne storitve, vključno s pozavarovalnimi storitvami, razen storitev najema trezorjev. Vključene so vse finančne storitve ne glede na to, ali so v skladu s 27. členom ZDDV oproščene ali obdavčene z davkom na dodano vrednost (Davčni bilten, maj 2000, str. 10–12).

Prejemnik storitve s sedežem v Sloveniji, ki je davčni zavezanec, bo v teh primerih zavezan obračunati in plačati davek, če so mu bile tovrstne storitve opravljene s strani osebe, ki ima sedež zunaj Slovenije. Obdavčenje navedenih storitev temelji na principu samoobračunavanja prejemnika storitve, če je ta davčni zavezanec. Samoobračunavanje pomeni, da je prejemnik storitve s sedežem v Sloveniji, ki je davčni zavezanec, na znesek storitve iz prejetega računa tujega dobavitelja dolžan obračunati ustrezni davek na dodano vrednost v skladu s slovensko zakonodajo.

V skladu s 26. členom PDDV nastane davčna obveznost v davčnem obdobju, v katerem so bile storitve opravljene. Če je bilo plačilo opravljeno, preden so bile storitve opravljene, nastane davčna obveznost na dan plačila. Tako obračunani davek prikaže prejemnik storitve v davčnem obračunu navedenega davčnega obdobja kot vstopni davek na dodano vrednost in ga hkrati tudi izkaže kot izstopni davek na dodano vrednost. Opisani postopek poznajo zakonodaje držav članic Evropske unije pod pojmom reverse charge.

Davek na dodano vrednost, obračunan in prikazan v davčnem obračunu, nima za slovenskega davčnega zavezanca nobenega finančnega učinka. S tem, ko je bila davčnemu zavezancu priznana pravica, da davek na dodano vrednost, ki ga je sam obračunal, izkaže kot vstopni davek na dodano vrednost, je obdavčenje storitev, opravljenih s strani dobaviteljev s sedežem v tujini, izenačeno z obdavčenjem istovrstnih storitev, opravljenih istemu davčnemu zavezancu s strani dobaviteljev s sedežem v Sloveniji. Po drugi strani pa je zaradi obveznosti prikazovanja obračunanega davka na dodano vrednost kot izstopnega davka na dodano vrednost v davčnem obračunu, vzpostavljena obveznost davčnega zavezanca – prejemnika storitve, za plačilo davka na dodano vrednost, ki ga sicer ne bo plačal dobavitelju, temveč ga bo vplačal v proračun (Svilar, Drobnič, 1999, str. 141–143).

Četrti odstavek 17. člena ZDDV določa: "Če storitev iz prejšnjega odstavka opravi davčni zavezanec s sedežem v Sloveniji za naročnika, davčnega zavezanca, ki nima sedeža v Sloveniji, se za kraj opravljenega prometa šteje kraj, kjer ima sedež naročnik storitve." Navedene storitve bodo torej obdavčene v skladu z zakonodajo države, v kateri ima sedež prejemnik, naročnik storitve, ki je davčni zavezanec. Navedena določba govori o naročniku storitve, tujem davčnemu zavezancu, ne določa pa, da mora biti zavezanec za davek na dodano vrednost v svoji državi, kar pomeni, da pri ugotavljanju kraja obdavčitve tudi ni pomembno, da je tuj davčni zavezanec iz države, ki ima uveden sistem davka na dodano vrednost.

Pomembno je, da je prejemnik storitev davčni zavezanec, ki opravlja dejavnost. V tem primeru ne gre za oprostitev plačila davka na dodano vrednost, ampak za promet, ki se po ZDDV šteje za neobdavčljiv promet, saj je kraj opravljenega prometa zunaj območja Slovenije. Kadar zavezanec opravi neobdavčljiv promet, mu na računu ni treba navajati klavzule o oprostitvi.

Davčni zavezanec s sedežem v Sloveniji, ki ne obračuna davka na dodano vrednost, ko opravi promet storitev iz tretjega odstavka 17. člena ZDDV osebi s sedežem v tujini, si mora pridobiti ustrezna dokazila o tem, da ima naročnik oziroma prejemnik storitev sedež zunaj Slovenije in da je davčni zavezanec, ki opravlja dejavnost (Davčni bilten, maj 2000, str. 15–16).

2.3. DAVČNA OSNOVA, STOPNJA DAVKA NA DODANO VREDNOST

2.3.1. DAVČNA OSNOVA

Prvi odstavek 21. člena ZDDV določa: "Osnova za DDV je vse, kar predstavlja plačilo (v denarju, v stvareh ali v storitvah), ki ga je ali ga bo davčni zavezanec prejel od kupca, naročnika ali tretje osebe za opravljen promet blaga oziroma storitev, vključno s subvencijami, ki so neposredno povezane s ceno takega prometa, razen DDV, če ni s tem zakonom drugače določeno."

2.3.2. STOPNJA DAVKA NA DODANO VREDNOST

V Sloveniji je ZDDV uvedel dve davčni stopnji, splošno v višini 19 % ter znižano v višini 8 %. 24. člen ZDDV določa: "DDV se obračunava in plačuje po stopnji 19 % od vsakega prometa blaga, storitev in uvoza blaga, razen od prometa blaga, storitev in uvoza blaga, za katerega je s tem zakonom določeno, da se ne obračunava in plačuje DDV, in od prometa blaga, storitev in uvoza blaga, za katerega je predpisana nižja stopnja DDV."

Državni zbor Republike Slovenije je na seji 5. decembra 2001 sprejel zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2002 in 2003, s katerim je v 41. členu odločil o povečanju davkov, in sicer se od 1. januarja 2002 dalje davek na dodano vrednost obračunava in plačuje po splošni stopnji 20 % in po nižji stopnji 8,5 %.

2.4. DAVČNE OPROSTITVE

Davek na dodano vrednost se ne obračunava in plačuje od dobav blaga in storitev, za katere je določena oprostitev plačila davka. Gre za transakcije v okviru davka na dodano vrednost in bi bile obdavčene, če zanje ne bi bila predpisana oprostitev plačila davka.

Eden izmed glavnih razlogov za sprejem Šeste smernice je bila potreba po oblikovanju skupnega seznama oprostitev, da bi se lastni viri prihodkov proračuna Evropske unije lahko zagotavljali enako v vseh državah članicah, pri čemer Šesta smernica deli oprostitev na oprostitev na ozemlju države, oprostitev pri uvozu in izvozu blaga ter mednarodnem prevozu blaga, ki se nanašajo na tretje države, in oprostitev, ki se nanašajo na transakcije v Evropski uniji. Dejavnosti, ki so oproščene plačila davka na dodano vrednost, so v Šesti smernici naštet v 13., 14., 15. in 16. členu. Pri navedenih oprostivah je treba razlikovati med oprostivami brez pravice do odbitka vstopnega davka in oprostivami s pravico do odbitka vstopnega davka, za katere rečemo, da so v praksi obdavčene po stopnji 0.

Ne glede na temeljno načelo, določeno v preambuli Šeste smernice, po katerem mora biti predpisano čim manjše število oprostitev, lahko oprostitev v Šesti smernici opišemo kot zelo prilagodljive in večplastne. Praksa držav pri predpisovanju oprostitev je zelo različna in nekonsistentna. Na začetku uvajanja davka na dodano vrednost so države predpisovale večje število stopenj, skupaj z zelo nizkimi stopnjami in številnimi oprostivami. Od tedaj skušajo države zmanjševati število oprostitev in nižjih stopenj (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 256–258).

2.4.1. UČINEK OPROSTITEV

Običajno se domneva, da oprostitev omogoča zmanjšanje davčne obremenitve prometa. To velja, kadar je kupec blaga ali naročnik storitve končni porabnik, ki ne prejema blaga in storitve za opravljanje dejavnosti, ne pa, kadar je kupec davčni zavezanec. Oprostitev dobave davčnemu zavezancu povzroči povečanje davčne obremenitve, saj bi sicer oseba, ki opravlja dejavnost, lahko odbila zaračunani davek od svoje davčne obveznosti oziroma zahteva vračilo davka. Davčni zavezanec, ki opravlja oproščene dobave blaga in storitev, pa za davek, ki ga plača pri nabavah, nima pravice do odbitka vstopnega davka in ta davek tudi ni povrnjen. To je znesek davka, ki bi bil lahko povrnjen, če bi bila dobava predmet obdavčitve, ker pa je dobava oproščena, ne more biti. Iz navedenih razlogov oprostitev davka na dodano vrednost običajno niso predpisane za dobave blaga in storitev, ki se običajno opravljajo davčnim zavezancem (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 258–259).

V sistemu davka na dodano vrednost se **davčne oprostitev delijo na:**

- **davčne oprostitev, pri katerih ne obstaja pravica do odbitka vstopnega davka** – t. i. **neprave davčne oprostitev**, oprostitev brez proračuna,
- **davčne oprostitev, pri katerih obstaja pravica do odbitka vstopnega davka** – t. i. **prave davčne oprostitev**, oprostitev s proračunom ali **stopnja 0 %**.

Neprava oprostitev plačila davka na dodano vrednost pomeni, da davčni zavezanec, ki sicer ni dolžan obračunati in plačati davka na dodano vrednost na svoje dobave blaga oziroma storitev, plača pa davek na dodano vrednost na svoje nabave blaga oziroma storitev, tega

plačanega davka ne sme odbiti. Prava oprostitvev plačila davka na dodano vrednost pomeni, da ima davčni zavezanec, ki na svoje dobave blaga oziroma storitev ne obračuna davka na dodano vrednost, pravico do celotnega povračila davka, ki mu je bil obračunan ob njegovih nabavah blaga oziroma storitev. **Namesto izraza prava davčna oprostitvev, se za takšne oprostitve uporablja tudi izraz obdavčenje s stopnjo 0 %.** Popolna oprostitvev je v ZDDV predpisana le pri izvozu blaga, dobavah blaga, ki so izenačene z izvozom, in pri storitvah, ki so opravljene ali porabljene zunaj Slovenije.

V sistemu davka na dodano vrednost neprava oprostitvev plačila davka, ki se ne nanaša na zadnjo fazo prometa blaga oziroma storitev, pomeni samo prenos plačila davka iz ene faze v naslednjo fazo prometa blaga oziroma storitev. Celotno davčno breme, ki ga davčni zavezanec v posamezni fazi prometa blaga oziroma storitev ne plača, se prevali na drugega davčnega zavezanca, ki od oproščenega davčnega zavezanca nabavlja blago oziroma naroča storitve. Razlog za takšno kumulacijo obdavčitve v primeru neprave oprostitvev plačila davka na dodano vrednost, ki ni predpisana v zadnji fazi prometa, izhaja iz kreditne metode obračunavanja davka na dodano vrednost.

Pri nepravih davčnih oprostitvah kaskadnega učinka ni le, če se oprostitvev nanaša na zadnjo fazo prometa blaga oziroma storitev, torej le, če se predpiše za dobavo, ki jo davčni zavezanec opravi končnemu porabniku, ki v nobenem primeru ne more zahtevati vračila davka, ki ga je plačal pri svojih nabavah.

Ne glede na to, na katero fazo prometa blaga oziroma storitev se neprava davčna oprostitvev nanaša, povečuje administrativno zahtevnost obračunavanja davka na dodano vrednost. Davčni zavezanec, ki opravlja tako obdavčene kot tudi oproščene dobave blaga oziroma storitev, je namreč dolžan voditi posebne evidence za oproščeno in obdavčeno dobavo blaga oziroma storitev. Zato se zmanjšuje tudi učinkovitost nadzora davčne administracije nad obračunavanjem in plačevanjem davka na dodano vrednost.

Zaradi navedenih značilnosti davčnih oprostitvev v mednarodni strokovni javnosti že dalj časa obstaja stališče, da morajo biti vse davčne oprostitvev v sistemu davka na dodano vrednost določene restriktivno (Svilar, Drobnič, 1999, str. 188–193).

2.4.2. NEPRAVE DAVČNE OPROSTITVE

Neprave davčne oprostitvev ZDDV obravnava od 26. do vključno 30. člena. V skladu z določbami navedenih členov, lahko neprave davčne oprostitvev delimo na:

- davčne oprostitvev, predpisane za promet blaga in storitev, ki se opravi na območju Slovenije, ki jih dalje delimo na:
 - davčne oprostitvev, ki so v javnem interesu in so opredeljene v 26. členu ZDDV,
 - druge davčne oprostitvev, ki so opredeljene v 27. členu ZDDV,

- davčne oprostitve, ki so predpisane za promet blaga in storitev pri uvozu blaga na območje Slovenije.

Oprostitve, ki so predpisane v 26. in 27. členu zakona, so oprostitve brez pravice do odbitka vstopnega davka. Le pri oprostitvah, vezanih na izvoz blaga in mednarodni prevoz, pridobi davčni zavezanec pravico do odbitka vstopnega davka.

2.4.2.1. Druge davčne oprostitve

Oprostitve finančnih storitev je predpisana v 4. točki 27. člena ZDDV. Za druge oprostitve, navedene v 27. členu ZDDV, velja, da so oproščene zato, ker se nanašajo na promet blaga oziroma storitev, pri katerem se dodana vrednost ne more oziroma se zelo težko ugotovi. Oprostitve plačila davka na dodano vrednost, določene v 27. členu ZDDV, se nanašajo na točno določen promet blaga oziroma storitev, ki jih lahko opravlja kateri koli davčni zavezanec. V mednarodni strokovni javnosti so te davčne oprostitve že dalj časa predmet razprav, s katerimi se skuša predvsem najti rešitev, na podlagi katere bi se promet blaga oziroma storitev, na katerega se te oprostitve nanašajo, vsaj deloma, če ne že v celoti, obdavčil z davkom na dodano vrednost (Svilar, Drobnič, 1999, str. 197–198).

2.5. RAČUNI

2.5.1. IZDAJA RAČUNOV

Prvi odstavek 33. člena ZDDV določa, da mora davčni zavezanec za vsak promet blaga oziroma storitev izdati račun ali drug dokument, ki služi kot račun, in obdržati kopijo računa.

V sistemu davka na dodano vrednost je račun temeljna davčna listina. Ker zaradi kreditne metode obračunavanja davka na dodano vrednost, tudi sama izvedba sistema davka na dodano vrednost neposredno temelji na izdanih in prejetih računih, se na podlagi računov tudi ugotavlja in dokazuje davčna obveznost davčnega zavezanca. Z računom davčni zavezanec dokazuje tudi pravico do odbitka vstopnega davka, ki so mu ga za dobave blaga oziroma storitev zaračunali drugi davčni zavezanci – njegovi dobavitelji.

V 33. členu ZDDV je določena obveznost davčnega zavezanca, da izda račun za vsak promet blaga oziroma storitev, za vsako prejeto predplačilo in za vsako naknadno spremembo davčne osnove. Zakon ne predpisuje oblike računa niti imena računa, temveč le minimalne podatke, ki morajo biti navedeni na računu. Zakon tako predpisuje t. i. davčni račun, to je vsak dokument, ki ga izda davčni zavezanec ali druga oseba po njegovem nalogu, na katerem je zaračunan promet blaga ali storitev.

Tretji odstavek 33. člena ZDDV določa: "Račun je vsak dokument, ki ga izda davčni zavezanec ali druga oseba po njegovem nalogu, na katerem je zaračunan promet blaga oziroma storitev." Navedeno določa tudi tretji odstavek 62. člena PDDV: "Kot račun v smislu

zakona in pravilnika se šteje tudi dokument, v katerem promet blaga in storitev zaračunava prejemnik blaga ali storitev, če sta obe strani soglasni, da se obračun opravi na ta način. Če izdajatelj računa ni hkrati tudi dobavitelj blaga ali storitve, je soodgovoren za izdajanje računa."

Navedena določba se v praksi uporablja pri depozitnih obrestih, kjer banka pošlje obračun depozitnih obresti svojemu komitentu, ki je vložil sredstva. Pravna oseba, ki prejema obresti za depozit, vložen v banko, prejema od banke nadomestilo za uporabo njenih denarnih sredstev in to nadomestilo je plačilo za opravljeno finančno storitev, ki je oproščena plačila davka na dodano vrednost. Praviloma bi moral depozitar banki izstavljati račun po 34. členu ZDDV. Ker pa je banka tista, ki sestavi obračun obresti, lahko depozitar po tretjem odstavku 62. člena PDDV njeno listino šteje kot svoj izdani račun, kar pomeni, da jo vpiše v knjigo izdanih računov (Zalokar, 2001a, str. 38). Davčnemu zavezancu, ki ima deponirana sredstva pri poslovni banki in se je s poslovno banko v pogodbi o depozitu dogovoril, da bo njen obračun obresti štel kot svojega, torej ni treba izdajati računov za depozitne obresti, temveč lahko v svojo knjigo izdanih računov vpiše obračun obresti, ki ga sestavi poslovna banka (Iks, avgust 2000, str. 70).

2.5.2. PODATKI, KI JIH MORA VSEBOVATI RAČUN

V praksi evropskih držav in v drugih državah, ki za obdavčevanje prometa blaga in storitev uporabljajo davek na dodano vrednost, obstajata dve ravni, ki ju države zahtevajo glede računov:

1. pri prometu blaga in storitev, ki ga opravi en davčni zavezanec drugemu davčnemu zavezancu, morajo računi zagotavljati podrobne informacije o prometu, ki omogočajo davčnim oblastem navzkrižni – dvojni nadzor med informacijami, danimi s strani dobaviteljev, in informacijami, ki jih navajajo kupci oziroma prejemniki blaga in storitev. Zato morajo računi zmeraj vsebovati podatke, ki omogočajo identifikacijo kupca, identifikacijo prodajalca in posebej izkazan znesek davka na dodano vrednost, ki je bil obračunan pri posameznem prometu blaga ali storitev. Ta vrsta računa se imenuje davčni račun ali račun za namene davka na dodano vrednost ali račun med davčnimi zavezanci;
2. pri prometu blaga in storitev, ki jih opravi davčni zavezanec osebi, ki ni davčni zavezanec (pri tem je najpogostejši promet blaga v prodaji na drobno, ki je mnogo številčnejša in v manjših vrednostih kot promet med davčnimi zavezanci), so računi lahko mnogo preprostejši, ponavadi manjši po obsegu. Za namene davka na dodano vrednost ni obvezno navajanje kupčevega imena, za posamezne prodaje ni treba ločeno izkazovati davka na dodano vrednost, ampak je davek na dodano vrednost vključen v ceno in posebej izkazan (navadno po različnih stopnjah) glede na skupen opravljen promet. Takšen račun se imenuje drobnoprodajni račun ali račun med davčnimi zavezanci in drugimi osebami (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 398–399).

Tudi ZDDV ločuje med dvema vrstama računov, in sicer med računi, ki se izdajajo za nabave oziroma prodaje med davčnimi zavezanci, in računi, ki se izdajajo za nabave oziroma prodaje med davčnimi zavezanci in končnimi porabniki oziroma osebami, ki niso registrirane kot davčni zavezanci.

2.5.2.1. Podatki, ki jih mora vsebovati račun, izdan davčnim zavezancem

34. člen ZDDV v prvem odstavku določa: "Račun, izdan davčnim zavezancem, mora vsebovati naslednje podatke:

1. kraj in datum izdaje ter zaporedno številko,
2. firmo oziroma ime in sedež oziroma stalno prebivališče ter davčno številko izdajatelja računa,
3. firmo oziroma ime in sedež oziroma stalno prebivališče ter davčno številko prejemnika blaga oziroma storitve,
4. datum odpošiljanja blaga oziroma opravljanja storitev,
5. podatke o vrsti in količini prodanega blaga oziroma opravljenih storitev,
6. ceno blaga brez DDV, vrednost blaga oziroma storitve brez DDV, stopnjo oziroma stopnji DDV in znesek DDV po različnih stopnjah,
7. vrednost z vključenim DDV."

Drugi odstavek navedenega člena pa določa, da če davčni zavezanec opravi promet blaga oziroma storitev, za katerega je predpisana oprostitvev plačila DDV, mora na računu navesti, da DDV ni bil obračunan. V prvem odstavku 64. člena PDDV je še natančneje predpisano, da mora davčni zavezanec, ki opravlja oproščen promet blaga ali storitev, v skladu z drugim odstavkom 34. člena ZDDV na računu navesti, da davek ni obračunan, s sklicevanjem na člen ZDDV, s katerim je ta oprostitvev predpisana. Glede na navedene zahteve, banke in druge finančne organizacije **na računih za oproščene finančne storitve navedejo, da "davek na dodano vrednost ni obračunan v skladu s 4. točko 27. člena ZDDV."**

2.5.2.2. Podatki, ki jih mora vsebovati račun, izdan končnim porabnikom

Prvi odstavek 35. člena ZDDV določa, da v računu, ki ga davčni zavezanec izda drugim osebami, ni treba izkazovati podatkov iz 3., 4. in 6. točke prvega odstavka 34. člena ZDDV, izkazati pa je treba prodajno vrednost blaga oziroma storitve z vključenim DDV in znesek vračunanega DDV.

2.5.2.3. Računi v primerih množičnega izdajanja dokumentov fizičnim in pravnim osebami za oproščene finančne storitve

Na podlagi pojasnila Ministrstva za finance št. 415–3/99, 21. 4. 1999 (objavljenem v Reviji Denar, št. 13, 15. september 1999), **"v primerih množičnega izdajanja dokumentov**

fizičnim in pravnim osebam za oproščene finančne storitve po ZDDV na dokumentu ni treba navesti zaporedne številke dokumenta in davčne številke prejelnika storitve.

V primeru množičnega izdajanja dokumentov fizičnim in pravnim osebam za oproščene storitve, mora davčni zavezanec zagotoviti ustrezno analitično evidenco med prihodki od prodaje in izključenimi prihodki na posebnih kontih oproščenih storitev po vrstah oproščenih storitev. Navedbo, da davek na dodano vrednost ni obračunan, pa je treba navesti. Za dokumente, ki se izdajajo množično, se štejejo instrumenti plačilnega prometa in obračuni. Pri tem je pomembno, da je davčnemu organu omogočen nadzor nad celotnim poslovanjem banke."

Na podlagi navedenega mnenja banke torej niso dolžne, npr. na obračunih obresti pravnim in fizičnim osebam, navajati podatka o davčni številki prejelnika storitve in zaporedne številke obračuna.

2.6. DAVČNO OBDOBJE, OBRAČUNAVANJE IN PLAČEVANJE DAVČNE OBVEZNOSTI, VRAČILO DAVKA

Davek na dodano vrednost je vrsta davka, ki se plačuje na podlagi davčnega obračuna, ki ga izpolni davčni zavezanec sam. Takšen način obračunavanja davka s strani davčnega zavezanca se v teoriji označuje kot obračunavanje davka na podlagi samoobdavčitve. Davčni zavezanec sam ugotovi višino svoje davčne obveznosti v posameznem obdobju. Načelo samoobdavčitve je predpisano tudi s Šesto smernico Evropske unije in se uporablja kot edini način obračunavanja davka na dodano vrednost v vseh državah članicah Evropske unije. To načelo pa je predpisano tudi z ZDDV.

36. člen ZDDV določa, da mora davčni zavezanec obračunavati davčno obveznost v davčnem obdobju. Davčno obdobje je koledarski mesec. Vendar pa mesečno davčno obdobje ni predpisano za vse davčne zavezance. Za davčnega zavezanca, ki je v prejšnjem koledarskem letu dosegel promet blaga oziroma storitev v vrednosti do 10,000,000 tolarjev, je davčno obdobje koledarsko polletje, za davčnega zavezanca, ki je dosegel promet od 10,000.000 do 20,000.000 tolarjev, pa koledarsko trimesečje. Roki obračunavanja davka na dodano vrednost so odvisni od velikosti prometa davčnega zavezanca v preteklem koledarskem letu. Davčni zavezanec izvoznik, ki izpolnjuje pogoje za obračunavanje davka na dodano vrednost v tri- ali šestmesečnem obdobju, se lahko odloči za obračunavanje davka na dodano vrednost v enomesečnem obdobju.

37. člen ZDDV določa, da davčni zavezanec obračunava davek na dodano vrednost na podlagi zneskov na izdanih računih za opravljen promet blaga oziroma storitev v davčnem obdobju. Ob tem je treba dodati, da se davek na dodano vrednost obračuna tudi, ko davčni zavezanec za promet blaga oziroma storitev, ki je bil opravljen v posameznem davčnem obdobju, ne izda računa. Tretji odstavek 19. člena ZDDV namreč določa, da če račun ni

izdan, se davek na dodano vrednost obračuna osmi dan po dobavi blaga oziroma opravljeni storitvi.

Od seštevka vseh zneskov izstopnega davka na dodano vrednost v davčnem obdobju davčni zavezanec odšteje vstopni davek na dodano vrednost na računih, ki jih je v tem davčnem obdobju prejel od drugih davčnih zavezancev ali ob uvozu blaga. Če je znesek izstopnega davka na dodano vrednost na izdanih računih večji od zneska vstopnega davka na dodano vrednost v prejetih računih, davčni zavezanec v svojem davčnem obračunu ugotovi obveznost za plačilo davka na dodano vrednost. Če pa je znesek izstopnega davka na dodano vrednost na izdanih računih manjši od zneska vstopnega davka na dodano vrednost v prejetih računih, pa davčni zavezanec v svojem davčnem obračunu izkaže terjatev do države za vračilo davka na dodano vrednost.

Obračun je davčni zavezanec dolžan predložiti davčnemu organu do zadnjega delovnega dne prihodnjega meseca po poteku davčnega obdobja. Davčni zavezanec mora davčno obveznost, ki jo je ugotovil za posamezno davčno obdobje, plačati do zadnjega delovnega dne prihodnjega meseca po poteku davčnega obdobja. Če davčni zavezanec v svojem davčnem obračunu izkaže terjatev do države za vračilo davka na dodano vrednost, se mu ta všteta v plačila v prihodnjih davčnih obdobjih oziroma se mu na zahtevo vrne.

Redni upniki države bodo predvsem izvozniki, saj ZDDV samo za dobave blaga, ki se izvozijo, in za dobave storitev, ki se opravijo v povezavi z izvozom blaga, določa davčno stopnjo 0. Občasni upniki države pa bodo tisti davčni zavezanci, pri katerih znesek nabav v posameznem davčnem obdobju presega znesek opravljenih dobav v tem obdobju, na primer zaradi večjih nakupov opreme.

Vsi podatki, ki se navedejo v obračunu davka na dodano vrednost, so izkazani v knjigi izdanih in knjigi prejetih računov oziroma v evidencah o uvozu blaga.

2.7. KNJIGOVODSTVO DAVČNEGA ZAVEZANCA IN HRAMBA DOKUMENTACIJE

Davek na dodano vrednost je znan po svoji finančni izdatnosti, po drugi strani pa je znan tudi kot davek, pri katerem so davčne utaje lahko zelo velike, če država ne zagotovi ustrezne podlage za nadzor nad njegovim obračunavanjem in plačevanjem. Davčne oblasti lahko izvajajo učinkovit nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem davka na dodano vrednost le pod pogojem, da davčni zavezanci vodijo ustrezne in natančne davčne evidence o svojem poslovanju (Svilar, Drobnič, 1999, str. 327).

ZDDV v prvem odstavku 56. člena določa: "Davčni zavezanec je dolžan v svojem knjigovodstvu zagotoviti vse podatke, potrebne za pravilno in pravočasno obračunavanje in plačevanje DDV." Četrty odstavek navedenega člena pa določa: "Zaradi zagotovitve podatkov

o izdanih in prejetih računih je davčni zavezanec dolžan voditi knjigo izdanih in knjigo prejetih računov." Podlaga za knjigovodsko evidentiranje so dokumenti, kot so izdani in prejeti računi, dokumenti o uvozu in izvozu, dokumenti o plačilih in izplačilih, pa tudi vsi drugi dokumenti, pomembni za obračun in plačilo davka in odbitek vstopnega davka.

Z uveljavitvijo ZDDV davčni zavezanci torej poleg splošnih poslovnih knjig, ki so jih dolžni voditi v skladu s predpisi o računovodstvu, vodijo tudi posebne evidence za davčne namene, in sicer **knjigo prejetih računov, v kateri so podatki o nabavah blaga oziroma storitev in o davku, obračunanem od teh nabav (vstopnem davku), in knjigo izdanih računov, v kateri so podatki o opravljenih dobavah blaga oziroma storitev in o obračunanem davku (izstopnem davku)**. Oblika in vsebina knjige prejetih in knjige izdanih računov sta predpisani s PDDV. Davčni zavezanec mora zaključiti knjigo prejetih in knjigo izdanih računov za vsako davčno obdobje, kot to določajo računovodski predpisi za zaključevanje drugih poslovnih knjig. Davčni zavezanec ni dolžan posebej voditi knjige izdanih in knjige prejetih računov, če v svojem knjigovodstvu zagotavlja vse podatke, potrebne za ugotavljanje davčne osnove oziroma davka na dodano vrednost, in če o tem prej obvesti pristojni davčni organ.

Prvi odstavek 57. člena ZDDV določa: "Davčni zavezanec je dolžan hraniti vso prejeta in izdana dokumentacijo, še posebej pa prejete in izdane račune, dokumente o popravkih računov, dokumente o opravljenem izvozu in uvozu, finančno dokumentacijo, dokumente, na podlagi katerih je uveljavljal oprostitev DDV, obračune DDV in vse druge knjigovodske listine, ki se kakor koli nanašajo na promet blaga in storitev oziroma na uvoz blaga in so pomembne za obračunavanje in plačevanje DDV, najmanj 10 let po poteku leta, na katero se te listine nanašajo." Drugi odstavek navedenega člena pa določa, da je davčni zavezanec dolžan dokumentacijo, ki se nanaša na obdavčevanje nepremičnin po tem zakonu, hraniti najmanj 20 let po poteku leta, na katero se nanaša.

2.7.1. ZAGOTAVLJANJE PODATKOV V BANKAH

V četrtem odstavku 107. člena PDDV je določeno: "Če davčni zavezanec v svojem knjigovodstvu zagotavlja vse podatke, potrebne za ugotavljanje davčne osnove oziroma davka na dodano vrednost kakor tudi vstopnega davka na dodano vrednost, ni dolžan posebej voditi knjig, ki so predpisane s tem pravilnikom, in o tem obvesti pristojni davčni organ."

Na podlagi navedenega člena PDDV imajo banke možnost, da obvestijo Posebni davčni urad, da v svojem knjigovodstvu zagotavljajo vse podatke, potrebne za ugotavljanje davčne osnove oz. davka na dodano vrednost kakor tudi vstopnega davka na dodano vrednost in zato za storitve, ki so v skladu s 4. točko 27. člena ZDDV oproščene, ne bodo vodile knjige prejetih in knjige izdanih računov na način, predpisan s pravilnikom.

Tako v **knjigo prejetih računov** banka zajema prejete račune za dobavljeno blago in storitve, razen prometa za oproščene finančne storitve, zaračunane na podlagi 3. odstavka 62. člena

PDDV. Ta določa, da se kot račun šteje tudi dokument, v katerem promet blaga in storitev zaračunava prejemnik blaga ali storitev, če sta obe strani soglasni, da se obračun opravi na ta način. V bankah gre npr. za odhodke iz naslova depozitnih obresti, kjer banka pošlje obračun depozitnih obresti svojemu komitentu.

Ta promet se zajema v knjigo prejetih računov zbirno na osnovi analitičnih kontov glavne knjige. Kot dopolnilno evidenco knjige prejetih računov (k zbirno prikazanemu prometu finančnih storitev) banka zagotavlja pregled po posameznih analitičnih kontih glavne knjige, na katerih so knjiženi odhodki oproščenih dejavnosti. Poleg številke konta sta navedena tudi vsebina in znesek opravljenega prometa.

Banke torej knjigo prejetih računov dopolnijo s podatki iz kontov, za katere delajo obračune same ali pa ne dobijo običajnih računov. Kontni okvir za banke in hranilnice je določen s sklepom o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic, ki ga izda Svet Banke Slovenije.

V prilogi 1 so prikazani podatki, ki se vpisujejo kot oproščen promet v knjigo prejetih računov.

Knjigo izdanih računov za obdavčene storitve banka vodi v skladu s PDDV. Vrednost oproščenega prometa finančnih storitev (tudi vrednost finančnih storitev, za katere velja ničelna stopnja) pa banka zajema v knjigo izdanih računov zbirno na osnovi analitičnih kontov glave knjige. Banka tako zagotavlja ločene podatke o prometu finančnih storitev brez pravice do odbitka vstopnega davka na dodano vrednost in ločene podatke o prometu finančnih storitev, pri katerih si v skladu s 40. členom ZDDV sme odbiti vstopni davek na dodano vrednost. Dopolnilna evidenca knjige izdanih računov (za zbirno prikazan promet finančnih storitev) je pregled po posameznih analitičnih kontih glavne knjige, na katerih so knjiženi prihodki oproščene dejavnosti. Poleg številke konta sta navedena tudi vsebina in znesek opravljenega prometa.

V prilogi 2 so prikazani podatki, ki se vpisujejo kot oproščen promet v knjigo izdanih računov.

Podatki o prometu oproščenih finančnih storitev se dnevno evidentirajo na analitičnih kontih glavne knjige, v knjigo prejetih in knjigo izdanih računov pa se prenašajo enkrat na mesec kot zbirni podatek o vrednosti opravljenega oproščenega prometa.

2.8. REGISTRACIJA DAVČNIH ZAVEZANCEV

Prvi odstavek 58. člena ZDDV določa: "Davčni zavezanec je dolžan davčnemu organu sporočiti, kdaj se njegova dejavnost, zaradi katere je zavezan obračunavanju in plačevanju DDV, prične, spremeni ali preneha, če ni s tem zakonom drugače določeno." Drugi odstavek

navedenega člena pa določa, da davčni organ izda vsaki osebi iz prvega odstavka odločbo o vpisu zavezanosti za davek na dodano vrednost v davčni register. Davčni organ mora v 15 dneh izdati odločbo o vpisu zavezanosti za davek na dodano vrednost v davčni register vsaki osebi, ki vloži popolno vlogo. Vložnik prijave za registracijo postane davčni zavezanec z dnem, ki ga določi davčni organ v tej odločbi. Davčni organ mora uvesti in voditi register oseb, ki so ali ki lahko postanejo zavezanci za davek na dodano vrednost.

3. OBDAVČITEV FINANČNIH STORITEV Z DAVKOM NA DODANO VREDNOST

3.1. DEFINICIJA FINANČNIH STORITEV

V svetu ni jasne in splošno sprejete definicije finančnih ustanov ali finančnih storitev za potrebe obdavčenja s posrednimi davki (OECD, 1998, str. 5). Pri problemu definicije finančnih storitev in finančnih ustanov se srečamo z dejstvom, da niso samo npr. banke tiste, ki nudijo finančne storitve. Trgovina, ki nudi posojilo/kredit svojim strankam, nudi finančno storitev, čeprav ni finančna institucija (Jorgensen, Owens, 1995, str. 23).

Finančne storitve je moč razvrstiti z več vidikov npr. glede na tip finančnih instrumentov, ki se pri teh poslih uporabljajo, glede na tip oziroma vsebino finančnih storitev, lahko pa se finančne storitve opredelijo tudi z upoštevanjem oblik oziroma vrst finančnih institucij, ki tovrstne storitve opravljajo.

Za namene obdavčenja finančnih storitev z davkom na dodano vrednost je njihova najprimernejša opredelitev po vsebini storitve, torej po obliki, v kateri se pojavljajo na finančnem trgu, in ne po finančni instituciji, ki te storitve opravlja. Izhajajoč iz tega vidika opredelitve finančnih storitev se v državah članicah Evropske unije finančne storitve razvrščajo v pet glavnih vrst:

1. depozitni, kreditni in posojilni posli: bančne storitve, storitve poslovanja s kreditnimi karticami,
2. nakupi, prodaja in izdaja vrednostnih papirjev: obveznice, delnice, opcije, garancije in tuje valute, zlato in dragocene kovine,
3. zavarovanje: življenjsko, premoženjsko in nezgodno,
4. borzno posredništvo in druge agentske storitve: kupovanje in prodajanje vrednostnih papirjev, odkupovanje novo izdanih vrednostnih papirjev z namenom nadaljnje prodaje in drugi posli, kjer agenti nastopajo v svojem imenu in za svoj račun,
5. svetovanje, upravljanje in računalniška obdelava podatkov (Rojc, 2001, str. 20–21).

Temeljna pravna podlaga za določitev finančnih storitev, ki so oproščene plačevanja davka na dodano vrednost, je v Evropski uniji Šesta smernica, z dne 17. maja 1977. V smernici so v 13.B členu v točki d. taksativno navedene vrste storitev, ki so oproščene plačevanja davka, v

točki C. pa je državam članicam Evropske unije dana možnost, da pod določenimi pogoji lahko uvedejo tudi obdavčevanje storitev, ki se štejejo za oproščene po točki B. d. istega člena.

V Republiki Sloveniji lahko pri opredelitvi finančnih storitev po njihovih vrstah upoštevamo zakon o bančništvu. Ta zakon, ki velja od 20. februarja 1999, ureja pogoje za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje bank in hranilnic. Prvi odstavek 2. člena navedenega zakona določa, da je banka delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev.

Členi 3. do 7. določajo, kdo lahko opravlja bančne in kdo druge finančne storitve.

Bančne storitve so naslednje finančne storitve:

1. sprejemanje depozitov od fizičnih in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev za svoj račun,
2. storitve, za katere drug zakon določa, da jih smejo opravljati samo banke.

Bančne storitve lahko opravlja:

1. banka oziroma hranilnica, ki za opravljanje teh storitev pridobi dovoljenje Banke Slovenije,
- ~~1.2.~~ podružnica tuje banke, ki pridobi dovoljenje Banke Slovenije za ustanovitev,
- ~~1.3.~~ banka države članice, ki v skladu s tem zakonom ustanovi podružnico na območju Republike Slovenije oziroma je v skladu s tem zakonom pooblaščen neposredno opravljati bančne storitve na območju Republike Slovenije.

Nihče drug razen navedenih oseb ne sme opravljati bančnih storitev, če ni z zakonom drugače določeno.

Druge finančne storitve so naslednje finančne storitve:

1. factoring,
2. finančni zakup (leasing),
3. izdajanje garancij in drugih jamstev,
4. kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov,
5. trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
6. trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti,
7. zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,
8. posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
9. izdajanje in upravljanje plačilnih instrumentov (npr. plačilne in kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
10. oddajanje sefov,
11. posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,

12. storitve v zvezi z vrednostnimi papirji po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev,
13. upravljanje pokojninskih oziroma investicijskih skladov po zakonu, ki ureja pokojninske oziroma investicijske sklade,
14. opravljanje poslov plačilnega prometa.

Banka lahko opravlja druge finančne storitve, če za opravljanje teh storitev dobi dovoljenje Banke Slovenije in če izpolnjuje pogoje, ki jih določa zakon, ki ureja posamezne od drugih finančnih storitev.

Druge finančne organizacije so pravne osebe, ki kot izključno ali pretežno dejavnost opravljajo druge finančne storitve, kot jih določa zakon o bančništvu oziroma druge finančne storitve na podlagi zakona, ki ureja zavarovalništvo, trg vrednostnih papirjev, investicijske sklade in družbe za upravljanje, ter na podlagi drugih zakonov, ki urejajo finančne storitve.

V 8. členu zakona o bančništvu je predpisano, da banka ne sme opravljati drugih dejavnosti razen bančnih storitev, drugih finančnih storitev in pomožnih bančnih storitev. Pomožne bančne storitve so upravljanje nepremičnin, upravljanje ali vodenje sistema za obdelavo podatkov oziroma opravljanje podobnih poslov.

228. člen zakona o bančništvu določa, da hranilnica lahko opravlja bančne in druge finančne storitve razen upravljanja pokojninskih oziroma investicijskih skladov. Storitve lahko hranilnica opravlja samo v tolarjih razen menjalniških poslov. Hranilnica sme opravljati storitve samo za fizične osebe, podjetnike posameznike in majhne gospodarske družbe ter osebe, ki ne opravljajo gospodarske dejavnosti.

V zakonu so torej finančne storitve ločene na bančne storitve, ki jih smejo opravljati samo banke oziroma hranilnice pod določenimi pogoji in na druge finančne storitve (Denar, julij 1999, str. 10).

3.2. RAZLOGI ZA OPROSTITEV FINANČNIH STORITEV

Sprejeto je izhodišče, da je zaradi vsebinskih in administrativnih razlogov z davkom na dodano vrednost težavno obdavčevati finančne storitve. Razlogi za oprostitev finančnih storitev plačila davka na dodano vrednost so predvsem:

- banke "kupujejo" uporabo denarja od varčevalcev in jim za to plačajo obresti. Ta denarna sredstva "prodajo" posojilojemalcem po višji obrestni meri. Obrestna marža, razlika med obrestmi, zaračunanima posojilojemalcem in obrestmi, plačanimi varčevalcem, predstavlja strošek storitve posredovanja, ki jo je opravila banka. Bančna transakcija vključuje tri sestavine: glavnico, ki ne sme biti obdavčena, saj predstavlja le prenos denarnih sredstev in ne predstavlja porabe, čisto obrestno mero, ki ne sme biti obdavčena z davkom na porabo, saj je nadomestilo varčevalcem za odložitev porabe, in strošek posredništva, ki naj bi bil obdavčen, saj predstavlja vrednost storitve opravljene varčevalcem in

posojilojemalcem. Problem je v tem, da je strošek posredništva vključen v obrestnih merah. V bistvu dobijo varčevalci obresti, ki so nižje od čiste obrestne mere, in posojilojemalci plačajo višjo mero obresti, kot je čista obrestna mera. Nesposobnost ločiti strošek posredništva od čiste obrestne mere povzroča, da je težko obdavčiti strošek posredništva, ne da bi hkrati obdavčili tudi obresti (European Commission and OECD, 1998, str. 63–64);

- fiskalni učinek obdavčitve z davkom na dodano vrednost bi bil skromen, saj bi bile dejansko obdavčene le storitve med bankami in gospodinjski (fizičnimi osebami), medtem ko bi davčni zavezanci lahko upoštevali vstopni davek (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 282). Ob tem moramo upoštevati, da glede na to, da so finančne storitve oproščene plačila davka na dodano vrednost, finančne ustanove nimajo pravice do povračila vstopnega davka na dodano vrednost na svoje nabave. Če bi bile finančne storitve obdavčene, bi finančne ustanove imele pravico do povračila vstopnega davka na dodano vrednost od svojih nabav (Tait, 1991, str. 12). V državah, kjer imajo uvedene posredne davke na finančne transakcije, pa bi morali te zmanjšati ali preklicati (Scott, 1999, str. 23);
- poleg praktičnih problemov pri določitvi dodane vrednosti je oprostitev povezana tudi z dejstvom, da države članice pred uvedbo davka na dodano vrednost finančnih poslov niso obdavčevale s prometnim davkom (na področju finančnih storitev so uporabljale druge vrste davkov). Zato se je zdela logična izključitev teh storitev iz sistema davka na dodano vrednost (Rejc, 1999, str. 9).

Finančne storitve so oproščene plačila davka ne glede na to, kdo jih opravlja. Običajno jih opravljajo banke, toda tudi če finančne storitve v skladu z drugimi predpisi opravijo druge osebe, so oproščene plačila davka na dodano vrednost.

3.3. MOŽNOSTI GLEDE OBDAVČITVE FINANČNIH STORITEV V SISTEMU DAVKA NA DODANO VREDNOST

Glede obdavčenja finančnih storitev z davkom na dodano vrednost obstajajo tri možnosti. Prva je obdržati status quo in nadaljevati z oprostivitvijo finančnih storitev. Druga možnost bi bila obdavčiti finančne storitve z davkom na dodano vrednost znotraj trenutno veljavnega sistema davka na dodano vrednost, kjer bi obdavčevali dodano vrednost, ki jo ustvarijo finančne ustanove, problem pa je, kako izmeriti to vrednost. Tretja možnost je poiskati nov pristop k obdavčenju finančnih storitev, vendar še vedno v sistemu davka na dodano vrednost (Scott, 1999, str. 23–24).

3.3.1. SEDANJI SISTEM OPROSTITVE FINANČNIH STORITEV

Posledica oprostitve pri finančnih storitvah je vrsta praktičnih problemov. Zaradi ločevanja med obdavčenimi in oproščenimi storitvami je potrebna njihova natančna definicija. Tako je na primer v Kanadi davčna uprava izdala seznam nekaj sto vrst transakcij s pojasnilom, ali gre

za oproščene oziroma obdavčene transakcije (Rejc, 1999, str. 9). V Veliki Britaniji je seznam pripravilo njihovo bančno združenje. Priročnik je zasnovan kot vodilo članicam združenja, da ugotovijo davčni status storitev, ki jih nudijo. Priročnik ima dva glavna cilja: svetovati bankam, kdaj morajo obračunati davek na dodano vrednost od svojih storitev, in opozoriti banke, v katerih primerih so upravičene do povračila vstopnega davka na dodano vrednost (The British Bankers' Association Enterprises Ltd., 1998, str. 1).

Ta rešitev se je oblikovala tudi pri nas, kjer seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev ter storitev, ki po ZDDV niso obdavčljive, pripravlja Združenje bank Slovenije.

Ob razlikovanju med obdavčenimi in oproščenimi storitvami oziroma storitvami, ki po ZDDV niso obdavčljive, se pojavi tudi problem obdavčenja t. i. mešanih dobav blaga oziroma storitev. V primeru mešane transakcije, ki je kombinacija obdavčene in oproščene storitve, so možne tri rešitve:

- mešano transakcijo se razdeli na dele, ki se jih obravnava ločeno in temu primerno obdavči oziroma oprosti plačila davka na dodano vrednost,
- transakcijo se obravnava kot transakcijo sui generis, torej kot posebno transakcijo, ki je načeloma obdavčena po običajni stopnji,
- transakcijo se obravnava glede na naravo prevladujočega dela (nekateri države uporabljajo kriterij večinski delež posameznega dela transakcije v njeni celotni ceni). Ta način omogoča davčnim zavezancem vrsto manipulacij pri ponudbi storitev, pri čemer se kombinira obdavčene in oproščene storitve glede na naravo pogodbene stranke (Rejc, 1999, str. 9).

Sedanji pristop glede obdavčitve dobav nerezidentom v Evropski uniji je, da so finančne storitve, dobavljene v druge države, članice Evropske unije, oproščene. Za države zunaj Evropske unije pa je uveljavljena ničelna stopnja, z nekaterimi izjemami. Namen obdavčitve z ničelno stopnjo je ustvariti konkurenčnost med domačimi finančnimi ustanovami in tujimi finančnimi ustanovami (npr. iz Združenih držav Amerike), ki pri svojih nabavah ne plačajo davkov na blago in storitve. Merilo za opredelitev izvožene finančne storitve je sedež naročnika storitve. Če je sedež naročnika storitve zunaj države, je storitev obdavčena z ničelno stopnjo, ne glede na to, kje je opravljena (European Commission, 1998, str. 12).

V tabeli 1 je prikazano obdavčenje finančnih storitev po posameznih državah članicah Evropske unije.

Tabela 1: Obdavčenje finančnih storitev z davkom na dodano vrednost po posameznih državah članicah Evropske unije

Država	Primarne finančne storitve	Sekundarne finančne storitve (finančno svetovanje, sefi, varovanje vrednotnic)	"Izvoz" finančnih storitev
Avstrija	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka
Belgija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Danska	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Finska	oproščeno davka	oproščeno davka	oproščeno davka
Francija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Nemčija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Grčija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Irska	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Italija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Luksemburg	oproščeno davka	nižja stopnja	ničelna stopnja
Nizozemska	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Portugalska	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Španija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja
Švedska	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka
Velika Britanija	oproščeno davka	osnovna stopnja	ničelna stopnja

Vir: Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije, št. 29, letnik XXII, str. 51–52.

V tabeli 2 pa je prikazano obdavčenje finančnih storitev po posameznih državah Srednje in Vzhodne Evrope, ki so zaprosile za članstvo v Evropski uniji.

Tabela 2: Obdavčenje finančnih storitev z davkom na dodano vrednost po posameznih državah Srednje in Vzhodne Evrope, ki so zaprosile za članstvo v Evropski uniji

Država	Primarne finančne storitve	Sekundarne finančne storitve		"Izvoz" finančnih storitev
		Finančno svetovanje	Varovanje vrednotnic	
Bolgarija	oproščeno davka	osnovna stopnja	osnovna stopnja	oproščeno davka
Češka	oproščeno davka	osnovna stopnja	nižja stopnja	ničelna stopnja
Estonija	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka	ničelna stopnja
Madžarska	oproščeno davka	osnovna stopnja	osnovna stopnja	oproščeno davka
Latvija	oproščeno davka	osnovna stopnja	osnovna stopnja	oproščeno davka
Litva	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka	oproščeno davka
Poljska	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka	oproščeno davka
Romunija	oproščeno davka	osnovna stopnja	oproščeno davka	oproščeno davka
Slovaška	oproščeno davka	nižja stopnja	nižja stopnja	oproščeno davka
Slovenija	oproščeno davka	osnovna stopnja	osnovna stopnja	ničelna stopnja

Vir: European Commission, OECD, 1998, str. 66.

3.3.2. METODE ZNOTRAJ OBSTOJEČEGA SISTEMA

Znotraj obstoječega sistema davka na dodano vrednost obstaja možnost opcijskega obdavčenja finančnih storitev in obdavčenje z ničelno davčno stopnjo.

3.3.2.1. Opcijsko obdavčenje

Država lahko davčnim zavezancem dopusti opcijo, da se odločijo za obdavčenje finančnih storitev. Takšno opcijo dopušča tudi Šesta smernica v členu 13.C. Izbrile so jo samo tri države članice Evropske unije (Belgija, Nemčija in Francija), vendar je njihova praksa zelo različna. Različna praksa teh treh držav članic in dejstvo, da te opcije niso uvedle vse države članice, zelo motijo ekonomsko nevtralnost davka na dodano vrednost znotraj Evropske unije.

V skladu s to metodo bodo finančne ustanove večinoma izbrale obdavčitev storitev, ki jih opravljajo za davčne zavezance, na drugi strani pa se bodo odločile za oprostitev plačila davka na dodano vrednost na storitve, ki jih opravljajo za končne porabnike. Leta 1999 je bilo v Nemčiji opcijsko obdavčenje omejeno na storitve, opravljene za davčne zavezance, po drugi strani pa je v Belgiji in Franciji opcijsko obdavčenje zajelo vse stranke ne glede na njihov davčni status. Z opcijskim obdavčenjem naj bi se izognili kumulaciji davka.

V Nemčiji je opcija obdavčitve finančnih storitev uvedena že od uvedbe davka na dodano vrednost leta 1968. Opcijo se lahko uporabi za vse finančne storitve, navedene v členu 13.B, točka d Šeste smernice, razen za upravljanje investicijskih skladov. Glavni motiv za uvedbo je bila preprečitev kaskadnega učinka, zato se je opcija lahko uporabila samo za finančne storitve opravljene davčnim zavezancem. Finančne storitve, opravljene nezavezancem, med katere sodijo tudi fizične osebe, so oproščene. Leta 1980 je bila opcija, da če se obdavčitev uporabi, velja za vse storitve, razne za tiste, opravljene nezavezancem za davek na dodano vrednost, zamenjana z opcijo, da se obdavčitev uporabi za posamezno transakcijo.

Opcija je bila v praksi uporabljena predvsem pri majhnih novih bankah, ki so imele visoke zneske vstopnega davka na dodano vrednost. Danes tudi velike banke uporabljajo to opcijo, predvsem za velike transakcije. Pri majhnih transakcijah pa so stroški posebnih obračunov vstopnega davka višji od zneska vstopnega davka.

Francija omejuje opcijo na določene finančne storitve: storitve povezane s posojilnimi posli (vendar ne obresti), upravljanjem plačilnega prometa, vodenjem bančnih računov, trgovanjem z vrednostnimi papirji, upravljanje z investicijskimi skladi, in na ustanove, kot je bilo določeno še v zakonodaji pred uvedbo davka na dodano vrednost. Opcije se ne more uporabiti za transakcije med bankami. Opcijo lahko poleg bank, borz uporabijo tudi osebe, ki se prvenstveno ukvarjajo s finančnimi storitvami, kar pomeni več kot polovico prometa. Če se opcijo uporabi, je nepreklicna (razen za drugo kategorijo upravičencev), uporabi se za vse finančne storitve, vključujoč tiste, opravljene fizičnim osebam.

Opcija je v praksi zelo uporabljena. Verjetno je njena uporaba spodbujena tudi z davkom na plače, ki je odmerjen na plačilno listo finančnih ustanov po stopnji od 4,25 % do 13,6 %. Finančna ustanova je oproščena tega davka, če je 90 % prometa obdavčenega z davkom na dodano vrednost. Če je obdavčeni promet nižji od 90 % celotnega prometa, se odobri sorazmerna olajšava. Davek na plačilno listo tako predstavlja dodatni, nepriznani davek na dodano vrednost, ki spodbuja banke, da se registrirajo in plačujejo običajni davek na dodano vrednost.

Primerjava med Nemčijo in Francijo pokaže, da se opcijo lahko uporabi za vse finančne ustanove (Nemčija) ali pa omeji na določene finančne ustanove (Francija). Opcijo se lahko uporabi za posamezno transakcijo (Nemčija) ali za vse transakcije (Francija), lahko se jo uporabi kadar koli (Nemčija) ali pa je nepreklicna (Francija). Opcijo se lahko omeji na finančne storitve, opravljene davčnim zavezancem (Nemčija), ali pa uporabi za finančne storitve, opravljene tako zavezancem kot nezavezancem za davek na dodano vrednost (Francija). Nemški problem zadovoljivo reši problem kaskadnosti in je enostavnejši.

V Evropski uniji ni soglasja glede uporabe opcije. Evropska komisija je tako predlagala, da naj se opcija odpravi. Odbor za ekonomske in monetarne zadeve in industrijsko politiko pri Evropskem parlamentu pa je predlagal, da naj bi opcija postala obvezna v Evropski uniji, kar bi zmanjšalo kaskadne učinke (European Commission and OECD, 1998, str. 70–72).

3.3.2.2. Obdavčenje z ničelno davčno stopnjo

Po tej metodi finančne ustanove ne plačujejo davka na svoje storitve, vendar so kljub temu upravičene do povračila davka, plačanega pri nabavi blaga in storitev. Če se ne zgodi uvedba novih (nadomestnih) davkov (npr. davek na dobiček ali davek na število zaposlenih), ta metoda rešuje problem kumuliranja davka. Ker finančne storitve po tej metodi niso obdavčene, je ta metoda v nasprotju z naravo davka kot splošnega davka na porabo. Poleg tega pa pomeni dvojno izgubo za državo, saj finančne ustanove ne plačujejo davka na svoje storitve, po drugi strani pa so celo upravičene do povračila davka na dodano vrednost, plačanega ob nabavi.

V skladu s Šesto smernico se finančne storitve, izvožene v druge države članice Evropske unije, obravnavajo kot oproščene, finančne storitve, izvožene v druge države, pa so obdavčene z ničelno stopnjo.

3.3.3. RAZVOJ METOD OBDAVČITVE FINANČNIH STORITEV, KI BI BILE ZDRUŽLJIVE Z VELJAVNIM SISTEMOM DAVKA NA DODANO VREDNOST

Težava pri obdavčitvi finančnih storitev je v tem, da ni možno določiti marže za finančno posredništvo pri posamezni transakciji. Možno pa je izmeriti celotno maržo, kar je omogočilo razvoj alternativnih metod obdavčitve finančnih storitev (European Commission, 1998, str. 22).

Finančne storitve bi bile lahko obdavčene na osnovi celotne marže, če bi finančna ustanova vse storitve opravila končnim porabnikom, ki ne potrebujejo podatka o deležu davka. V tem primeru bi finančna ustanova zaračunala davek na svojo celotno bruto maržo (zmanjšano za stroške slabih posojil) in uveljavljala vstopni davek za svoje nabave. Če pa so komitenti finančne ustanove davčni zavezanci, ki nabavljajo finančne storitve za proizvodnjo obdavčenega blaga in storitev, je treba poznati davek, saj ga lahko uveljavljajo kot vstopni davek. Zato je treba poiskati metode za ugotovitev davka pri posamezni transakciji (European Commission, 1998, str. 28).

Evropska komisija preučuje možnosti drugačne obdavčitve finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost. Glede na razvoj finančnih storitev od sprejetja Šeste smernice leta 1977 je Evropska komisija naročila študijo o obstoječi obdavčitvi finančnih storitev v Evropski uniji, ki naj prikaže tudi druge možnosti obdavčitve finančnih storitev z davkom na dodano vrednost, ki omogočajo večjo nevtralnost davka. Študijo so leta 1998 pripravili pri Ernst & Young, Kanada (European Commission, 1998, str. 4).

Izračun dodane vrednosti posameznega posla ne bi temeljil na vrednosti njegove transakcije, temveč na celotnem poslovanju davčnega zavezanca. V primeru banke to pomeni, da pri posojilih posreduje med varčevalci in posojilojemalci. Pri tem transakcija sredstev ne predstavlja dodane vrednosti, prav tako ne obresti, ki jih plačajo posojilojemalci, in tudi ne obresti, plačane varčevalcem. Banka ima tudi vrsto stroškov, kot so plače zaposlenim, osnovna sredstva, prišteti pa je treba tudi izgubo pri odobrenih posojilih, če stranke niso zmožne odplačevanja. Če posojilojemalec plača obresti v znesku 1.400, da banka plača varčevalcem obresti v znesku 800 in da znašajo stroški poslovanja banke 50, predstavlja dodana vrednost takšnega posla 550. Na tem načinu izračuna dodane vrednosti posameznega posla temeljijo tri alternativne metode za obdavčenje finančnih storitev z davkom na dodano vrednost: seštevalna in odštevalna metoda ter metoda denarnih tokov.

3.3.3.1. Seštevalna metoda

Po tej metodi je dodana vrednost ugotovljena kot vsota plač in čistih dobičkov. Čeprav v praksi ni skoraj nobena država uvedla te metode, sta jo Argentina in Izrael uporabila pri finančnih storitvah (Cnossen, 1993, str. 78). Seštevalna metoda je bila uporabljena v Izraelu za obdavčitev finančnih storitev (kot del kreditnega sistema davka na dodano vrednost) od

leta 1976, ko je bil uveden davek na dodano vrednost do leta 1979. Leta 1980 je bil davek na finančne storitve zaradi zahteve davčnih zavezancev, da so upravičeni do povračila vstopnega davka pri svojih nabavah finančnih storitev (npr. plačanih obrestih), izločen iz sistema davka na dodano vrednost in se obračunava posebej.

Razlogi, da se seštevalna metoda ni uveljavila kot metoda obdavčitve finančnih storitev, so, da davek ne temelji na posamezni transakciji, zato se ga ne more zaračunati davčnim zavezancem, ki uporabljajo finančne storitve, ti pa ga zato tudi ne morejo upoštevati kot vstopni davek na dodano vrednost. Posledica je, da so kumulativni učinki verjetno večji kot pri metodi oprostitve. Drugi razlog je, da ni načina za neposredno povrnitev davka na izvožene finančne storitve. Če ni povračila, je kršeno načelo namembnega kraja in je diskriminiran izvoz finančnih storitev. Tretjič, osnove za davek po seštevalni metodi ni mogoče ugotoviti neposredno iz računovodskih podatkov. Dobički, ugotovljeni za računovodske potrebe, ali davek od dobička morajo biti prilagojeni (European Commission and OECD, 1998, str. 72–73). Finančne ustanove tudi niso upravičene do povračila vstopnega davka, saj davčna osnova ne vključuje stroškov nabavljenega obdavčenega blaga in storitev. Seštevalna metoda tudi ni skladna s kreditno metodo davka na dodano vrednost za drugo blago in storitve (European Commission, 1998, str. 35–36).

3.3.3.2. Odštevalna metoda

Po odštevalni metodi se davčna osnova izračuna kot razlika med celotno prodajo na eni strani ter na drugi seštevkom nabav in stroškov.

Kljub sorazmerni enostavnosti metode so z njo povezani določeni problemi. V prvi vrsti je treba od poslovanja davčnega zavezanca ločiti naložbe v nefinančno premoženje in v nefinančno povezana (hčerinska oziroma sestrška) podjetja. Nadalje je treba določiti vrednost oziroma znesek, do povračila katerega so upravičeni davčni zavezanci. Vendar odštevalna metoda ne omogoča natančnega izračuna marže pri posamezni transakciji. Zato je znesek davka, do povračila katerega so upravičeni davčni zavezanci, določen zgolj približno, ob pomoči posebnega izračuna. Odštevalna metoda ne temelji na načelu namembnega kraja, temveč na načelu izvora blaga oziroma storitev. Zato je treba pri odštevalni metodi prilagoditi davčno osnovo za izračun davka na dodano vrednost tako, da se končni znesek davka zmanjša za znesek, plačan na izvožene storitve. Ker tudi tu v skladu z odštevalno metodo ni mogoče natančno določiti marže pri posamezni storitvi, bo določitev zneska temeljila na posebnem izračunu. Posledica teh izračunov (zaradi njihove približnosti) je rušenje ekonomske nevtralnosti davka na dodano vrednost. Poleg tega izračuni otežujejo izvajanje odštevalne metode v praksi (Rejc, 1999, str. 10).

Dodana vrednost finančnih ustanov je torej razlika med prejetimi obrestmi in plačanimi obrestmi, ali bolj splošno, razlika med prihodki posojanja in stroški izposoje. Ta ideja je leta 1987 vodila kanadsko Ministrstvo za finance k predlogu hibridne kreditne in odštevalne

metode davka na dodano vrednost za finančne storitve. Kreditno metodo bi se uporabilo za prodajo blaga in nefinančnih storitev s strani finančnih institucij in za prodajo finančnih storitev, kjer je zaračunana provizija. Odštevalno metodo pa bi uporabili pri drugih finančnih storitvah.

V predlogu (t. i. White Paper) je bilo jasno predstavljeno, da izračun obdavčene marže po odštevalni metodi ni lahek. Ker obstaja mnogo različnih transakcij, je izračun obdavčene marže možen samo na celotni (letni) osnovi in ne posebej za vsako transakcijo. Obdavčeno osnovo je treba zmanjšati za slaba in dvomljiva posojila, saj marža vključuje tudi premijo za plačilno tveganje, ki ne sme biti obdavčena. Narediti bi bilo treba tudi prilagoditve za izvoz in transakcije s povezanimi osebami. Za davek, plačan ob nabavah, bi bile priznane terjatve za vstopni davek.

Predlagani izračun osnove za obdavčitev finančnih storitev je zapleten. Odštevalna metoda za obdavčitev finančnih storitev je bila zato izpuščena iz zadnjega predloga kanadske vlade za kreditni sistem davka na dodano vrednost. Za finančne storitve je bila predlagana oprostitev. Poleg administrativnih pomislekov so podjetja ugovarjala dejstvu, da ni bil možen odbitek vstopnega davka za posojilojemalce, saj ni možno ugotoviti davka na posamezno transakcijo. Ministrstvo za finance je sicer menilo, da bi bili kaskadni učinki majhni, s čimer pa se davčni zavezanci niso strinjali (European Commission and OECD, 1998, str. 73–74). Z uveljavitvijo davka na dodano vrednost leta 1989, davek na dodano vrednost na finančne storitve tako ni bil uveden (Tait, 1991, str. 13).

3.3.3.3. Metoda denarnih tokov

Vsi davčni zavezanci, vključujoč finančne ustanove, obračunavajo davek na dodano vrednost od nefinančnih dobav na običajni način – po kreditni metodi. Metoda denarnih tokov pa nadomešča oprostitev finančnih storitev (European Commission, 1998, str. 37).

Ta metoda ločuje med finančnimi prilivi in odlivi davčnega zavezanca in na tej podlagi določa davčno osnovo za izračun davka na dodano vrednost. Vsi finančni prilivi (npr. depoziti, zaračunane obresti in odplačila posojil) štejejo za obdavčeno prodajo, zato je treba plačati davek na dodano vrednost. Po drugi strani štejejo finančni odlivi (npr. dana posojila, vračilo depozitov in plačane obresti) za obdavčene nabave, na podlagi česar je davčni zavezanec upravičen do povračila že plačanega davka na dodano vrednost na te posle.

Primer izračuna za banko: njene prihodke predstavljajo vračilo posojila (100, plačan davek 10), depoziti (1000, plačan davek 100) in zaračunane obresti (80, plačan davek 8), torej v skupni vrednosti 1180. Finančne odhodke predstavljajo posojila (150, davek na dodano vrednost 15 in 300, davek na dodano vrednost 30), vračilo depozitov (500, davek na dodano vrednost 50) in plačane obresti (50, davek na dodano vrednost 5), torej v skupni vrednosti 1000. Rezerve banke ne štejejo niti med prilive niti med odlive, zato niso obdavčene. Prav

tako so izvzete transakcije, povezane s kapitalom podjetja (npr. izdaja delnic, izplačila dividend). Davek na dodano vrednost se izračuna kot razlika med davkom, plačanim na prilive (118) in davkom, plačanim na odlive (100), kar znaša 18, ta znesek hkrati predstavlja natanko 10 % (stopnja davka na dodano vrednost v tem primeru) od celotne vrednosti bančne storitve (1180 manj 1000), (Rejc, 1999, str. 10–11).

Izstopni davek na dodano vrednost predstavlja vstopni davek na dodano vrednost za davčne zavezance (seveda ti davčni zavezanci plačajo davek na njihove prilive, npr. prejeta bančno posojilo). S tem se izognemo kaskadnemu učinku, ki se pojavi pri oprostitvi finančnih storitev, končni porabniki pa plačajo davek v celoti (European Commission and OECD, 1998, str. 74–75). Prednost te metode je v enostavnem izračunu že plačanega davka, do povračila katerega je davčni zavezanec upravičen, zato niso potrebni posebni približni izračuni kot v primeru odštevalne metode. Ker metoda denarnih tokov temelji na načelu namembnega kraja, niso obdavčene storitve strankam iz tretjih držav.

Pomanjkljivost te metode pa je uveljavljanje obdavčitve oziroma spreminjanje davčne stopnje. Za učinkovitost metode morajo biti namreč prilivi in odlivi obdavčeni z enako davčno stopnjo. Zato je ob uveljavljanju metode oziroma spreminjanju davčne stopnje potrebno prehodno obdobje za obdavčitev že obstoječih depozitov in posojil, to pa bi podražilo administrativne stroške tako davčnih zavezancev kot tudi davčne uprave (Rejc, 1999, str. 10–11).

Pomanjkljivost metode denarnih tokov je tudi v tem, da poveča potrebo po izposoji denarja zaradi davka na dodano vrednost, ki ga plačajo zavezanci za davek na dodano vrednost ob najetju posojila – denarnem pritoku. Nadalje zahteva metoda denarnih tokov od nefinančnih ustanov, da računajo vstopni davek na nabavljene finančne storitve, kar je lahko breme za majhna in srednja podjetja.

Da bi rešili navedene težave, sta bili razviti dve različici metode denarnih tokov: metoda denarnih tokov z davčnim računom in metoda denarnih tokov z davčnim računom, pri kateri opravljajo vse izračune denarnih tokov le finančne ustanove. Davčni račun omogoča odložitev davčne obveznosti na prilive in terjatev za davek na denarne odlive. Davek, ki bi drugače predstavljal davčno obveznost ali terjatev, je namesto tega prenesen v davčni račun do trenutka, ko se kapitalska transakcija obrne (Poddar, English, 1997, str. 98–99). Davčni račun je račun začasno odloženega davka, ki služi odložitvi plačila davka s strani davkoplačevalcev in odložitvi vrnitve davka s strani države v obdobjih, v katerih se pojavijo denarni prilivi in odlivi, ki imajo naravo kapitala (npr. prejem posojila in poplačilo posojila). Davek, ki bi bil drugače obveznost za plačilo/terjatev, je namesto tega knjižen v breme/v dobro davčnega računa in prenesen naprej v obdobje, ko je kapitalska transakcija obrnjena. Mehanizem davčnega računa omogoča odložitev davka na denarne prilive in odložitev terjatev za vstopni davek od denarnih odlivov. Saldo na računu je obrestovan po obrestni meri, po kateri si na kratek rok izposoja država. Stanje na računu je obveznost za plačilo (ali terjatev, če je

negativno) v določenih časovnih obdobjih po odštetju fiktivnega zneska, ki je enak davčni stopnji pomnoženi z vrednostjo finančnega instrumenta na koncu obdobja (npr. z zneskom neporavnane posojila ob koncu davčnega obdobja), (European Commission, 1998, str. 103–105).

V tabeli 3 je prikazan davčni račun za primer danega posojila v znesku 100, v tabeli 4 pa za primer prejetega depozita v znesku 100. Stopnja davka na dodano vrednost znaša 10 %, obrestna mera za dana posojila znaša 15 %, obrestna mera za prejete depozite znaša 7 %, obrestna mera, po kateri si na kratek rok izposoja država, pa znaša 12 %. Posojilo je dano (in depozit prejet) ob koncu prvega obdobja in sta povrnjena ob koncu drugega obdobja.

V primeru v tabeli 3 banka da posojilo 100, ki je denarni odliv in s tem predstavlja terjatev 10 v davčnem računu. Ob koncu obdobja je opravljeno obrestovanje v višini 1,2. Vračilo posojila pomeni denarni priliv in obveznost za davek v višini 10. Prejete obresti znašajo 15 in pomenijo obveznost za davek v višini 1,5. Stanje na davčnem računu je pozitivni znesek 0,3, ki predstavlja obveznost za plačilo davka.

Tabela 3: Davčni račun za primer danega posojila

	Znesek	Davčni račun
Posojilo	(100)	(10)
Obrestovanje davčnega računa		(1,2)
Obresti	15	1,5
Vračilo posojila	100	10
Končna vrednost posojila	–	–
Stanje na davčnem računu		0,3

Vir: European Commission, 1998, str. 104–105.

V primeru v tabeli 4 banka prejme depozit 100, ki je denarni priliv in s tem predstavlja obveznost 10 v davčnem računu. Ob koncu obdobja je opravljeno obrestovanje v višini 1,2. Vračilo depozita pomeni denarni odliv in terjatev za davek v višini 10. Plačane obresti znašajo 7 in pomenijo terjatev za davek v višini 0,7. Stanje na davčnem računu je pozitivni znesek 0,5, ki predstavlja obveznost za plačilo davka.

Tabela 4: Davčni račun za primer prejetega depozita

	Znesek	Davčni račun
Depozit	100	10
Obrestovanje davčnega računa		1,2
Obresti	(7)	(0,7)
Vračilo depozita	(100)	(10)
Končna vrednost depozita	–	–
Stanje na davčnem računu		0,5

Vir: European Commission, 1998, str. 104–105.

V primeru povečanja davčnih stopenj se stanje na računu poveča tako, da je obveznost/terjatev iz naslova kapitalskih tokov pred ali po spremembi enaka kot obveznost/terjatev ob obratnem denarnem toku po spremembi. Podobno je ob znižanju davčnih stopenj stanje na računu zmanjšano ob spremembi davčne stopnje. Tako zaradi spremembe davčnih stopenj ni nobenih takojšnjih posledic na denarnem toku tako za državo kot za podjetja. Uveljavitev obdavčitve bi bila podobna. Ob začetku bi bilo ugotovljeno stanje v breme/v dobro davčnega računa enako davčni stopnji, pomnoženi z vrednostjo finančne obveznosti ali sredstva. Tako ni nobenih posledic na denarni tok za podjetja (European Commission, 1998, str. 106).

V tabeli 5 je prikazan davčni račun za primer uveljavitve obdavčitve pri danem posojilu v znesku 100. Obdavčitev je uveljavljena na polovici leta. V primeru banka da posojilo 100, vendar to nima davčnih posledic. Ko je uvedena obdavčitev, je ugotovljena sedanja vrednost posojila, ki vključuje tudi obračunane obresti. Vnos v davčni račun je enak davčni stopnji, pomnoženi s sedanjo vrednostjo posojila ob uvedbi obdavčitve. V primeru znaša terjatev v davčnem računu ob uvedbi obdavčitve 10,72 (davčna stopnja 10 %, pomnožena z glavnico 100, obrestovano pol leta po obrestni meri 7,24 %, ki ustreza letni obrestni meri 15 %). Za preostanek obdobja je opravljeno obrestovanje davčnega računa po letni obrestni meri 12 %, ki za polovico leta znaša 0,63. Vračilo posojila pomeni denarni priliv in obveznost za davek v višini 10. Prejete obresti znašajo 15 in pomenijo obveznost za davek v višini 1,5. Stanje na davčnem računu je pozitiven znesek 0,15, ki predstavlja obveznost za plačilo davka.

Tabela 5: Davčni račun za primer uveljavitve obdavčitve pri danem posojilu

	Znesek	Davčni račun
Začetno stanje	(107,24)	(10,72)
Obrestovanje davčnega računa		(0,63)
Obresti	15	1,5
Vračilo posojila	100	10
Končna vrednost posojila	–	–
Stanje na davčnem računu		0,15

Vir: European Commission, 1998, str. 108–109.

Pri metodi denarnih tokov z davčnim računom, pri kateri opravljajo vse izračune denarnih tokov le finančne ustanove, izdajajo te zavezancem za davek na dodano vrednost periodične obračune za neto terjatve za davek na dodano vrednost. Ti obračuni imajo enak namen kot računi za nefinančne storitve in blago. Pri tej različici je treba določiti finančne ustanove, ki so dolžne opravljati izračune in izdajati račune (Poddar, English, 1997, str. 98–99). Da se minimizirajo stroški računanja davka za vsako individualno posojilo ali depozit, se lahko določi mejni znesek davka, tako da so finančne ustanove dolžne izdajati davčne račune samo nad tem zneskom (European Commission, 1998, str. 120).

Potreben je še nadaljnji vsebinski in administrativni razvoj metode denarnih tokov. Izbira primerne stopnje indeksacije, posamične ali sestavljene (ki bi izkazovala različne dospelosti posojil in depozitov) in pogostost indeksnih prilagoditev zahtevajo nadaljnje preučevanje. Administrativne vsebine, ki jih je treba preučiti, zadevajo vrednotenje finančnih sredstev in obveznosti, potrebnih ob času začetka uporabe metode denarnih tokov in ob spremembi stopenj davka na dodano vrednost, kot tudi primerne definicije finančnih ustanov, ki bodo lahko imele davčne račune (European Commission and OECD, 1998, str. 74–75).

4. OPROSTITEV FINANČNIH STORITEV V ZAKONU O DAVKU NA DODANO VREDNOST

4. točka 27. člena ZDDV določa, da so plačila DDV oproščene tudi finančne storitve, in sicer:
- a) odobravanje in upravljanje kreditov ter odobravanje in upravljanje garancij oziroma drugih oblik zavarovanj za kredite s strani kreditodajalca,
 - b) storitve v zvezi z upravljanjem depozitov, hranilnih vlog, bančnih računov, opravljanjem plačilnega prometa, nakazili, unovčevanjem zapadlih obveznosti, čekov ali drugih instrumentov, razen izterjave in odkupa terjatev,
 - c) promet, vključno z izdajanjem bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo v kateri koli državi, razen z zbirateljskimi predmeti; za zbirateljske predmete se štejejo zlati in srebrni kovanci ter kovanci iz drugega materiala, bankovci, ki niso v uporabi kot zakonito plačilno sredstvo, in kovanci z numizmatično vrednostjo,
 - d) promet z delnicami oziroma z udeležbami v družbah, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, vključno z njihovim izdajanjem, razen hrambe vrednostnih papirjev,
 - e) upravljanje investicijskih skladov.

V praksi je potrebna natančna definicija zaradi ločevanja med obdavčenimi in oproščenimi storitvami. Kot smo že navedli, pri nas seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev ter storitev, ki po ZDDV niso obdavčljive, pripravlja Združenje bank Slovenije.

Odbor za računovodstvo pri Združenju bank Slovenije (ZBS) je januarja 1999 imenoval delovno skupino za davek na dodano vrednost, v kateri so bili predstavniki ZBS, NLB, d. d., SKB banke, d. d., NKBM, d. d., Volksbank – Ljudske banke, d. d., Banke Koper, d. d., Banke Celje, d. d., Abanke, d. d. in Gorenjske banke, d. d.. Delovna skupina je bila imenovana za razrešitev temeljnih nalog, ki zadevajo davek na dodano vrednost, in sicer opredelitev finančnih storitev, ki so oproščene plačevanja davka na dodano vrednost, knjiženja poslovnih dogodkov v povezavi z davkom na dodano vrednost in izračun odbitnega deleža vstopnega davka na dodano vrednost.

Prva naloga skupine je bila priprava gradiva za Posebni davčni urad, v katerem so bila podana vprašanja bank in odgovori Posebnega davčnega urada ter seznam oproščenih in obdavčenih finančnih storitev. Seznam je služil kot priporočilo vsem bankam pri razvrščanju finančnih

storitev. Gradivo je bilo objavljeno tudi v reviji IKS, št. 8/99. Skupina se je redno srečevala na sejah, na katerih je pripravila odgovore s področja davka na dodano vrednost, metodologijo za izračun odbitnega deleža v bankah, obravnavala izpolnitev obrazca DDV-O v bankah in zbirala različna tolmačenja o davku na dodano vrednost za finančne storitve.

Člani skupine so marca 2000 na delovnem srečanju s predstavniki Ministrstva za finance obravnavali odprta vprašanja glede finančnih storitev na področju davka na dodano vrednost. Na srečanju so bila podana stališča skupine glede posameznih odprtih vprašanj in pogledi predstavnikov Ministrstva za finance na ta vprašanja. Dogovorjeno je bilo, da člani skupine pripravijo gradiva o posameznih odprtih vprašanjih in jih pošljejo na Ministrstvo za finance. Izhodišče pri pripravi gradiv je bilo, da je pomembna vsebina storitve in ne kdo jo opravlja, bistveno vprašanje pa je, do katere meje so storitve še povezane z osnovno storitvijo, ki je oproščena davka na dodano vrednost.

Na podlagi teh gradiv je Ministrstvo za finance 7. 8. 2000 izdalo pojasnilo Obračunavanje DDV od prometa finančnih storitev, ki je bilo delno objavljeno tudi v Davčnem biltenu 7/2000. V pojasnilu ni bilo stališč glede vrednostnih papirjev. Pojasnilo obravnava nekatere finančne storitve z vidika davka na dodano vrednost različno od prvotnega pojasnila Glavnega urada DURS iz leta 1999, zato je skupina za davek na dodano vrednost pri ZBS pripravila prenovljen seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev.

Z letom 2001 se je skupina za davek na dodano vrednost preoblikovala v Skupino za davke, ki nadaljuje naloge, ki jih je predhodno opravljal skupina za davek na dodano vrednost, s tem, da se je njen obseg dejavnosti še razširil. V skupini sta poleg dosedanjih članov tudi Probanka, d. d. in Slovenska izvozna družba. Skupina za davke bo tako pripravljala odgovore na vprašanja bank s področja obdavčenja finančnih storitev, davka od dobička pravnih oseb, posebnega davka na bilančno vsoto bank in hranilnic, obravnavala bo osnutke novih zakonov (davek od dohodkov pravnih oseb, dohodnina ...), pripravila bo prečiščena besedila dosedanjih zapisnikov skupine za davek na dodano vrednost, sodelovala z izobraževalnim centrom pri pripravi seminarjev s področja, ki ga skupina obravnava, pridobivala stališča davčnih organov in sodelovala z njimi pri obravnavi in pripravi pojasnil s finančnega področja.

Skupina za davke pri ZBS je v letu 2001 izdelala prenovljen seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev ter storitev, ki po ZDDV niso obdavčljive, in podala stališča v zvezi z izvajanjem ZDDV. Stališča so bila pripravljena z upoštevanjem trenutno veljavnih zakonskih in podzakonskih predpisov kot tudi mnenj in stališč Ministrstva za finance in Davčne uprave Republike Slovenije. Storitve v zvezi z vrednostnimi papirji v gradivu niso obravnavane v celoti, ker Ministrstvo za finance še ni izdalo pojasnila o obračunavanju davka na dodano vrednost od prometa vrednostnih papirjev. Stališča so bila potrjena na 21. redni seji Nadzornega sveta ZBS, 17. 12. 2001, s priporočilom bankam članicam, da jih uporabljajo za potrebe obračunavanja in plačevanja davka na dodano vrednost.

4.1. ODOBRAVANJE IN UPRAVLJANJE KREDITOV TER ODOBRAVANJE IN UPRAVLJANJE GARANCIJ OZIROMA DRUGIH OBLIK ZAVAROVANJ ZA KREDITE S STRANI KREDITODAJALCA

58. člen PDDV določa, da se za finančne storitve iz 4. točke 27. člena ZDDV med drugim ne šteje zbiranje, analiziranje in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti, ki ni vezano na odobravanje in upravljanje kreditov, garancij in drugih oblik zavarovanj za kredite. Garancija po 4.a točki 27. člena ZDDV pomeni vsakovrstno garancijo za zavarovanje izpolnitve obveznosti.

Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR), ki se je uporabljal do 1. januarja 2002, je v 557. členu določal: "**S posojilno pogodbo se posojilodajalec zavezuje, da bo posojilojemalcu izročil določen znesek denarja ali določeno količino drugih nadomestnih stvari**, posojilojemalec pa se zavezuje, da mu bo po določenem času vrnil enak znesek denarja oziroma enako količino stvari iste vrste in kakovosti." Enako določilo vsebuje obligacijski zakonik, ki se uporablja od 1. januarja 2002, v 569. členu.

Zakon o obligacijskih razmerjih v 1065. členu določa: "**S kreditno pogodbo se banka zavezuje dati uporabniku kredita na voljo določen znesek denarnih sredstev** za določen ali nedoločen čas, v neki namen ali brez določenega namena, uporabnik pa se zavezuje plačevati banki dogovorjene obresti in dobljeni znesek denarja vrniti v času in na način, ki sta določena v pogodbi." Na podlagi posebnih prehodnih določb obligacijskega zakonika se do izdaje ustreznih predpisov to določilo ZOR še naprej smiselno uporablja.

Treba je torej ločiti med pojmom kredit in posojilo, kar se v vsakdanjem življenju dostikrat zamenjuje. Razlika med posojilom in kreditom je v tem, da je kredit lahko dan le v denarni obliki, posojilo pa v denarju ali določeni količini drugih nadomestnih stvari. V praksi se za takšno posojilo uporablja izraz blagovni kredit, pravilno bi bilo blagovno posojilo.

V skladu s 4. točko 27. člena ZDDV so oproščene le obresti, ki so dane ali prejete po kreditni pogodbi in od posojil, danih v denarni obliki, ne pa tudi obresti za dano ali prejeto posojilo, ki ni dano v denarni obliki. Obresti od kreditov in posojil, danih v denarni obliki, so sestavni del plačila za finančno storitev in so oproščene plačila davka na dodano vrednost.

Obresti od posojil, kjer se posojilodajalec s posojilno pogodbo zavezuje, da bo posojilojemalcu izročil določeno količino drugih nadomestnih stvari (in ne določen znesek denarja), pa niso nadomestilo za uporabo denarnih sredstev in ne predstavljajo plačila za finančno storitev, ki je oproščena davka na dodano vrednost, temveč je treba na te obresti obračunati davek na dodano vrednost po splošni stopnji. Promet blaga je opravljen z dobavo blaga kupcu, pri obročnem odplačilu tega blaga dobavitelju pa so obresti del cene za blago, ki je zaračunana kupcu in ne finančna storitev (Denar, julij 2001, str. 15). Posojila, ki niso dana v denarni obliki, torej ne štejejo za finančno storitev.

Pojasnilo Ministrstva za finance o izvajanju posameznih določb 4. točke 27. člena ZDDV, 7. 8. 2000, določa: "Če davčni zavezanec, ki v skladu z zakonom o obligacijskih razmerjih sklene pogodbo, ki se nanaša na promet blaga ali storitev, hkrati pa s stranko sklene še ločeno pogodbo o kreditu oziroma posojilu pod pogoji, ki jasno ločijo med prometom blaga oz. storitve in kreditno pogodbo, se odobritev kredita šteje za ločeno transakcijo – finančno storitev, ki se v skladu s 4.a točko 27. člena ZDDV lahko šteje za oproščen promet."

Evropsko sodišče je v sporu med nizozemskim gradbenim podjetjem in nizozemsko davčno upravo leta 1993 razsodilo: če davčni zavezanec, ki opravlja promet blaga ali storitev, ob njihovi dobavi odobri kupcu odlog plačila proti plačilu obresti, pomeni, da mu odobrava kredit (obresti na ta kredit pa so oproščene davka na dodano vrednost). Če pa davčni zavezanec odobri kupcu odlog plačila le za čas med naročilom in dobavo blaga in mu za ta čas naloži plačilo obresti, pa te obresti ne predstavljajo plačila za odobren kredit, ampak sestavni del plačila za dobavo blaga in so tako del davčne osnove (Petauer, 1999).

Navedeno pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa tudi, da: "se po določbi 4.a točke 27. člena ZDDV **za oproščene storitve štejejo le tiste storitve kreditodajalca**, ki predstavljajo storitve odobravanja in upravljanja kreditov in posojil danih v denarni obliki **iz sredstev depozitov od fizičnih oseb in pravnih oseb in iz lastnih sredstev**. Storitve upravljanja kreditov (opravljanje poslov v imenu in za račun kreditodajalcev), za katere se zaračunavajo provizije in drugi stroški, se ne štejejo za finančne storitve, oproščene plačila davka na dodano vrednost."

Za vodenje, npr. kreditov različnih skladov, podjetij ..., tako banke izstavijo račun za provizijo za vodenje kreditov z obračunanim davkom na dodano vrednost. Kadar pa banka izstavi račun za provizijo za vodenje kredita, ki ga je odobrila svojemu komitentu iz lastnih sredstev, pa je ta provizija v skladu s 4. točko 27. člena ZDDV oproščena plačila davka na dodano vrednost.

Tudi Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska in Velika Britanija obravnavajo upravljanje posojil s strani osebe, ki ni posojilodajalec, kot obdavčeno storitev. Irska pa obravnava upravljanje posojil s strani osebe, ki ni posojilodajalec, kot oproščeno storitev (OECD, 1998, str. 12).

Zakon o obligacijskih razmerjih v 1083. členu določa: "Z bančno garancijo prevzema banka obveznost nasproti prejemniku garancije (upravičencu), da mu bo poravnala obveznost, katere tretja oseba ob zapadlosti ne bi izpolnila, če bodo izpolnjeni v garanciji navedeni pogoji." Na podlagi posebnih prehodnih določb obligacijskega zakonika se do izdaje ustreznih predpisov to določilo ZOR še naprej smiselno uporablja.

Dolžnikom se v primeru nepravočasnega plačila zaračunavajo **zamudne obresti**. To so torej "kazenske" obresti zaradi zamude plačila. Zakon o predpisani obrestni meri zamudnih obresti

in temeljni obrestni meri v 1. členu določa, da je predpisana obrestna mera zamudnih obresti letna obrestna mera, po kateri se obrestujejo denarne obveznosti v domačem denarju od dneva nastanka dolžnikove zamude do dneva plačila.

2. in 3. člen navedenega zakona določata, da je predpisana obrestna mera zamudnih obresti enaka temeljni obrestni meri, povečani za 13,5 odstotne točke. Spremembe zakona veljajo od 1. januarja 2002, pred tem je bila predpisana obrestna mera zamudnih obresti enaka temeljni obrestni meri, povečani za število odstotnih točk, ki ga predstavlja 1,8kratnik splošne eskontne stopnje Banke Slovenije. Temeljna obrestna mera (TOM) je letna obrestna mera za ohranjanje vrednosti denarnih obveznosti in terjatev v domačem denarju. Pred spremembo zakona je bil TOM opredeljen kot letna obrestna mera za denarne obveznosti v domačem denarju, ki zagotavlja ohranitev njihove realne vrednosti (revalorizacijo). Sklep o temeljni obrestni meri v 1. in 2. členu določa, da je TOM letna obrestna mera, izračunana iz mesečnega TOM. Mesečni TOM je aritmetično povprečje mesečnih stopenj rasti cen življenjskih potrebščin v Republiki Sloveniji v minulih 12 mesecih.

V skladu z 2. a členom Pravilnika o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost se **od odškodnin ne obračunava in ne plačuje davka na dodano vrednost. Za odškodnino se štejejo tudi zamudne obresti**, ki jih davčni zavezanec zaračunava svojim dolžnikom do višine predpisanih zamudnih obresti in stroški opomina.

Ker sam zakon o davku na dodano vrednost ne govori o tem, ali se od zamudnih obresti davek na dodano vrednost obračunava in plačuje, so se v javnosti pred objavo določbe v pravilniku pojavljala različna mnenja in tolmačenja. S PDDV je bilo nato določeno, da se od zamudnih obresti davek na dodano vrednost ne obračunava in ne plačuje, kar je enako praksi v državah Evropske unije (Petauer, 1999).

Obdavčene storitve so storitve pri odobravanju in upravljanju kreditov in garancij v imenu in za račun kreditodajalca oz. kreditojemalca (npr. zbiranje prošenj, obdelava zahtevkov, sklepanje pogodb, vodenje kreditov za sklade, občine, podjetja itd., organiziranje deviznega kredita pri tujem kreditodajalcu, storitve agenta pri sindiciranem kreditu ...), storitve pri odobravanju in upravljanju posojil, ki niso dana v denarni obliki, storitve kreditnih in depozitnih posrednikov.

Oproščene storitve odobravanja in upravljanja kreditov s strani kreditodajalca so izdaja pisma o nameri, izjava oz. obljuba za odobritev kredita, obdelava kreditnih zahtevkov (tudi če ni obravnave), odstop od odobrenega kredita pred ali po podpisu pogodbe, sestava pogodbe o zastavi nepremičnin ali premičnin, zemljiško knjižnih predlogov in priprava druge dokumentacije v zvezi z zavarovanjem kredita, spremembe pri odobrenih kreditih, izdelava načrta za odplačevanje kredita, vodenje oz. koriščenje kredita, neizkoriščenje kredita, predčasno odplačilo kredita, prenos kredita na drugo pravno osebo, kritje tveganja po kreditnih poslih, informacije, izračuni ob odobritvi kredita. Te storitve so oproščene ne glede

na vrsto oz. namen uporabe kredita (tolarski in devizni, dolgoročni in kratkoročni, sindicirani – s strani kreditodajalca, potrošniški, študentski, likvidnostni, premostitveni, stanovanjski, lombardni, revolving, okvirni krediti ...).

Oproščene storitve odobravanja in upravljanja garancij oz. drugih oblik zavarovanj za kredite so izdaja pisma o nameri, izjava oz. obljuba za izdajo garancije, obdelava vloge za izdajo garancije, obdelava vloge za izdajo garancije, ko ni obravnave v banki, odstop od odobrene garancije pred ali po podpisu pogodbe, izdaja in vodenje garancije oz. drugih oblik zavarovanja, unovčenje garancije, sprememba pogojev garancije, kritje rizika za jamstvene posle, posredovanje, potrditev, obveščanje, prevzemanje dokumentov pri loro garancijah. Te storitve so oproščene ne glede na vrsto garancije (nostro garancije: storitvene in plačilne, loro garancije, sindicirane garancije, kontragarancije in supergarancije, stand by akreditiv).

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost za prvo obravnavo je bila obstoječa 4.a točka razdeljena v novi 4.a in 4.b točki:

- a) dajanje kreditov in posredovanje pri sklepanju kreditnih poslov ter upravljanje kreditov, ko te storitve opravlja kreditodajalec,
- b) izdajanje kreditnih garancij in drugih denarnih jamstev ter upravljanje kreditnih garancij s strani kreditodajalca (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 46).

Nova 4.a točka je usklajena z določbami 1.d točke člena 13.B Šeste smernice in z določbami 6. člena zakona o bančništvu. Nova 4.b točka vsebuje del obstoječe 4.a točke. Usklajena je z določbami 2.d točke člena 13.B Šeste smernice in z določbami 6. člena zakona o bančništvu (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 56).

V predlogu zakona za drugo obravnavo so bili opravljeni redakcijski popravki, tako da se nova 4.a točka glasi:

- a) dajanje kreditov oziroma posojil v denarni obliki in posredovanje pri sklepanju teh poslov ter upravljanje kreditov oziroma posojil v denarni obliki, ko te storitve opravlja kreditodajalec oziroma posojilodajalec (Poročevalec DZ RS, št. 36, 2002, str. 40).

Predlagatelj zakona je tako jasno predpisal, da so oproščene le obresti, ki so dane ali prejete po kreditni pogodbi in od posojil, danih v denarni obliki, ne pa tudi obresti za dano ali prejeto posojilo, ki ni dano v denarni obliki. Točka 4. b je ostala nespremenjena.

4.2. STORITVE V ZVEZI Z UPRAVLJANJEM DEPOZITOV, HRANILNIH VLOG, BANČNIH RAČUNOV, OPRAVLJANJEM PLAČILNEGA PROMETA, NAKAZILI, UNOVČEVANJEM ZAPADLIH OBVEZNOSTI, ČEKOV ALI DRUGIH INSTRUMENTOV, RAZEN IZTERJAVE IN ODKUPA TERJATEV

4.2.1. STORITVE V ZVEZI Z UPRAVLJANJEM DEPOZITOV, HRANILNIH VLOG, BANČNIH RAČUNOV

2. odstavek 3. člena zakona o bančništvu določa, da je depozit vplačilo denarja oziroma drugih vračljivih sredstev, na podlagi katerega pridobi vplačnik pravico do vrnitve vplačanih sredstev v določenih rokih.

Na zunaj je pri poslih posojila in depozita oziroma vložitve sredstev položaj pogodbenih strank zelo podoben, vendar pa je bistvena razlika v poslovnem namenu posameznih vrst poslov. Če gre za posojilo, je poslovni namen kreditiranje, pri čemer je bistven interes prejemnika, da denar dobi. Če pa gre za depozit ali kak drug posel o vložitvi sredstev, je namen upnikov interes, da je njegov denar shranjen (Hieng, 2000, str. 112–113).

Zakon o obligacijskih razmerjih v 1035. členu določa: "Pogodba o denarnem depozitu je sklenjena, kadar se banka zaveže, da sprejme, deponent pa, da položi pri banki določen denarni znesek." Na podlagi posebnih prehodnih določb obligacijskega zakonika se do izdaje ustreznih predpisov to določilo ZOR še naprej smiselno uporablja.

Ob uvedbi davka na dodano vrednost se je pojavilo vprašanje, ali obresti od depozitov sploh pomenijo prihodke od prometa oproščenih storitev ali pa ne sodijo v okvir davka na dodano vrednost. V neki fazi priprave PDDV je bilo v delovnem gradivu zapisano, da so prihodki od finančnih storitev realne obresti od finančnih posojil, danih drugim pravnim osebam, razen danih depozitov bankam. Ta dikcija je bila pozneje izpuščena (Petauer, 2000).

Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa: "**Obresti od depozitov predstavljajo nadomestilo za uporabo denarnih sredstev in predstavljajo plačilo za opravljeno finančno storitev, kar pomeni, da so v skladu s 4.b točko 27. člena ZDDV oproščene plačila davka na dodano vrednost.**

Plačila davka na dodano vrednost so oproščene vse storitve, ki jih banka opravlja v zvezi z depoziti (odprtje računa, vpisovanje terjatev in dolgovanj, obveščanje deponentov o vplačilih in izplačilih v okviru depozitne pogodbe, obveščanje banke deponenta o spremembi stanja na računu, o stanju računa ipd.)."

Pri depozitu je zelo pomembno vprašanje, **kdo je naročnik storitve deponiranja denarnih sredstev in kdo izvajalec te storitve**. Deponent, ki vplača sredstva, ima prihodke iz naslova depozitnih obresti, banka, ki deponentu plača obresti, pa ima odhodke iz tega naslova.

Glede obravnavanja storitev v zvezi z upravljanjem depozitov je nastal spor med davčnim zavezancem za davek na dodano vrednost in Davčno upravo Republike Slovenije. Gre za primer, ko slovenska banka deponira denarna sredstva pri banki s sedežem v tujini in za deponirana sredstva prejme obresti. Banka je obravnavala prejete obresti od depozitov v povezavi z določilom 2. točke 4. odstavka 40. člena ZDDV, po katerem sme davčni zavezanec odbiti vstopni davek na dodano vrednost, ki se nanaša na promet blaga oziroma storitev, ki so oproščeni plačila davka na dodano vrednost po 1. in 4.a do 4.d točki 27. člena ZDDV, če se opravljajo za naročnika storitve, ki ima sedež oziroma stalno poslovno enoto zunaj Slovenije, ali če so te storitve neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu.

Po mnenju Glavnega urada DURS (pojasnilo št. 415–3/00–2229, 24. 10. 2000) zavezanec prejetih obresti od depozitov in naložb v vrednostne papirje v tujini ne bi smel vključiti v števec pri izračunu odbitnega deleža, ker niso izpolnjeni pogoji iz 40. člena ZDDV, saj ne gre za storitev opravljeno za naročnika, ki ima sedež oziroma poslovno enoto zunaj Slovenije, ampak **storitev opravi tujec (prejemnik depozita)** slovenskemu davčnemu zavezancu.

Ministrstvo za finance je v pojasnilu št. 415–1/00–3527—mv, 21. 11. 2000, obvestilo Glavni urad DURS, da soglašja z mnenjem, da se **v primeru, ko slovenska banka deponira denarna sredstva v tujini, ta šteje za naročnika storitve, tuja banka, pri kateri so sredstva hranjena, pa za izvajalca storitve.**

Na podlagi navedenega mnenja Ministrstva za finance banke pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka na dodano vrednost obresti od depozitov, prejetih od tujih bank, ne upoštevajo v števcu. Enako velja tudi glede obresti od vrednostnih papirjev od izdajateljev, ki imajo sedež ali poslovno enoto v tujini.

Oproščene storitve v zvezi z upravljanjem depozitov in hranilnih vlog so podpis pogodbe, odpiranje in vodenje vloge, vplačilo in izplačilo iz hranilnih knjižic, preklic izgubljene ali ukradene hranilne knjižice ter preklic veljavnosti, predčasna prekinitev vezave sredstev, konverzije, izdaja potrdil o stanju in prilivih, zapiranje hranilne vloge in dvig ob zaključku varčevanja.

Oproščene storitve v zvezi z bančnimi računi (tekoči, žiro in devizni račun) so odprtje računa, vodenje računa, odobritev limita in odobritev izrednega limita, izdaja čekovnih blanketov, pošiljanje čekovnih blanketov po pošti, preklic veljavnosti čekovnih blanketov, preklic prijave izgube čekovnih blanketov, unovčenje čekov, izdajanje potrdil o prilivih na računu za pridobitev kredita na drugi banki, neupravičena reklamacija po računu, blokiranje računa, vplačila in izplačila iz računov, izdelava in pošiljanje izpiskov za račun, zapiranje računa, trajni nalogi, opominjanje.

4.2.2. STORITVE V ZVEZI Z OPRAVLJANJEM PLAČILNEGA PROMETA IN NAKAZILI

Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa: "**Plačilne storitve v okviru opravljanja plačilnega prometa sestavlja množica storitev, ki omogočajo prenos lastništva nad denarjem oz. izpolnitev denarne obveznosti.** Plačilni promet predstavlja poravnavo denarnih obveznosti z različnimi razpoložljivimi instrumenti. Plačilni promet obsega tako gotovinska kot brezgotovinska plačila. Predmet plačilnega prometa sta tako denar v gotovinski in brezgotovinski – depozitni obliki."

Zakon o plačilnem prometu v 5. členu določa, da je plačilni promet proces prenosa denarnih sredstev, izvajanja vplačil in izplačil ter izvajanja obračunov oziroma drugih poravnav v plačilnih sistemih. V skladu z zakonom, ki je bil sprejet 20. marca 2002, bodo prejšnje žiro račune pravnih oseb in zasebnikov najpozneje do 30. junija 2002 nadomestili transakcijski računi v poslovnih bankah, prek katerih morajo pravne osebe in zasebniki od 1. julija 2002 opravljati svoj plačilni promet, žiro račune pa zapreti. Običajne fizične osebe morajo namesto sedanjih žiro in tekočih računov v bankah odpreti svoje transakcijske račune najpozneje do 30. junija 2003.

V skladu s 3. členom zakona o plačilnem prometu je "transakcijski račun poseben račun, prek katerega izvajalec plačilnega prometa opravlja gotovinska vplačila in izplačila denarnih sredstev imetnika transakcijskega računa in opravlja negotovinski plačilni promet na podlagi obračunskih bančnih storitev v plačilnih sistemih."

Oproščene storitve v zvezi z opravljanjem plačilnega prometa so storitve v zvezi z odprtjem in vodenjem transakcijskih računov, storitve opravljanja nakazil v državi, v tujino in iz tujine (npr. tudi nakazila pogojena z dokumenti, vplačila na račune pravnih oseb, izplačila nakazil, reklamacije, preklic režimsko obdelanega in najavljenega naloga za plačilo v tujino na zahtevo komitenta, šifriranje in dešifriranje dokumentov za druge, nakazila na nerezidenčne tolarske račune v državi, nakazila pokojnin iz tujine in v tujino), storitve v zvezi z dokumentarnimi loro in nostro inkasi (pošiljanje izvoznih in sprejem uvoznih dokumentov), storitve v zvezi z dokumentarnimi uvoznimi (nostro) in izvoznimi (loro) akreditivi, tolarskimi loro in nostro dokumentarnimi akreditivi (odpiranje vseh vrst akreditivov, sprememba pogojev akreditiva, prenos akreditiva, potrditev, obveščanje, odstop od pogodbe, storno akreditiva), storitve v zvezi s poplačilnim (reimbursnim) pooblastilom (registracija, sprememba poplačilnega zahtevka, plačilo poplačilnega zahtevka, izdaja nepreklicne poplačilne zaveze, nadomestilo v primeru neusklajenosti dokumentov).

Zakon o obligacijskih razmerjih v 1072. členu določa: "S sprejetjem zahteve naročnika za akreditiv se akreditivna banka zaveže, da bo upravičencu iz akreditiva izplačala določeno denarno vsoto, če bodo do določenega časa izpolnjeni pogoji, navedeni v nalogu za akreditiv."

Na podlagi posebnih prehodnih določb obligacijskega zakonika se do izdaje ustreznih predpisov to določilo ZOR še naprej smiselno uporablja.

Oproščene storitve drugega poslovanja z gotovino so odkup in prodaja gotovine, prevzem gotovine od pooblaščenih menjalnic in drugih pravnih oseb, zamenjava poškodovanih bankovcev in bankovcev, vzeti iz obtoka, gotovinska vplačila in izplačila, izplačilo prek poštne nakaznice, izplačilo po nalogu borzoposredniških hiš, zavarovalnic itd., gotovinska vplačila prek dnevno-nočnega trezorja (prevzem gotovine), sprejem kovancev (disaggio), dvig gotovine prek terminala POS, nerealizirana najava dviga.

Obdavčene storitve bankomatskega poslovanja so vnos ključev in osnovnih parametrov za delovanje bankomatov ter spremembe definicij v mreži BA, tehnološko skrbništvo nad tehnologijo mreže BA, razvoj tehničnih in tehnoloških rešitev na področju mreže BA, vzdrževanje bankomatov, uporaba bankomata za posredovanje prodaje drugih (npr. kartice GSM).

Oproščene storitve bankomatskega poslovanja so pristopnina za uporabo bankomatov, izdaja in zamenjava kartic, izdaja osebne številke za poslovanje z bankomati, preklic veljavnosti in deblokada bančne kartice, dvig gotovine, vpogled stanja na računu, neupravičena reklamacija dviga na bankomatu, opravljanje in obdelava transakcij na bankomatih: lastne transakcije na lastnih bankomatih, lastne transakcije na tujih bankomatih, tuje transakcije na lastnih bankomatih, posredovanje podatkov za izvajanje plačil med bankami lastnicami bankomatov, nadomestilo za prodajo kartic GSM prek bankomatov, ki ga prejme izdajatelj kartice.

Oproščene storitve elektronskega in telefonskega bančništva so pristopnina, izdaja in zamenjava identifikacijske kartice, čitalnika za kartice, licence in programa za elektronsko bančništvo, opravljanje bančnih storitev prek interneta, telefona in mobilnega telefona, sklenitev pogodbe o uporabi za podjetje, sklenitev pogodbe za nadaljnjega uporabnika, izdaja potrdil o plačilu.

Na Evropsko sodišče je bilo naslovljeno vprašanje, kako interpretirati določilo 13.B člena Šeste smernice, ki pri oproščenem prometu navaja "promet – vključno posredovanje." Gre za primer Sparekassernes Datacenter v Skatteministeriet, Case No C-2/95. Sparekassernes Datacenter (SDC) je združenje, ki ga je ustanovilo dansko Združenje bank. Za svoje članice opravlja različne storitve, med njimi denarna nakazila, plačila, izračune obresti, plačila prek trajnih nalogov, izplačila plač, pomoč pri plačilih v tuji valuti. Ta dela opravljajo kot zunanji izvajalci za finančne ustanove. Danska vlada je menila, da gre za storitve, obdavčene z davkom na dodano vrednost, čeprav omogočajo opravljanje plačilnega prometa. Storitve so obravnavali kot storitve računalniške obdelave podatkov (Wareham, Dolton, 1999, str. 439).

Evropsko sodišče je odločilo o zadevi 5. junija 1997. Po tretji in peti alineji 13.B člena točke d Šeste smernice oprostitev ni pogojena s tem, da mora biti storitev opravljena s strani finančne ustanove, niti s tem, da bi ustanova morala imeti pravni odnos s končnim kupcem. Storitve, povezane z opravljanjem plačilnega prometa, vključujejo tudi storitve, ki jih opravijo centri za obdelavo podatkov, če so te izrazite po vsebini in so značilne in nujne za oproščene storitve. Da bi bile storitve centra za obdelavo podatkov, ki so povezane z opravljanjem plačilnega prometa, oproščene, morajo predstavljati izrazito celoto in imeti za posledico prenos sredstev in pravne in finančne spremembe stanja. Oproščene storitve je treba razlikovati od zgolj fizične ali tehnične dobave, kot je npr. omogočiti banki uporabo sistema za obdelavo podatkov. O tem, ali imajo storitve, ki jih opravlja SDC, takšen izrazit značaj in ali so značilne in nujne, naj odloči sodišče v državi, ki pozna vsa dejstva tega primera (Terra, Kajus, 1998, str. 134.25–29).

Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa: "Med storitve, ki se štejejo za finančne storitve – opravljanje poslov plačilnega prometa – in so v skladu s 4.b točko 27. člena ZDDV **oproščene plačila davka na dodano vrednost, se uvrščajo vse storitve, ki so neposredno povezane oz. omogočajo izpolnitev denarne obveznosti, kamor se uvrščajo tudi informacijske storitve, ki se nanašajo na storitve obdelave podatkov** (zajemanje, nadzor, obdelava, shranjevanje in vodenje evidenc ipd.), medtem ko se posredne storitve (kot npr. najem terminalov POS, vzdrževanje bankomatov in terminalov POS, izdelava različnih poročil) ne štejejo za finančne storitve, ki bi bile oproščene plačila davka na dodano vrednost."

4.2.2.1. Preračunavanje tuje v domačo valuto

Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa: "Finančna sredstva in obveznosti, ki so izražena v tuji valuti, je treba preračunati v domačo valuto po srednjem tečaju na dan nastanka obveznosti. **Tečajne razlike, ki se pojavijo od pridobitve sredstev oz. obveznosti do datuma bilance stanja, ne predstavljajo plačila za opravljeno storitev.** Tečajne razlike iz preračuna stanj, ki so posledica obveznega preračunavanja tuje v domačo valuto, ne predstavljajo plačila za opravljeno storitev, od katerega je treba obračunati in plačati davek na dodano vrednost.

Prihodki od trgovanja s tujo valuto (tečajna marža) predstavljajo plačilo za finančno storitev opravljanja plačilnega prometa in so v skladu s 4.b točko 2. člena ZDDV oproščeni plačila davka na dodano vrednost."

4.2.3. KARTIČNO POSLOVANJE

V praksi se pojavljajo ne le kreditne kartice, ki so najpogostejše, ampak tudi plačilne. Plačilna ali debetna kartica je prepoznavalna kartica, ki omogoča plačilo s takojšnjim knjiženjem v breme njegovega imetnika. Kreditna ali zaupanjska kartica pa je listina v obliki prepoznavalne

kartice, na podlagi katere lahko njen zakoniti imetnik kupuje blago oziroma uporablja storitve pri tistih podjetjih, ki so sklenila ustrezno pogodbo z njenim izdajateljem.

Kreditne kartice omogočajo plačevanje raznovrstnih storitev in blaga pa tudi dvigovanje gotovine. Imetnik kreditne kartice z njeno predložitvijo in s podpisom potrdi prevzem blaga, prodajalec pa mora obračun izdati izdajatelju kreditne kartice. Ta plača obračun prodajalcu in ga nato zaračuna imetniku kreditne kartice. Končno plača obračun seveda imetnik kreditne kartice, to je kupec.

V poslovni praksi se je razvilo več vrst kreditnih kartic, ki jih lahko razdelimo v dve veliki skupini: klasične kreditne kartice in prodajne kartice. Klasične kreditne kartice so kartice, ki jih izdajajo finančne organizacije, ki tudi sklepajo pogodbe s trgovci, da bodo imetniki kartic pri njih kupovali blago. Pri klasični kreditni kartici gre v bistvu za prodajalčevo kreditiranje kupca ob obljubi izdajatelja kartice, da bo blago v pogodbeno določenih rokih tudi plačano.

Prodajne kartice pa so kartice, ki jih izdajajo povečini velike trgovske hiše svojim kupcem. Kupci lahko s temi karticami kupujejo praviloma le v prodajalnah izdajateljev (Odar, 2000, str. 94–99).

V sistemu kartičnega poslovanja vodi register kartic za vse članice v sistemu banka ali druga gospodarska družba, ki je prevzela te obveznosti od izdajateljev kartic. Imetnik kartice da skladno z določili pogodbe svoji banki nalog (z uporabo kartice na prodajnem mestu podpiše potrdilo o nakupu ali slip), da v njegovem imenu poravna obveznost prodajnemu mestu. Izvajalci poslovanja s plačilnimi karticami prevzemajo vsa sporočila imetnikov kartic. Nato opravijo potrebne obdelave podatkov za vsako izdajateljico kartic posebej. Svoje storitve zaračunavajo skladno z dogovorom.

Ko posamezna izdajateljica kartic prejme od izvajalca storitev sporočilo v imenu koga in komu mora plačati obveznost, s plačilom obveznosti za svojega komitenta opravi posel plačilnega prometa (če je tako dogovorjeno, ga lahko opravi tudi izvajalec storitev).

V državah Evropske unije so kmalu po uvedbi enotnega sistema davka na dodano vrednost ugotovili, da se v praksi pri opravljanju primarnih finančnih storitev pojavljajo težave predvsem v povezavi s plačilnimi oziroma kreditnimi karticami, ki omogočajo njihovim imetnikom negotovinsko plačevanje obveznosti. Te kartice so namreč izdane za plačilo določenega zneska letne članarine, izdajatelj pa se zato nasproti imetniku kartice obveže, da bo plačal dobavitelju blaga ali storitev dolgovani znesek (po odštetju zneska, ki pomeni plačilo izdajatelja, ki je običajno priznan v obliki popusta), od imetnika kartice pa bo nato zahteval, da mu po prejemu obračuna plača nastali dolg. Ta precej zapletena situacija, ki vsebuje dve različni razmerji, eno med izdajateljem kartice in njenim imetnikom in drugo med izdajateljem in dobaviteljem blaga in storitev, namreč ni izrecno urejena v Šesti smernici.

Delovna telesa, ki delujejo znotraj Komisije Evropske unije, so v povezavi s to problematiko soglasno sprejela stališče, da vse storitve, ki jih opravi izdajatelj kartice, za njenega imetnika pomenijo storitve plačilnega prometa, za katere je predpisana oprostitve plačila davka na dodano vrednost. Glede obravnavanja prometa, opravljenega med izdajateljem kartice in dobaviteljem blaga in storitev, pa stališča na začetku niso bila povsem enotna. Nekatere države članice so se namreč nagibale k stališču, da gre pri tem za opravljanje storitev oglaševanja, ki jih izdajatelj kartice opravlja v korist dobaviteljev. Večina držav članic pa se je po drugi strani, skupaj s Komisijo Evropske unije, postavila na stališče, da je tudi ta promet storitev vključen v 13.B členu točka d Šeste smernice in kot tak oproščen plačila davka na dodano vrednost.

Končno stališče, ki je bilo sprejeto v povezavi s plačilnimi oziroma kreditnimi karticami, je torej bilo, da se z namenom preprečitve vsakršnega razlikovanja v davčnem obravnavanju storitev, ki se opravijo v povezavi s temi karticami, tako storitve, ki se opravljajo v zvezi z izdajo in uporabo plačilnih oziroma kreditnih kartic, kot tudi storitve, ki jih opravi izdajatelj kartic do dobaviteljev blaga oziroma storitev, oprostitjo plačila davka na dodano vrednost.

Tudi v Sloveniji se je glede storitev, povezanih z izdajo in uporabo plačilnih oziroma kreditnih kartic, že pred začetkom uporabe ZDDV postavljalo veliko vprašanj. Na večino od njih je davčni organ odgovoril v mnenju številka 415–3/99, 15. 6. 1999, v katerem je pojasnil, da se tudi vse storitve bank ali drugih izdajateljev kartic uvrščajo med storitve plačilnega prometa, ki so oproščene plačila davka na dodano vrednost. Takoj po začetku uporabe ZDDV, in sicer 13. julija 1999, pa je bilo o tej problematiki izdano še dodatno mnenje, v katerem je davčni organ pojasnil, da se storitve procesiranja plačilnih instrumentov, kot so na primer storitve obdelave podatkov o opravljenih transakcijah imetnikov kartic za dvig gotovine na bankomatih in pri bančnih okencih, ne štejejo za storitve plačilnega prometa in so zato obdavčene po splošni stopnji (Svilar, 2000, str. 18). Z navedenim stališčem se ne moremo strinjati, saj je v 4. točki 27. člena ZDDV predpisana oprostitve ne samo za storitve opravljanja plačilnega prometa, temveč tudi za vse storitve, ki se opravijo v zvezi z opravljanjem plačilnega prometa. Vse storitve, ki so nujno potrebne za nemoteno opravljanje plačilnega prometa, so namreč po svoji naravi finančne storitve.

Ministrstvo za finance je navedeno problematiko vnovič preučilo in v pojasnilu, 7. 8. 2000, navedlo: **"Storitev, opravljena s strani izdajatelja kartice imetniku kartice, se šteje za storitev, povezano s plačilno storitvijo, in se kot finančna storitev uvršča med oprostitve plačila davka na dodano vrednost iz 4.b točke 27. člena ZDDV. Storitve, ki jih izdajatelj kartice opravi dobavitelju blaga oziroma storitev, se štejejo za finančne storitve, ki so v skladu s 4.b točko 27. člena ZDDV oproščene plačila davka na dodano vrednost.**

Med storitve, ki se štejejo za finančne storitve – opravljanje poslov plačilnega prometa – in so v skladu s 4.b točko 27. člena ZDDV **oproščene plačila davka na dodano vrednost, se uvrščajo vse storitve, ki so neposredno povezane oz. omogočajo izpolnitev denarne**

obveznosti, kamor se uvrščajo tudi informacijske storitve, ki se nanašajo na storitve obdelave podatkov (zajemanje, nadzor, obdelava, shranjevanje in vodenje evidenc ipd.), medtem ko se posredne storitve (kot npr. najem terminalov POS, vzdrževanje bankomatov in terminalov POS, izdelava različnih poročil) ne štejejo za finančne storitve, ki bi bile oproščene plačila davka na dodano vrednost."

Obdavčene storitve pri kartičnem poslovanju so storitve tiskanja plačilnih kartic, izdelava nestandardnih statističnih poročil in podobnih informacij, razvoj tehničnih in tehnoloških rešitev na področju kartičnega poslovanja, tehnološko skrbništvo nad tehnologijo kartičnega poslovanja, najem in vzdrževanje terminalov POS, uporaba računalnika in računalniškega sistema.

Oproščene storitve pri kartičnem poslovanju so članarina, izdaja, personalizacija, distribucija in zamenjava kartic izdajatelju ali (v imenu izdajatelja) imetnikom kartic, izdelava in distribucija števil PIN izdajatelju ali (v imenu izdajatelja) imetnikom kartic, dvig gotovine, blokacija, deblokacija in ukinitvev kartice, neupravičena reklamacija po plačilnih karticah, sprememba načina in rokov poravnavanja obveznosti, avtoriziranje nakupov s kartico, opravljanje in obdelava transakcij na terminalih POS, vnos v register in vodenje registra imetnikov kartic in prodajnih mest, sprejem in obdelava reklamacij vključno z izdelavo kopij dokumentov zaradi reklamacij, uvrstitev blokirane kartice na stop listo, objavljanje in izmenjava podatkov o blokiranih karticah (stop lista), plačila obveznosti po sprejetih karticah tretji osebi na osnovi asignacijske oz. cesijske pogodbe, obdelava transakcij po plačilnih karticah, ki vključuje zapis in arhiviranje potrdil o nakupu ali dvigu gotovine, izvajanje obračuna (podatki o prenosu denarnih sredstev) za banke in prodajna mesta, posredovanje informacij o porabi denarnih sredstev po plačilnih karticah imetnikom plačilne kartice, izdajateljem kartic in prodajnim mestom, izdelava in pošiljanje izpiskov, nacionalna poravnava med principalami, izdelava statističnih poročil in podobnih informacij na osnovi predpisov.

4.2.4. IZTERJAVA IN ODKUP TERJATEV

Plačila davka na dodano vrednost v skladu z ZDDV niso oproščene storitve, ki se nanašajo na izterjavo in odkup terjatev.

436. člen zakona o obligacijskih razmerjih, ki se je uporabljal do 1. januarja 2002, je določal: "Upnik lahko s pogodbo, ki jo sklene s kom tretjim, prenese nanj svojo terjatev, izvemajoč tiste terjatve, katerih prenos je z zakonom prepovedan, kot tudi tiste, ki so povezane z osebnostjo upnika ali njihova narava nasprotuje prenosu na drugega." V 438. členu je zakon določal, da za prenos terjatve ni potrebna dolžnikova privolitev, vendar ga mora odstopnik obvestiti o odstopu. V 442. členu pa je zakon določal: "Kadar je terjatev odstopljena z odplačno pogodbo, odgovarja odstopnik za obstoj terjatve takrat, ko jo je odstopil. V 443. členu je bilo navedeno, da odstopnik odgovarja za izterljivost odstopljene terjatve, če je bilo

to dogovorjeno, vendar le do višine tistega, kar je prejel od prevzemnika, in za izterljivost obresti in stroškov v zvezi z odstopom in stroškov v postopku zoper dolžnika. Enaka določila vsebuje obligacijski zakonik, ki se uporablja od 1. januarja 2002, v 417., 419., 423. in 424. členu.

Pri odstopu oz. odkupu terjatev nastopajo tri stranke dolžnik, upnik (odstopnik), prevzemnik oz. kupec terjatve (faktor). Med dolžnikom in upnikom je nastala terjatev na podlagi opravljenega prometa blaga oziroma opravljene storitve. Ko upnik svojo terjatev odstopi komu tretjemu (npr. banki), postane odstopnik terjatve. S tem se torej spremeni lastnik oz. upnik terjatve. Pri odkupu terjatev gre torej za odplačni odstop terjatev, ki so nastale na podlagi dobave blaga in storitev, prevzemniku terjatev. Gre torej za nov promet, opravljeno storitev, ki jo je opravil prevzemnik terjatve, ki je terjatev odkupil.

S pogodbo o odstopu terjatev se prenesejo na prevzemnika terjatev (npr. banko) terjatve, ki izhajajo iz naslova dobave blaga in storitev. S to pogodbo se upnik zaveže, da bo za opravljeno storitev (odkupa terjatev) izplačal prevzemniku terjatve provizijo, diskont, nadomestilo (obresti in stroške).

Prevzemnik terjatve za opravljeno storitev izda odstopniku terjatve račun. Davčno osnovo predstavlja plačilo za opravljeno storitev, razen zamudnih obresti. Obveznost obračuna davka na dodano vrednost nastane na dan odkupa terjatve (Maver, Dončič, 1999). Davčno osnovo predstavlja diskont (obresti za čas od dneva odkupa do dneva zapadlosti terjatve) in nadomestilo za obdelavo zahtevka, ki se obračuna enkratno (običajno v odstotku glede na znesek terjatve).

V svetu obstaja več različnih definicij faktoringa, izmed katerih so bile nekatere že opuščene kot neprimerne, o nekaterih pa še vedno potekajo razprave, v katerih se faktoring interpretira na različne načine. Problem določitve faktoringa izhaja predvsem iz tega, da je to generični pojem, ki pokriva veliko število medsebojno povezanih storitev. Te storitve pa se v času spreminjajo in se dodajajo nove glede na spremembe potreb in s tem razmer na trgu. Kot skupni imenovalec pri vseh definicijah se vedno pojavljajo terjatve oziroma storitve v zvezi s terjatvami drugih.

Factoring je trajen oziroma dolgoročen dogovor med faktorjem in njegovo stranko (odstopnikom oz. prodajalcem terjatev), ki prodaja blago ali storitve na kredit, kjer faktor prevzame ali kupi terjatve za takojšen denar, in lahko glede na naravo in obseg dogovora opravlja še naslednje storitve: vodi knjigovodstvo terjatev za odstopnika in opravlja druge administrativne naloge, povezane s terjatvami, vrši unovčevanje (inkaso) in izterjavo terjatev, zavaruje pred slabimi krediti, s tem ko nase prevzame vse izgube, nastale zaradi tega, ker kupec ni zmožen plačati zaradi katerega koli razloga.

Najpogostejša in tradicionalna oblika faktoringa je popolni faktoring, ki vključuje največ storitev. Faktor in prodajalec se dogovorita, da bo prodajalec prenašal svoje terjatve iz poslovanja na faktorja, ta pa se zaveže, da bo te terjatve prevzel, jih financiral, jih v celoti upravljal in nadzoroval, vodil njihovo knjigovodstvo, izvajal njihovo unovčevanje in izterjavo, zagotavljal redna in podrobna poročila o prejetih fakturah odstopnika, predplačilih, plačilnih kupcev in druga poročila v zvezi s prevzetimi terjatvami. V osnovi ločimo dve vrsti popolnega faktoringa:

- z regresno pravico, ko faktor ne nudi zavarovanja pred neplačili kupcev. Če se zgodi neplačilo s strani kupca, se faktor lahko poplača pri prodajalcu;
- brez regresne pravice, ko faktor prevzame tveganje neplačila in s tem v zvezi vse izgube.

Poleg popolnega faktoringa pa se je razvila še cela vrsta različnih oblik. Najbolj preprosta oblika je odkup terjatev, ki mu pravimo tudi preprosti faktoring. Faktor v tem primeru opravlja le funkcijo financiranja prodajalca in ne vodi knjigovodstva terjatev, ne zavaruje plačila in ne izvaja terjatve. Če kupec zaradi kakršnega koli razloga ne poravnava svoje obveznosti, ima faktor regresno pravico do prodajalca, kar pomeni, da lahko njega terja za plačilo. Zato govorimo tudi o faktoringu oziroma odkupu terjatev z regresno pravico. Faktorji pa lahko odkupujejo terjatve in hkrati izvajajo funkcijo zavarovanja pred neplačilom kupca. V tem primeru pa je to odkup terjatev brez regresne pravice.

V Sloveniji se enači faktoring z odkupom terjatev, kar je verjetno posledica dejstva, da poslovne banke in druge finančne institucije že vrsto let odkupujejo terjatve in nekatere to svojo dejavnost imenujejo kar faktoring. V glavnem gre za odkupe domačih in tujih terjatev z regresno pravico in soglasjem kupca. Ta storitev se je zaradi velike nelikvidnosti podjetij, velike zadolženosti in nezmožnosti najemanja novih kreditov ter zaradi nastanka velikega števila novih in majhnih podjetij zelo razširila (Šuštar, 1999, str. 73–75).

Zakon o bančništvu v 6. členu opredeljuje faktoring kot odplačno prevzemanje terjatev z regresom ali brez.

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost za prvo obravnavo je predlagatelj obstoječo 4.b točko nadomestil z novo 4.c točko: "transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z depoziti in tekočimi računi, plačili, nakazili, dolgovi, čeki in drugimi plačilnimi instrumenti, razen izterjave dolgov in faktoringa" (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 46). Točka je usklajena z določbami 3.d točke člena 13.B Šeste smernice. Sprememba je v tem, da je iz oprostitve davka na dodano vrednost izvzet faktoring, ne pa odkup terjatev (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 56). Predlagane spremembe zakona za drugo obravnavo točko dopolnjujejo tudi s transakcijskimi računi, v skladu z novim zakonom o plačilnem prometu.

Predlagatelj ni upošteval pripombe Sekretariata Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve, da naj nadomesti pojem faktoring s primernim slovenskim izrazom, saj je pojem

splošno znan in že uporabljen v slovenski zakonodaji (v zakonu o bančništvu), (Poročevalec DZ RS, št. 36, 2002, str. 56).

Predlagane spremembe zakona tako ne opredeljujejo vsebine pojmov faktoring in odkup terjatev. Po našem mnenju bi bilo treba jasno določiti, da predstavlja odkup terjatev le eno od oblik faktoringa. Prav tako bi bilo treba v ZDDV ali PDDV določiti tudi davčno osnovo. Pri faktoringu je to provizija in stroški v zvezi s faktoringom, pri odkupu terjatev pa diskont (izračunan v obliki obresti) in stroški odkupa terjatev.

V državah članicah Evropske unije je praksa različna. Storitve, povezane z izterjavo dolgov, niso oproščene. Izterjava dolgov je opredeljena kot izvršitev nedeljivega zaporedja storitev, da bi zagotovili plačilo neporavnane dolga in ne zgolj kot le prejem denarja ali čekov. Izraz faktoring pa je v državah članicah različno opredeljen in tudi različno davčno obravnavan (European Commission and OECD, 1998, str. 67–68). Prav tako je med državami različna praksa glede davčne osnove (Petauer, 1999a).

4.2.4.1. Odkup terjatev v mednarodnem merilu

Če gre za odkup terjatev v mednarodnem merilu, je treba upoštevati tretji in četrti odstavek 17. člena ZDDV, ki določata pogoje za ugotovitev kraja, kjer je opravljen promet storitve. **Če terjatev odkupi slovenski davčni zavezanec od nerezidenta**, se šteje, da je promet opravil slovenski davčni zavezanec in se na podlagi četrtega odstavka 17. člena ZDDV za kraj opravljene storitve šteje kraj, kjer ima sedež nerezident. **Promet je torej opravljen v tujini**, davek na dodano vrednost je dolžan obračunati in plačati nerezident glede na pravila obdavčitve v svoji državi.

Če **terjatev od slovenskega davčnega zavezanca odkupi nerezident**, ki v Sloveniji nima svojega sedeža, pa se šteje, da je **promet opravljen na območju Slovenije**. V tem primeru mora slovenski odstopnik terjatve obračunati in plačati davek na dodano vrednost.

4.2.4.2. Odkup kreditov in posojil, danih v denarni obliki

Slovenski računovodski standard (SRS) 5.17., ki se je uporabljal do 1. 1. 2002, je opredeljeval pojem terjatve. Terjatev je na premoženjskopравnih in drugih razmerjih zasnovana pravica zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo kakih stvari ali opravitev kake storitve. Spremenjeni in dopolnjeni slovenski računovodski standardi, ki se uporabljajo od 1. januarja 2002, opredeljujejo terjatve enako (SRS 5.1.).

SRS 3.19, ki se je uporabljal do 1. 1. 2002, je opredeljeval pojma dolgoročne in kratkoročne finančne naložbe. Dolgoročna finančna naložba je znesek, vezan na vračilni rok, daljši od leta dni, oziroma na nedoločen čas. Kratkoročna finančna naložba je znesek, vezan na vračilni rok leto dni ali manj. Spremenjeni in dopolnjeni slovenski računovodski standardi, ki se

uporabljajo od 1. januarja 2002, opredeljujejo pojem dolgoročne finančne naložbe kot finančno naložbo, ki naj bi se obdržala več kot leto dni in s katero naj se ne bi trgovalo (SRS 3.53.), pojem kratkoročne finančne naložbe pa kot finančno naložbo, ki naj se ne bi obdržala več kot leto dni in s katero naj bi se trgovalo (SRS 6.46.).

Vrste naložb (kratkoročnih in dolgoročnih) sta določala SRS 3.1. in 6.1, ki sta se uporabljala do 1. 1. 2002, in sicer naložbe v kapital drugih podjetij, dana posojila, depoziti in varščine ter naložbe v odkupljene lastne delnice. Spremenjeni in dopolnjeni slovenski računovodski standardi, ki se uporabljajo od 1. januarja 2002, določajo, da so dolgoročne finančne naložbe večinoma naložbe v kapital drugih podjetij ali v finančne dolgove drugih podjetij, države, območja in občine ali drugih izdajateljev, pojavljajo pa se tudi kot finančna sredstva drugačne dolgoročne narave, ki niso vezana na proizvodnjanje in opravljanje storitev v preučevanem podjetju. Dolgoročne poslovne terjatve se ne štejejo kot dolgoročne finančne naložbe (SRS 3.2.). Dolgoročne finančne naložbe v finančne dolgove drugih podjetij, države ali drugih izdajateljev so naložbe v dana dolgoročna posojila, naložbe v kupljene obveznice drugih podjetij ali države in naložbe v izpeljane finančne inštrumente, ki jih namerava imeti podjetje naložbenik v posesti v obdobju, daljšem od leta dni, in ne v posesti za trgovanje (SRS 3.4.).

Kratkoročne finančne naložbe so večinoma naložbe v finančne dolgove drugih podjetij, države ali drugih izdajateljev, lahko tudi v kapital drugih podjetij, pojavljajo pa se tudi kot finančna sredstva drugačne kratkoročne narave, ki niso vezana na proizvodnjanje in opravljanje storitev v podjetju naložbeniku. Kratkoročne poslovne terjatve niso kratkoročne finančne naložbe (SRS 6.2.). Kratkoročne finančne naložbe v finančne dolgove drugih podjetij, države ali drugih izdajateljev so naložbe v dana kratkoročna posojila, naložbe v kupljene menice ali druge kratkoročne dolžniške vrednostne papirje drugih podjetij ali države ter naložbe v izpeljane finančne inštrumente, ki jih podjetje naložbenik namerava imeti v posesti za trgovanje (SRS 6.4.).

Dana posojila (oziroma krediti) torej niso terjatve, temveč so naložbe, katerih odkup po ZDDV ni obdavčen. Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa, da se **po določbi 4.a točke 27. člena ZDDV za oproščene storitve** štejejo le tiste storitve kreditodajalca, ki predstavljajo storitve odobravanja in upravljanja kreditov in posojil, danih v denarni obliki (iz sredstev depozitov od fizičnih oseb in pravnih oseb in iz lastnih sredstev), **vključno z odkupom kreditov.**

4.3. PROMET, VKLJUČNO Z IZDAJANJEM BANKOVCEV IN KOVANCEV, KI SO ZAKONITO PLAČILNO SREDSTVO V KATERI KOLI DRŽAVI, RAZEN Z ZBIRATELJSKIMI PREDMETI

V skladu s 4.c točko 27. člena ZDDV je oproščen promet, vključno z izdajanjem bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo v kateri koli državi, razen z zbirateljskimi predmeti. Za zbirateljske predmete se štejejo zlati in srebrni kovanci ter kovanci iz drugega

materiala, bankovci, ki niso v uporabi kot zakonito plačilno sredstvo, in kovanci z numizmatično vrednostjo.

4.3.1. PREVOZ BANKOVCEV IN KOVANCEV, KI SO ZAKONITO PLAČILNO SREDSTVO

Glede vprašanja, ali je prevoz gotovine, ki je zakonito plačilno sredstvo, storitev, neposredno povezana z izdajanjem in prometom bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, in zato oproščena storitev, so bila dana različna mnenja.

V pojasnilu Glavnega urada DURS, 15. 6. 1999, so storitve prevozov in štetje denarja (za druge uporabnike) uvrščene med oproščene storitve, saj so omenjene storitve neposredno povezane s storitvami navedenimi v 4.c točki 27. člena ZDDV, zato spadajo med oproščene.

S takšnim pojasnilom se niso strinjala podjetja, ki se ukvarjajo s prevozi, zato so naslovila vprašanje na Zvezo računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije (ZRFR). ZRFR jim je 17. 9. 1999 odgovoril, da je storitev prevoza in štetja denarja po pojasnilih DURS zajeta med oproščene storitve, kar so tudi sami objavili v Iks-u 8/99, da pa to velja le, "če jih opravi in zaračuna tisti, ki je po zakonu pooblaščen za izdajo in dajanje v obtok bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, to pa je Banka Slovenije oz. druga oseba, če opravlja posle oskrbe na podlagi pogodbe z Banko Slovenije." Po takratnem mnenju ZRFR prevoz denarja ni finančna storitev iz 4.c točke 27. člena ZDDV in je zato obdavčen s splošno stopnjo davka na dodano vrednost (Iks, november 1999, št. 9–10/99, str. 418).

Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije je v svojem pojasnilu 15. 10. 1999 svoje mnenje spremenila, in sicer zaradi izida Zakona o davku na dodano vrednost s komentarjem in podzakonskimi akti. V njem je namreč napisano, da bankovci in kovanci, ki se uporabljajo kot plačilno sredstvo, niso blago, medtem ko se numizmatični primerki obravnavajo kot blago. Pri komentarju 27. člena ZDDV pa je med drugim napisano: Po tej določbi so oproščene plačila davka na dodano vrednost tudi storitve, povezane s prometom plačilnih sredstev, kot so tečajne marže, storitve prevozov in štetje denarja. Mnenje ZRFR je, da so prevozi bankovcev in kovancev oproščeni davka na dodano vrednost po 4.c točki 27. člena ZDDV in ni pomembno, kdo opravi prevoz.

Podjetja so se nato obrnila še na Ministrstvo za finance, ki jim je v pojasnilu 5. 11. 1999 dalo naslednji odgovor: "**Od storitev prevoza denarja**, ki ga opravljate v okviru opravljanja dejavnosti iz šifre 74.600 Standardne klasifikacije dejavnosti, **se obračunava in plačuje davek na dodano vrednost po splošni stopnji**. Oprostitev plačila davka na dodano vrednost od storitev prevoza denarja bi bila po našem mnenju mogoča le v primeru prevoza, ki se opravi v povezavi s prometom bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, ki je oproščen plačila davka na dodano vrednost na podlagi 4.c točke 27. člena ZDDV (prevoz, ki ga zaračuna tiskarna ali kovnica denarja Banki Slovenije).

Ker sta tako obstajali dve različni mnenji (mnenje DURS in Ministrstva za finance), je Nova Ljubljanska banka, d. d., Ljubljana na Ministrstvo za finance poslala dopis, v katerem je natančno opisala vse storitve, ki jih opravlja v zvezi s prometom gotovine. Po mnenju NLB je prevoz gotovine za druge banke storitev, od katere se obračunava in plačuje davek na dodano vrednost po splošni stopnji, medtem ko gre pri nakupu in prodaji tolarске in devizne gotovine na podlagi pogodbe o depozitu bankovcev, sklenjene z Banko Slovenije, za storitev, ki je neposredno povezana s plačilnim prometom in zato oproščena obračunavanja in plačevanja davka na dodano vrednost po 4.b točki 27. člena ZDDV.

Na podlagi pogodbe o depozitu bankovcev, sklenjene z Banko Slovenije, banka kot pooblaščen depozitar opravlja naslednje naloge: prevzem in vračilo bankovcev Banki Slovenije, hrambo bankovcev, prevzem bankovcev od bank in hranilnic, ki imajo poravnalni račun pri Banki Slovenije ter izdajo bankovcev bankam, ki so te plačale z nalogom za obremenitev svojega poravnalnega računa pri Banki Slovenije in v okviru tega posla tudi prevoz gotovine.

Ministrstvo za finance je na navedeni dopis odgovorilo 22. 3. 2000: "Prevoz denarja je mogoče šteti med oproščene storitve v skladu s 4.c točko 27. člena ZDDV samo, če se opravi v povezavi s prometom bankovcev in kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, in je ta promet oproščen plačila davka na dodano vrednost (prevoz, ki ga zaračuna tiskarna ali kovnica denarja Banki Slovenije). V vseh drugih primerih, in če se prevoz denarja zaračuna kot samostojna storitev, pa davčne oprostitve iz 27. člena za to storitev ni mogoče uveljavljati, ampak mora biti obračunan davek na dodano vrednost po splošni 19 % stopnji," (Denar, junij 2000, št. 11, str. 25–26).

Na podlagi dosedanjih stališč se je oblikovala praksa, da se za **obdavčeno storitev prevoza denarja** šteje prevoz denarja, ki ga opravi banka za druge banke na podlagi posebne pogodbe o prevozu denarja.

Za **oproščeno storitev prevoza denarja** pa se šteje prevoz denarja, ki je sestavni del storitev, ki jih opravi banka na podlagi pogodbe o poslovanju s tolarско gotovino, in storitev banke kot depozitarja, ki jih opravi banka v svojem imenu in za račun Banke Slovenije kot deponenta na podlagi pogodbe o depozitu bankovcev.

4.3.2. OBDAVČITEV SPOMINSKIH KOVANCEV

1. člen zakona o priložnostnih kovancih določa: "Republika Slovenija izdaja priložnostne kovance ob političnih, zgodovinskih, znanstvenih, kulturnih, športnih, humanitarnih in drugih podobnih dogodkih, ki so splošnega pomena za Republiko Slovenijo ali imajo širši mednarodni pomen." 2. člen navedenega zakona pa določa, da so priložnostni kovanci zakonito plačilno sredstvo na območju Republike Slovenije.

V 4. členu je določeno, da se priložnostni kovanci izdelujejo iz zlata, srebra in iz kovin, iz katerih se izdelujejo kovanci, ki so v obtoku.

9. člen zakona o priložnostnih kovancih določa: "Priložnostni kovanci, izdelani iz zlata in srebra, se prodajajo po ceni, ki je večja od njihove nominalne vrednosti. Priložnostni kovanci, izdelani iz kovin, iz katerih se izdelujejo kovanci v obtoku, in so izdelani v posebni tehniki ali se prodajajo v posebnih ovitkih, se prodajajo po ceni, ki je večja od njihove nominalne vrednosti. Priložnostni kovanci, izdelani iz kovin, iz katerih se izdelujejo kovanci v obtoku, in so izdelani v navadni tehniki, se dajejo v obtok po njihovi nominalni vrednosti." V 10. členu je določeno, da prodajno ceno priložnostnih kovancev določi Banka Slovenije v soglasju z Ministrstvom za finance.

12. in 13. člen določata, da priložnostne kovance prodaja Banka Slovenije neposredno ali prek bank in drugih organizacij in da so prihodki od prodaje priložnostnih kovancev prihodek proračuna Republike Slovenije.

Ministrstvo za finance je 15. 6. 1999 Banki Slovenije poslalo odgovor na njihovo vprašanje glede obdavčitve spominskih kovancev, v katerem je navedeno, "da glede na informacijo Banke Slovenije, da so spominski kovanci zakonito plačilno sredstvo, je promet z njimi, vključno z njihovim izdajanjem, oproščen plačila davka na dodano vrednost. Glede zlatnikov in srebrnikov pa je situacija nekoliko drugačna, saj bi se ti verjetno lahko šteli za zbirateljske predmete. V tem primeru bi šlo za obdavčljiv promet, davek se obračuna po splošni 19 % stopnji."

V nadaljnjem pojasnilu Ministrstva za finance, 2. 7. 1999, je navedeno: "Za zbirateljske predmete se štejejo zlati in srebrni kovanci ter kovanci iz drugega materiala, bankovci, ki niso v uporabi kot zakonito plačilno sredstvo, in kovanci z numizmatično vrednostjo. Če gre za promet priložnostnih kovancev kot zakonitega plačilnega sredstva, je promet z njimi, vključno z njihovim izdajanjem, oproščen plačila davka na dodano vrednost. Medtem, ko je promet priložnostnih kovancev kot zbirateljskih predmetov, obdavčen po splošni davčni stopnji."

Ker se pri nas izdajajo spominski kovanci, ki so obenem plačilno sredstvo in hkrati srebrniki ali zlatniki, so se banke julija 1999 dogovorile, da ne bodo prodajale spominskih kovancev do ustrežnejšega tolmačenja.

Pojasnilo Ministrstva za finance, 7. 8. 2000, določa: "**Izdaja priložnostnih kovancev, ki so zakonito plačilno sredstvo, je v skladu s 4.c točko 27. člena ZDDV oproščena plačila davka na dodano vrednost. Prvi promet priložnostnih kovancev, ki ga opravi Banka Slovenije oz. poslovne banke za račun Republike Slovenije (plačilo za promet blaga), je v skladu s točko 4.c 27. člena ZDDV, oproščen plačila davka na dodano vrednost ne glede na višino prodajne cene priložnostnih kovancev.**

Storitve posredovanja oziroma komisijskega posredovanja, ki jih opravijo banke (kot zastopniki ali komisionarji) pri prodaji priložnostnih kovancev, ni mogoče šteti za finančno storitev, zato je treba od provizij obračunati davek na dodano vrednost po splošni davčni stopnji.

Promet priložnostnih kovancev, ki se dajejo v obtok po nominalni vrednosti in so zakonito plačilno sredstvo, je v skladu s 4.c točko 27. člena ZDDV oproščen plačila davka na dodano vrednost.

Promet priložnostnih kovancev, ki se prodajajo po ceni, večji od njihove nominalne vrednosti, ne gre pa za promet iz 2. točke tega pojasnila (prvi promet), ne šteje za oproščeno storitev, zato je treba za ta promet obračunati davek na dodano vrednost po splošni stopnji."

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost za prvo obravnavo je predlagatelj obstoječo 4.c točko nadomestil z novo 4.d točko: "transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z valuto, bankovci in kovanci, ki so zakonito plačilno sredstvo, razen z zbirateljskimi predmeti; za zbirateljske predmete po tej točki se štejejo zlati in srebrni kovanci ali kovanci iz drugih kovin, ki se običajno ne uporabljajo kot zakonito plačilno sredstvo, ali kovanci z numizmatično vrednostjo," (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 47). Spremembe so redakcijske narave in so usklajene s 4.d točko člena 13.B Šeste smernice (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 56).

V predlogu sprememb zakona za drugo obravnavo so opravljene redakcijske spremembe in tako iz oprostitve niso več izločeni zbirateljski predmeti, temveč: "bankovci in kovanci, katerih prodajna cena je določena na podlagi njihove vrednosti kot zbirateljskega predmeta ali na podlagi vrednosti kovine, iz katere so izdelani," (Poročevalec DZ RS, št. 36, 2002, str. 40).

4.4. PROMET Z DELNICAMI OZIROMA Z UDELEŽBAMI V DRUŽBAH, OBVEZNICAMI IN DRUGIMI VREDNOSTNIMI PAPIRJI, VKLJUČNO Z NJIHOVIM IZDAJANJEM, RAZEN HRAMBE VREDNOSTNIH PAPIRJEV

Zakon o obligacijskih razmerjih, ki se je uporabljal do 1. januarja 2002, je v 234. členu določal: "Vrednostni papir je pismena listina, s katero se izdajatelj zavezuje, da bo izpolnil na njej zapisano obveznost njenemu zakonitemu imetniku." Enako določilo vsebuje obligacijski zakonik, ki se uporablja od 1. januarja 2002, v prvem odstavku 212. člena, v drugem odstavku tega člena pa je določeno: "Za vrednostni papir se šteje tudi zapis na mediju, če je to določeno s posebnim zakonom."

Zakon o obligacijskih razmerjih v 1047. členu določa: "S pogodbo o deponiranju vrednostnih papirjev se banka zavezuje, da bo proti plačilu prevzela vrednostne papirje v hrambo in izvrševala pravice ter izpolnjevala obveznosti, ki se v zvezi s tem zahtevajo." Na podlagi

posebnih prehodnih določb obligacijskega zakonika se do izdaje ustreznih predpisov to določilo ZOR še naprej smiselno uporablja.

Glavni urad DURS je v svojem mnenju št. 415–3/99, 15. 6. 1999, navedel, da so naslednje storitve v zvezi z vrednostnimi papirji: storitve pooblaščenega vpisnika za zakladne menice, ki jih izdaja Republika Slovenija, borzno posredovanje – nakup in prodaja vrednostnih papirjev, posli z izvedenimi finančnimi instrumenti, gospodarjenje z vrednostnimi papirji, storitve v zvezi z izplačili dividend delniških družb, oproščene plačevanja davka na dodano vrednost. Oproščene so torej vse storitve, povezane z vrednostnimi papirji, razen hrambe vrednostnih papirjev.

Tudi mnenje Posebnega davčnega urada, dano Združenju članov borze vrednostnih papirjev, je bilo, da so vse storitve borzno posredniških družb, razen hrambe vrednostnih papirjev, oproščene plačila davka na dodano vrednost. Združenje članov borze vrednostnih papirjev je svoje člane s pojasnilom št. 42/99 16. 6. 1999 obvestilo, da so plačila davka na dodano vrednost oproščene storitve posredovanja, gospodarjenja s finančnim premoženjem strank, investicijskega svetovanja, vodenja računov nematerializiranih vrednostnih papirjev imetnikov pri KDD, prenosov vrednostnih papirjev med računi ene stranke oziroma računi več strank, storitve, potrebne za izvedbo združitve oziroma prevzema delniške družbe, ki jih bo borzno posredniška družba opravila za račun tretje osebe, storitve organiziranja, priprave in izvedbe odkupa novo izdanih vrednostnih papirjev oziroma odkup novo izdanih vrednostnih papirjev z namenom njihove nadaljnje prodaje javnosti. S splošno davčno stopnjo je torej obdavčena samo hramba vrednostnih papirjev. Plačila davka na dodano vrednost so oproščene tudi storitve borze (članarina, provizija kot strošek sklepanja poslov, pristojbina za uporabo borznega informacijskega sistema) in storitve KDD (članarina, najemnina informacijskega sistema, odpiranje in vodenje računov vrednostnih papirjev, storitev izračuna, izravnave in izpolnitve obveznosti iz poslov z vrednostnimi papirji, kjer se je zgodila sprememba lastništva na vrednostnih papirjih, preknjižbe vrednostnih papirjev, kjer se je/ni zgodila sprememba lastništva na vrednostnih papirjih, izpisi), saj gre po mnenju DURS tudi pri navedenih storitvah za storitve, povezane s prometom vrednostnih papirjev, in se tako davčna oprostitve nanaša tudi nanje.

Glavni urad DURS je v svojem novem pojasnilu, ki je bilo poslano Združenju članov borze vrednostnih papirjev pod številko 415–3/99, 20. 7. 1999, spremenil svoje stališče tako, da šteje za obdavčene storitve: investicijsko svetovanje, posle sprejemanja naročil za nakup vrednostnih papirjev, ki jih v imenu in za račun borzno posredniških družb opravljajo agenti (druge pravne osebe na podlagi pogodb), vknjižbe in vodenje registra imetnikov nematerializiranih vrednostnih papirjev, izpise iz evidenc registra na zahtevo izdajateljev, članarine in najemnine informacijskega sistema, ki se izdajateljem zaračunajo za on–line računalniški vpogled v delniško knjigo, šolanje uporabnikov informacijskega sistema, svetovalne storitve, publikacije.

Obe mnenji DURS sta bili dani še pred začetkom uveljavitve novega zakona o trgu vrednostnih papirjev, ki je začel veljati 28. 7. 1999. Ta zakon opredeljuje tako vrste vrednostnih papirjev kot tudi vrste storitev v zvezi z vrednostnimi papirji.

V reviji Iks 6/01 iz marca 2001 je navedeno, da so obdavčene storitve investicijsko svetovanje, vodenje računov nematerializiranih vrednostnih papirjev in hramba vrednostnih papirjev (Zalokar, 2001a, str. 33).

Zakon o trgu vrednostnih papirjev v 3. členu določa: "Vrednostni papirji po tem zakonu so delnice, obveznice in drugi serijski vrednostni papirji. Serijski vrednostni papirji so vrednostni papirji istega izdajatelja, ki so izdani istočasno in iz katerih izhajajo enake pravice in obveznosti. Dolžniški vrednostni papirji so obveznice in drugi serijski vrednostni papirji, ki dajejo imetniku pravico do izplačila glavnice in morebitnih obresti oziroma drugih donosov."

V 6. členu navedenega zakona pa je določeno, da so izvedeni finančni instrumenti pravice, katerih cena je posredno ali neposredno odvisna od cen vrednostnih papirjev, tujih valut oziroma blaga oziroma višine obrestnih mer in ki niso vrednostni papirji po 3. členu tega zakona.

Zakon o trgu vrednostnih papirjev v 73. in 74. členu opredeljuje storitve v zvezi z vrednostnimi papirji:

1. nakup in prodaja vrednostnih papirjev po nalogu in za račun stranke (borzno posredovanje),
- ~~2.~~ gospodarjenje z vrednostnimi papirji po nalogu in za račun posamezne stranke (gospodarjenje z vrednostnimi papirji);
3. posebne storitve v zvezi z vrednostnimi papirji: opravljanje vseh ali nekaterih poslov in dejanj za račun izdajatelja vrednostnih papirjev, potrebnih za uspešno prvo prodajo vrednostnih papirjev, brez obveznosti odkupiti vrednostne papirje, ki v postopku prve prodaje ne bi bili prodani vlagateljem (izvedba prvih prodaj brez obveznosti odkupa), opravljanje vseh ali nekaterih poslov in dejanj za račun izdajatelja vrednostnih papirjev, potrebnih za uspešno prvo prodajo vrednostnih papirjev, z obveznostjo odkupiti vrednostne papirje, ki v postopku prve prodaje ne bi bili prodani vlagateljem (izvedba prvih prodaj z obveznostjo odkupa), opravljanje vseh ali nekaterih poslov in dejanj za račun izdajatelja ali imetnika vrednostnih papirjev, potrebnih za uvrstitev vrednostnih papirjev na organiziran trg (storitve v zvezi z uvedbo vrednostnih papirjev v javno trgovanje),
- ~~3.4.~~ pomožne storitve v zvezi z vrednostnimi papirji: svetovanje v zvezi z nakupom oziroma prodajo vrednostnih papirjev (investicijsko svetovanje), vodenje računov nematerializiranih vrednostnih papirjev imetnikov pri klirinško-depotni družbi in izvrševanje nalogov imetnikov za prenos vrednostnih papirjev med računi imetnikov (vodenje računov nematerializiranih vrednostnih papirjev), hramba vrednostnih papirjev, izdanih kot pisne listine, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu (hramba

vrednostnih papirjev), opravljanje vseh ali nekaterih poslov in dejanj za račun tretje osebe, potrebnih za izvedbo združitve oziroma prevzema delniške družbe (storitve v zvezi s prevzemi).

V 75. členu zakona o trgu vrednostnih papirjev je določeno, da lahko storitve v zvezi z vrednostnimi papirji opravlja:

1. borznoposredniška družba, ki za opravljanje teh storitev pridobi dovoljene Agencije za trg vrednostnih papirjev,
2. podružnica tuje borznoposredniške družbe, ki za opravljanje teh storitev pridobi dovoljenje agencije,
3. borznoposredniška družba države članice, ki v skladu s tem zakonom ustanovi podružnico na območju Republike Slovenije oziroma je v skladu s tem zakonom pooblaščen neposredno opravljati storitev v zvezi z vrednostnimi papirji na območju Republike Slovenije,
4. banka, ki za opravljanje teh storitev pridobi dovoljenje Banke Slovenije.

76. člen navedenega zakona pa določa, da nihče drug razen oseb iz 75. člena tega zakona ne sme opravljati storitev v zvezi z vrednostnimi papirji. Ta prepoved ne velja za naslednje storitve:

1. storitve svetovanja, kadar so povezane s svetovanjem glede finančne reorganizacije, razvojne strategije ali svetovanjem v zvezi s prevzemom gospodarske družbe,
2. storitve svetovanja, kadar takšno svetovanje nudijo odvetniki oziroma davčni svetovalci v okviru opravljanja svojega poklica,
3. sprejemanje nalogov komitentov borznoposredniške družbe za nakup ali prodajo vrednostnih papirjev, kadar naloge v imenu in za račun borznoposredniške družbe sprejema druga pravna oseba na podlagi pogodbe z borznoposredniško družbo,
4. sprejemanje nalogov imetnikov nematerializiranih vrednostnih papirjev za prenos vrednostnih papirjev med računi imetnikov, kadar naloge v imenu in za račun borznoposredniške družbe sprejema druga pravna oseba na podlagi pogodbe z borznoposredniško družbo,
5. storitve v zvezi s prevzemi.

Ministrstvo za finance še ni izdalo celovitega pojasnila o obračunavanju davka na dodano vrednost od prometa vrednostnih papirjev.

V Davčnem biltenu št. 2–3, marec 2001, pa je bilo objavljeno pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–1/01–mik, 7. 2. 2001, glede obračunavanja davka na dodano vrednost za opravljanje storitev pooblaščenega vpisništva (prodaje in nakupa) zakladnih menic, ki jih izdaja Republika Slovenija. Navedeno je bilo, da Ministrstvo za finance posebnega splošnega pojasnila v zvezi s 4.d točko 27. člena ZDDV ni izdalo, meni pa, da je treba določbe 4.d točke 27. člena ZDDV razlagati restriktivno in da oprostitve davka na dodano vrednost veljajo samo za promet z vrednostnimi papirji, ne pa tudi za posredovanje pri prometu z vrednostnimi

papirji, v zvezi s katerim se zaračunavajo provizije. To pomeni, da storitev pooblaščenega vpisništva zakladnih menic, za katere se bankam plačujejo provizije, ni mogoče šteti med finančne storitve, za katere veljajo oprostitve davka na dodano vrednost po 4.d točki 27. člena ZDDV. Banke morajo od provizij za storitve pooblaščenega vpisništva zakladnih menic, ki jih izdaja Republika Slovenija, plačevati davek na dodano vrednost po splošni, 19 % davčni stopnji. Mnenje Ministrstva za finance je restriktivnejše od predhodnega mnenja Glavnega urada Davčne uprave Republike Slovenije št. 415–3/99, 20. 7. 1999, ki se ga je tudi v praksi že dve leti upoštevalo.

Po objavi tega mnenja je bilo na Ministrstvu za finance 14. 6. 2001 organizirano srečanje v zvezi z obračunavanjem davka na dodano vrednost od storitev, povezanih z vrednostnimi papirji, ki so se ga udeležili predstavniki Združenja bank Slovenije, Združenja članov borze vrednostnih papirjev, Ljubljanske borze vrednostnih papirjev, KDD Centralno klirinške depotne družbe, Banke Slovenije in Davčne uprave Republike Slovenije, Glavnega urada in Posebnega davčnega urada (dopis Ministrstva za finance, št. 415/01—DŽ, 22. 6. 2001).

Na podlagi srečanja je Ministrstvo za finance vnovič preučilo svoje mnenje, ki se nanaša na zakladne menice. Novo mnenje Ministrstva za finance, št. 415/01—DŽ, 21. 6. 2001 (objavljeno v Davčnem biltenu, št. 5, junij 2001), navaja: "**V skladu s 4.d točko 27. člena ZDDV so izdaja vrednostnega papirja, prenos pravice iz vrednostnega papirja ali deležev v kapitalu ter storitve, ki so neposredno povezane z izdajanjem oz. prenosom pravice iz vrednostnega papirja oproščene plačila davka na dodano vrednost, in sicer ne glede na to, kdo opravlja omenjene storitve.** Z ozirom na dodatne informacije, vključno s preučitvijo primerljivih tujih sistemov obdavčitve z davkom na dodano vrednost, ki jih je Ministrstvo za finance pridobilo, velja slednje tudi za storitev pooblaščenega vpisništva zakladnih menic, za katere se bankam plačujejo provizije, saj je omenjena storitev neposredno povezana z izdajanjem in prenosom pravice vrednostnega papirja, zato navedeno storitev lahko štejemo med tiste finančne storitve, ki so po 4.d točki 27. člena ZDDV oproščene plačila davka na dodano vrednost." Predhodno mnenje Ministrstva za finance je s tem mnenjem brez učinka.

Med sklepi srečanja je zelo pomemben tudi sklep, da so donosi od dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev izven sistema davka na dodano vrednost.

Z vprašanjem, ali je izdaja lastnih delnic promet blaga ali storitev, opravljen za plačilo, se je ukvarjala tudi posebna delovna skupina za davek na dodano vrednost v okviru evropske zveze davčnosvetovalnih organizacij CFE, katere redni član je od septembra 1999 tudi Društvo davčnih svetovalcev Slovenije. Posebna delovna skupina je izoblikovala naslednje mnenje, ki ga je poslala Komisiji Evropske unije: "Treba je razlikovati med oproščeno dejavnostjo davčnega zavezanca, ki opravlja promet vrednostnih papirjev kot svojo primarno dejavnost, in davčnim zavezancem, ki opravlja siceršnjo obdavčeno dejavnost. Slednji namreč želi prek izdaje delnic le povečati obseg svoje dejavnosti. CFE na podlagi teh dejstev meni, da

izdajanje lastnih delnic ni niti promet blaga niti storitev. Davčni zavezanec lahko namesto zbiranja sredstev z izdajo lastnih delnic ta sredstva dobi tudi z zadolževanjem, s to rešitvijo je davčno izenačen lastniški in dolžniški način zbiranja sredstev za razvoj (Petauer, 1999b).

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost za prvo obravnavo je predlagatelj nadomestil obstoječo 4.d točko z novo 4.e točko: "transakcije (razen gospodarjenja in hrambe), vključno s posredovanjem z delnicami, deleži v podjetjih ali združenjih, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, razen z listinami o vzpostavitvi lastniškega upravičenja do blaga in prenosom stvarnih pravic in deležev iz 4. točke drugega odstavka 4. člena tega zakona," (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 47). Točka je usklajena s 5.d točko člena 13.B Šeste smernice. Izraz "promet z delnicami" je nadomeščen z izrazom "storitve, vključno z izdajanjem ..." Takšna opredelitev vključuje tudi promet storitev, povezanih s prometom vrednostnih papirjev. S predlagano spremembo je tudi izrecno določeno, da **storitve investicijskega svetovanja, hrambe in gospodarjenja niso oproščene davka na dodano vrednost**. Pojmi hramba vrednostnih papirjev, investicijsko svetovanje in gospodarjenje so opredeljeni v 74. členu zakona o trgu vrednostnih papirjev (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 56).

Ugotovimo lahko, da je Ministrstvo za finance predlagalo obdavčitev nekaterih storitev, povezanih z vrednostnimi papirji (investicijsko svetovanje, gospodarjenje), ki se sedaj obravnavajo kot oproščene storitve.

V predlaganih spremembah zakona za drugo obravnavo pa so kot storitve, ki niso oproščene, navedene storitve upravljanja, hrambe in pomožne storitve (Poročevalec DZ RS, št. 36, 2002, str. 40). Nov predlog zakona tako širi neoproščene storitve tudi na **pomožne storitve**, izraz gospodarjenje pa je nadomestil z izrazom upravljanje. Menimo, da so do sprejetja zakona možne še spremembe te točke glede na pripombe Združenja članov borze vrednostnih papirjev. Po sprejetju zakona pa bi bilo treba pripraviti seznam oproščenih in obdavčenih finančnih storitev, povezanih z vrednostnimi papirji.

Na tem področju že obstaja sodna praksa Evropskega sodišča. Šlo je za spor med CSC Financial Services, Ltd. (CSC) in davčnimi oblastmi Velike Britanije. CSC za svojega pogodbenika Sun Alliance Group (finančna ustanova, ki trguje z vrednostnimi papirji) opravlja razne storitve, predvsem storitve t. i. klicnega centra. CSC je potencialnim vlagateljem v vrednostne papirje podajal informacije v zvezi z vlaganjem kapitala, pogojev za to, izpolnjevanjem raznih formularjev, povezanih z vlaganjem itd. Samo sklepanje poslov pa je pripadalo Sun Alliance Group. CSC je menil, da so njegove storitve za Sun Alliance Group oproščene davka na dodano vrednost, davčne oblasti Velike Britanije pa so menile, da za posredne posle, ki so le pomoč drugemu subjektu, da sklene posel, oprostitev ne velja. Oprostitev bi se lahko uporabila le takrat, kadar bi CSC dejansko tudi sklenil posel z vlagateljem.

Sodba Evropskega sodišča, 13. decembra 2001, primer C–235/00, je določila, da je po 5. alineji 13.B člena točke d. Šeste smernice promet z delnicami dejavnost, ki zasleduje finančne učinke, ne glede na to, ali jo opravi finančna institucija, in spada v okvir oprostitve davka na dodano vrednost. Če pa dejavnost kot takšna ne ustvari pravnih posledic – torej ne spremeni pravne in finančne situacije, ne spada v okvir oprostitve po Šesti smernici. Posredovanje, potrebno za promet vrednostnih papirjev, pomeni iskanje priložnosti za dober nakup/prodajo, posredovanje informacij itd., kar vse služi namenu, da se sklene pogodba. Če se takšna dejavnost prepusti drugemu (podizvajalcu), ne gre za posrednika (za katerega se izjema ne uporabi), ampak je dejansko podizvajalec v vlogi tistega, ki opravi promet z vrednostnimi papirji. Evropsko sodišče je tako, čeprav gre za oprostitve, obe definiciji razlagalo široko (Knez, 2002, str. 25–26).

4.4.1. DONOSI OD VREDNOSTNIH PAPIRJEV

V navodilu Davčne uprave Republike Slovenije Vodenje davčnih evidenc iz novembra 1999 je navedeno, da se prihodki iz naslova dividend in deležev v dobičku ne evidentirajo v knjigi izdanih računov, ker prejem dividend in deležev v dobičku ne pomeni prometa po 3. členu ZDDV. Hkrati pa je za donose od dolžniških vrednostnih papirjev, in sicer za obresti od obveznic, navedeno, da se obresti evidentirajo med prihodki od obresti za zapadle kupone v času posedovanja obveznic in da jih je davčni zavezanec dolžan evidentirati v knjigi izdanih računov med promet, za katerega ZDDV predpisuje nepravo oprostitvev plačila davka (DDV info, 1999, str. 23–24).

Davčni organ se je tako postavil na stališče, da se donosi od dolžniških vrednostnih papirjev (v tem primeru obresti od obveznic) z vidika izvajanja ZDDV obravnavajo popolnoma enako kot na primer obresti, plačane na podlagi sklenjene posojilne pogodbe – v obeh primerih naj bi bile torej obresti plačilo za opravljeno storitev.

Ne glede na to, da ZDDV pri prometu z vrednostnimi papirji ne razlikuje med lastniškimi (delnice in deleži v kapitalu) in dolžniškimi vrednostnimi papirji (obveznice), saj je oprostitvev predpisana tako za promet z delnicami kot tudi z obveznicami, takšno razlikovanje obstaja z vidika njihovih donosov. Tako se štejejo donosi iz naslova obveznic (obresti) za oproščen promet, donosi iz naslova delnic pa se štejejo za neobdavčljiv promet. Razlikovanje med davčnim obravnavanjem donosov od lastniških vrednostnih papirjev in donosov od dolžniških vrednostnih papirjev pa lahko pomembno vpliva na poslovne odločitve tako davčnih zavezancev, ki primarne finančne storitve opravljajo kot svojo glavno dejavnost, kot tudi na poslovne odločitve drugih davčnih zavezancev. Tako razlikovanje vpliva na izračun odbitnega deleža vstopnega davka in s tem tudi na višino davčne obveznosti zavezanca, ki opravlja promet oproščenih in obdavčenih storitev.

Ker se pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka v skladu z drugim odstavkom 41. člena ZDDV upošteva le promet, ki se nanaša na opravljanje obdavčene dejavnosti, in promet, ki se

nanaša na opravljanje oproščene dejavnosti, ne upošteva pa se promet, ki se nanaša na opravljanje dejavnosti, ki je zunaj okvira obdavčitve z davkom na dodano vrednost, je razlikovanje med neobdavčljivo dejavnostjo in oproščeno dejavnostjo zelo pomembno. Neupoštevanje prometa, doseženega z opravljanjem neobdavčljive dejavnosti, pomeni pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka, da opravljanje takšne dejavnosti ne vpliva na pravico do odbitka vstopnega davka.

Finančnih storitev pa seveda ne opravljajo le banke, temveč tudi druge osebe, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo. Tudi v takih primerih velja davčna oprostitev. ZDDV v tretjem odstavku 41. člena sicer določa, da v primeru, ko davčni zavezanec opravlja primarne finančne storitve le občasno, opravljanje teh storitev ne vpliva na njegovo pravico do odbitka vstopnega davka. Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost v 79.b členu določa, da se promet s finančnimi storitvami opravlja občasno, če finančne storitve pomenijo samo dopolnilno dejavnost davčnega zavezanca in prihodki od teh storitev ne presegajo treh odstotkov njegovega letnega prometa (z vključenim davkom na dodano vrednost). Torej, če prejem donosov od dolžniških vrednostnih papirjev pomeni promet, ki je predmet obdavčitve z davkom na dodano vrednost, za katerega je predpisana neprava oprostitev plačila davka, mora davčni zavezanec, ki na primer razpolaga z obveznicami Republike Slovenije, paziti na to, da prihodki od obresti, ki jih bo prejel med imetništvom obveznic (samostojno ali skupaj z drugimi prihodki od finančnih storitev, kot so na primer obresti od depozitov, posojil), ne bodo presegali treh odstotkov njegovega letnega prometa. Če bo ta znesek presežen, se mu bo namreč znesek davka, za katerega lahko zahteva vračilo, samodejno zmanjšal (Svilar, 1999a).

Izdajo vrednostnega papirja ali prenos pravice iz vrednostnega papirja lahko opredelimo kot predmet obdavčitve z zakonom o davku na dodano vrednost, izpolnitev obveznosti iz vrednostnega papirja (na primer izplačilo obresti od obveznic) pa ne. Z izpolnitvijo obveznosti izdajatelj vrednostnega papirja izpolni samo tisto, za kar se je zavezal že ob izdaji vrednostnega papirja, zato se samo dejanje izpolnitve obveznosti iz vrednostnega papirja oziroma izplačilo donosa od vrednostnega papirja v obliki obresti ali v obliki dividend, ne more opredeliti kot opravljanje storitev, izdajatelj vrednostnega papirja za izpolnitev svoje obveznosti od imetnika vrednostnega papirja tudi ne more zahtevati plačila.

Donosi od vrednostnih papirjev tako ne morejo biti opredeljeni kot predmet obdavčitve z davkom na dodano vrednost in zato tudi ne morejo vplivati na pravico davčnega zavezanca do vračila vstopnega davka (Svilar, 1999).

Obveznic ne glede na njihov ekonomski namen ni mogoče preprosto enačiti s posojili oziroma krediti. Posojila oziroma krediti so namreč dvostranski pravni posel. Obveznice in drugi dolžniški vrednostni papirji pa so tako kot preostali vrednostni papirji enostranska pisna izjava volje, s katero se izdajatelj zavezuje, da bo na njej zapisano obveznost izpolnil njenemu zakonitemu imetniku (Drevenšek, 2000, str. 72).

V novem navodilu Davčne uprave Republike Slovenije Vodenje davčnih evidenc za DDV, izdanem julija 2001, ki je v celoti nadomestilo gradivo z istim naslovom iz novembra 1999, so vsa določila glede evidentiranja finančnih storitev izpuščena.

Prihodkov iz naslova dividend in deležev v dobičku ter drugih donosov od vrednostnih papirjev ne moremo šteti kot promet po 3. členu ZDDV. Obresti od obveznic in drugih vrednostnih papirjev ne moremo šteti kot prometa po 3. členu ZDDV. Ti donosi so zunaj sistema davka na dodano vrednost. Kot smo že navedli, je bil sklep, da so donosi od dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev zunaj sistema davka na dodano vrednost, sprejet tudi na srečanju na Ministrstvu za finance, 14. 6. 2001.

V državah članicah Evropske unije se je prejem dividend obravnaval kot oproščen promet ali pa kot neobdavčljiv promet. Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Nemčija, Irska, Italija, Luksemburg, Španija, Švedska in Velika Britanija obravnavajo prejem dividend kot neobdavčljiv promet, Grčija, Nizozemska in Portugalska pa kot oproščen promet (OECD, 1998, str. 13).

V sodni zadevi, 14. 11. 2000, je Evropsko sodišče glede dividend odločilo, da njihov sprejem ni povezan z nobeno ekonomsko dejavnostjo davčnega zavezanca. Dividende predstavljajo vrnitev vloženega kapitala oziroma povračilo naložbe, ki je povezana z lastništvom delnic in ne z ekonomsko dejavnostjo davčnega zavezanca. Pridobivanje dividend je posledica lastništva delnic, zato med plačilom dividend in ekonomsko dejavnostjo davčnega zavezanca ni povezave (Knez, 2001, str. 25).

4.4.2. KAPITALSKI DOBIČKI

V pojasnilu Davčne uprave Republike Slovenije Vodenje davčnih evidenc iz novembra 1999 je navedeno, da so kapitalski dobički iz prometa vrednostnih papirjev vrsta oproščenega prometa skladno z ZDDV (DDV info, 1999, str. 23). V pojasnilu je navodilo o saldiranju kapitalskih dobičkov in izgub v davčnem obdobju pred njihovim vpisom v knjigo izdanih računov, kar predvideva zakon o dohodnini in ne ZDDV.

Pri prodaji vrednostnih papirjev se ustvarjajo tako kapitalski dobički kot tudi izgube, ki se v določenem obdobju saldirajo, vendar se v knjigo izdanih računov vpisujejo le kapitalski dobički, kar pomeni, da so znesek plačila za opravljeno finančno storitev, ki je oproščena. Izgube pri prodaji se ne upoštevajo, saj je v takem primeru doseženo plačilo nič (Zalokar, 2001, str. 135).

V novem navodilu Davčne uprave Republike Slovenije Vodenje davčnih evidenc za DDV, izdanem julija 2001, ki je v celoti nadomestilo gradivo z istim naslovom iz novembra 1999, so vsa določila glede evidentiranja finančnih storitev izpuščena.

Pri kapitalskih dobičkih ne gre niti za promet blaga niti za promet storitev, kot ga opredeljuje ZDDV. Predmet obdavčitve, za katerega je predpisana oprostitev plačila davka, je promet z vrednostnimi papirji, vključno z njihovim izdajanjem, ne pa dobiček, ki je le posledica tega prometa (Drevenšek, 2000, str. 72).

4.5. UPRAVLJANJE INVESTICIJSKIH SKLADOV

V skladu s Šesto smernico sklade določajo države članice, tako bo moral tudi pristojni državni organ v Sloveniji določiti, kaj ima v mislih z upravljanjem investicijskih skladov (Beč, Šircelj, Vraničar, 1999, str. 288).

Oprostitev plačila davka na dodano vrednost, ki se nanaša na upravljanje z investicijskimi skladi, je vsebinsko povezana z oprostitvijo plačila davka na dodano vrednost, ki se nanaša na promet z vrednostnimi papirji. Oprostitev plačila davka na dodano vrednost se nanaša na storitve upravljanja oziroma na storitve, ki se opravljajo v zvezi z upravljanjem vrednostnih papirjev. To so torej vse storitve, ki jih v zvezi z vrednostnimi papirji opravljajo družbe za upravljanje, investicijske družbe in vzajemni skladi, ustanovljeni na podlagi zakona o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Svilar, Drobnič, 1999, str. 209).

V predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost tako za prvo kot za drugo obravnavo točka 4.f nadomešča obstoječo 4.e točko in se ne razlikuje od nje.

5. ODBITEK VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST

Načelo, da je davek na dodano vrednost neto vsefazni davek, ki bremeni šele končnega porabnika, se dejansko realizira prek pravice do odbitka vstopnega davka. Vstopni davek pa lahko davčni zavezanec odbije le, če med njegovimi dobavami in nabavami obstaja določena vzročna zveza, torej le, če nabavljeno blago oziroma storitev potrebuje zato, da lahko opravlja obdavčene dobave blaga oziroma storitev (Svilar, Drobnič, 1999, str. 266).

Za razdelitev vstopnega davka med obdavčene dobave (vključujoč ničelno stopnjo za izvoz) in oproščene dobave finančne ustanove v Evropski uniji lahko uporabljajo več metod, kot so na osnovi prometa, neposredna metoda pripisa, druge osnove kot površina ali računalniški čas (European Commission and OECD, 1998, str. 69). Razdelitev lahko temelji tudi na času zaposlenih (European Commission, 1998, str. 13). Praksa obdavčenja v državah Evropske unije kaže, da večina držav določi delež obdavčenih in delež oproščenih storitev glede na celotni promet, ki ga opravi davčni zavezanec (Šircelj, 1997, str. 21).

Nekatere države članice Evropske unije dovolijo finančnim ustanovam, da pri izračunu odbitnega deleža na osnovi prometa namesto celotnih obrestnih prihodkov uporabijo obrestno maržo (neto obresti), torej razliko med prihodki posojanja in stroški izposoje. Ta način

pomembno poviša znesek odbitnega vstopnega davka (European Commission and OECD, 1998, str. 69–70). Razlike so tudi pri vključevanju kapitalskih dobičkov (European Commission, 1998, str. 13–14).

Glede ugotavljanja odbitnega deleža vstopnega davka je pomembna sodba Evropskega sodišča C–136/99, 13. 7. 2000, v zvezi z 2. in 5. členom Osme smernice 79/1072/EEC. Namen Osme smernice je natančneje opredeliti pogoje za vračilo davka na dodano vrednost davčnim zavezancem s sedežem v državi članici, plačanega v drugi državi članici.

Podjetje s sedežem v Italiji, ki se ukvarja z bančnimi in finančnimi posli, ima predstavništvo v Franciji. V skladu s francosko zakonodajo so podali zahtevek za vračilo davka na dodano vrednost, ki jim je bil zaračunan v Franciji, pri ustanovitvi predstavništva. Davčna uprava Francije je zahtevek zavrnila. Davčni zavezanec se je pritožil. Sodišče v Franciji je ugotovilo, da je podjetje v Italiji opravljalo obdavčeno in oproščeno dejavnost, delovanje predstavništva v Franciji pa je prispevalo k obema enako.

Na Evropsko sodišče sta bili naslovljeni naslednji vprašanji: ali ima davčni zavezanec v državi članici, v kateri ima sedež in kjer je obdavčen le del opravljenega prometa, pravico do delnega vračila davka, ki mu je bil zaračunan v drugi državi članici za nabavo blaga ali storitev, ki jih bo uporabil za namene opravljanja dejavnosti v državi, kjer ima sedež, in če je tako, na kakšen način se ugotovi delež davka na dodano vrednost, ki se v skladu z določili vrne in ali se ta delež ugotavlja na podlagi določil države, kjer ima davčni zavezanec sedež ali pa na podlagi določil, ki veljajo v državi, kjer se vračilo zahteva?

Sodišče je odločilo, da določbi 2. in 5. člena Osme smernice:

1. dajeta pravico davčnim zavezancem v državi članici, v kateri imajo sedež in kjer je obdavčen le del opravljenega prometa, do delnega vračila davka, ki jim je bil zaračunan v drugi državi članici, in sicer za nabave blaga ali storitev, ki jih bodo uporabili za namene opravljanja dejavnosti v državi, kjer imajo sedež,

~~1.~~2. znesek vračila davka na dodano vrednost se izračuna tako, da se najprej upoštevajo določila, ki se nanašajo na pravico do odbitka davka na dodano vrednost države, kjer ima davčni zavezanec sedež, nato pa se upoštevajo samo tiste nabave, opravljene za namene dejavnosti, za katero bi bila priznana tudi pravica do odbitka v državi, ki izvede vračilo, če bi se dejavnost opravljala v tej državi (Dončič, Derganc, 2001, str. 99–101).

5.1. ODBITEK VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST V ZDDV

Prvi odstavek 40. člena ZDDV določa: "Davčni zavezanec sme pri izračunu svoje davčne obveznosti odbiti DDV, ki ga je dolžan ali ga je plačal pri nabavah blaga oziroma storitev od drugega davčnega zavezanca, pri uvozu blaga in kot prejemnik storitve, če je to blago oziroma storitve uporabil oziroma jih bo uporabil za namene opravljanja dejavnosti, od katere se plačuje DDV."

Določba 40. člena je bila dopolnjena s stavkom: "Davčni zavezanec, ki opravlja obdavčeno in oproščeno dejavnost, sme odbiti le znesek vstopnega DDV, ki se nanaša na obdavčeno dejavnost." S to določbo je želel zakonodajalec pojasniti, da davčni zavezanec za opravljanje oproščene dejavnosti nima pravice do vstopnega davka.

Za pridobitev pravice do odbitka vstopnega davka na dodano vrednost morajo biti izpolnjeni še naslednji pogoji:

- da je davčni zavezanec blago oziroma storitve, na katere se vstopni davek nanaša, prejel od drugega davčnega zavezanca,
- da je vstopni davek v pravilni višini izkazan na računu, ki ima vse podatke, ki jih zakon predpisuje za račune, ki se izdajajo med davčnimi zavezanci,
- da pri uvozu blaga razpolaga s carinsko deklaracijo oziroma z odločbo carinskega organa, na kateri je obračunan davek na dodano vrednost.

Davčni zavezanec ne sme odbiti vstopnega davka, ki ga je plačal pri nabavah blaga oziroma storitev, ki se nanašajo na jahte in čolne, namenjene za šport in razvedrilo, zasebna letala, osebne avtomobile in motorna kolesa, za nabave goriv in maziv ter nadomestnih delov in storitev, tesno povezanih z navedenimi plovili in prevoznimi sredstvi, od izdatkov za reprezentanco in nastanitev. Za blago, ki ga davčni zavezanec uporablja za neposlovne namene in za lastno rabo, ima davčni zavezanec pravico do vstopnega davka le, če od tega blaga in storitev obračuna davek na dodano vrednost. Če davčni zavezanec blaga in storitev ne bo uporabil za opravljanje dejavnosti, ampak za zasebne namene, ne sme odbiti vstopnega davka od blaga in storitev.

5.2. IZRAČUN ODBITNEGA DELEŽA VSTOPNEGA DAVKA NA DODANO VREDNOST

41. člen ZDDV določa način izračuna odbitnega deleža vstopnega davka na dodano vrednost: "Davčni zavezanec, ki opravlja obdavčljivo in oproščeno dejavnost, določi znesek vstopnega DDV, ki se nanaša na obdavčljivo dejavnost z odbitnim deležem."

41. člen ZDDV govori o obdavčljivi in oproščeni dejavnosti, pri čemer je razumeti, da se obdavčljiva dejavnost nanaša na promet, od katerega se obračunava in plačuje davek na dodano vrednost, medtem ko je oproščena dejavnost tista, ki je v sistemu davka na dodano vrednost oproščena plačila davka na dodano vrednost po 26. do 32. členu ZDDV (Davčni bilten, julij 2001, str. 6).

Nadalje 41. člen ZDDV določa: "Odbitni delež davka na dodano vrednost se določi za ves promet blaga oziroma storitev tako, da je:

1. v števcu: celotni znesek letnega prometa, razen davka na dodano vrednost, ki se nanaša na promet, od katerega ima pravico do odbitka vstopnega davka na dodano vrednost,

2. v imenovalcu: znesek, ki je vključen v števec in celotni znesek letnega prometa, od katerega davčni zavezanec nima pravice do odbitka davka na dodano vrednost, vključno s subvencijami in dotacijami, razen subvencij iz prvega odstavka 21. člena zakona (subvencije, neposredno povezane s ceno dobave).

Odbitni delež se torej izračuna po obrazcu (Zalokar, 2001, str. 132):

znesek celotnega letnega prometa, od katerega mora davčni zavezanec obračunati davek na
dodano vrednost, zmanjšan za obračunani davek na dodano vrednost
znesek celotnega letnega prometa (vštete so tudi subvencije in dotacije, razen subvencij,
neposredno povezanih s ceno)

V števec se všteta tudi znesek izvoza in storitev po 4.a do 4.d točki 27. člena ZDDV, če so opravljene za naročnika, ki ima sedež oz. stalno poslovno enoto zunaj Slovenije, ali če so storitve neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu.

V izračun odbitnega deleža se ne všteta:

1. znesek, ki se nanaša na opremo, ki jo je davčni zavezanec odtujil v okviru opravljanja svoje dejavnosti,
2. znesek prometa finančnih storitev, če se opravljajo občasno,
3. znesek prometa nepremičnin, če se promet opravlja občasno.

V izračun odbitnega deleža se torej ne všteta transakcije, ki jih davčni zavezanec izvaja le občasno in ki niso predmet njegovega rednega poslovanja. Izključitev občasnih transakcij je potrebna, da se ne popači odbitni delež vstopnega davka, s katerim se posledično vpliva tudi na višino davčne obveznosti davčnega zavezanca. PDDV opredeljuje, kaj pomeni občasen promet finančnih storitev, ne določa pa, kaj je občasen promet nepremičnin.

Finančne storitve opravljajo tudi podjetja, katerih osnovna dejavnost niso finančne storitve. Da se zagotovi nevtralnost obravnave med njimi in finančnimi ustanovami, morajo biti tudi finančne storitve, ki jih opravijo drugi davčni zavezanci, oproščene. Glede na probleme pri opredelitvi oproščenih finančnih storitev in probleme pri razdelitvi vstopnega davka, je iz praktičnih razlogov zaželeno, da se določene finančne storitve nefinančnih ustanov ne upoštevajo pri ugotovitvi odbitnega vstopnega davka. To vodi do potrebe po opredelitvi meje finančnih storitev, ki so še dopustne za nefinančne ustanove, za namene ugotavljanja odbitka vstopnega davka. Če te storitve presežejo predpisano mejo, je podjetje obravnavano kot druge finančne ustanove in mora ugotavljati nepriznani vstopni davek (European Commission, 1998, str. 15).

V skladu z 79.b členom PDDV se šteje, da je promet finančnih storitev opravljen občasno, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

1. da finančne storitve predstavljajo dopolnilno dejavnost zavezanca,

2. da prihodki od finančnih storitev ne presegajo 3 % letnega prometa davčnega zavezanca (z vključenim davkom na dodano vrednost).

Po prvem pogoju se izvzemanje prihodkov od finančnih storitev iz izračuna odbitnega deleža ne nanaša na banke in druge finančne organizacije, pri katerih je opravljanje finančnih storitev glavna dejavnost. Finančne storitve iz drugega pogoja so le tiste iz 4. točke 27. člena ZDDV, torej le oproščene, z letnim prometom pa so mišljeni celotni prihodki davčnega zavezanca (Zalokar, 2001, str. 134).

Zavezanci, ki opravljajo obdavčljiv (obdavčen in oproščen) in neobdavčljiv promet (promet zunaj sistema davka na dodano vrednost), upoštevajo pri odbitnem deležu le obdavčljiv promet, neobdavčljivega prometa se v imenovalcu ne upošteva (Davčni bilten, maj 2000, str. 5). Razlikovanje med neobdavčljivo dejavnostjo in oproščeno dejavnostjo je zato zelo pomembno. Neupoštevanje prometa, doseženega z opravljanjem neobdavčljive dejavnosti, pri izračunu odbitnega deleža vstopnega davka pomeni, da opravljanje takšne dejavnosti ne vpliva na pravico do odbitka vstopnega davka.

Četrti odstavek 41. člena ZDDV določa: "Odbitni delež davka na dodano vrednost se določi na letni podlagi kot odstotek in se zaokroži navzgor na celo število." To pomeni, da če znaša odbitni delež vstopnega davka 99,1 %, se zaokroži na 100 %, in če znaša 0,1 % se zaokroži na 1 %.

Zmanjšanje davčne obveznosti za del vstopnega davka na dodano vrednost je pravica, ki se ji davčni zavezanec lahko odpove. Takšna odločitev bi bila primerna zlasti takrat, ko je ugotovljeni delež vstopnega davka na dodano vrednost zelo majhen in bi ugotavljanje odbitnega deleža povzročilo stroške, nesorazmerne zmanjšanju davčne obveznosti (Zalokar, 2001, str. 133). V takšnem primeru bi davčni zavezanec celotni znesek vstopnega davka na dodano vrednost, ki mu je bil zaračunan ob nabavi blaga ali storitev, obravnaval kot strošek poslovanja oziroma kot strošek, ki se všteva v nabavno vrednost zalog ali osnovnih sredstev.

Peti odstavek 41. člena ZDDV določa: "Odbitni delež za tekoče leto se določi na podlagi podatkov o prometu prejšnjega leta."

Po pojasnilu Ministrstva za finance, št. 415–3/99, 16. 1. 2002, se glede na to, da v januarju 2002 še niso znani podatki o prometu prejšnjega leta, ker obračunsko leto še ni zaključeno, za januar 2002 uporabi odbitni delež vstopnega davka na dodano vrednost, ki se je uporabljal od 1. februarja 2001 dalje (na podlagi podatkov o opravljenem prometu v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2000). Od 1. februarja 2002 dalje pa se uporablja odbitni delež vstopnega davka na dodano vrednost, izračunan na podlagi podatkov o opravljenem prometu v obdobju od 1. januarja 2001 do 31. decembra 2001.

ZDDV deleža, izračunanega po podatkih prejšnjega leta, ne šteje za začasnega in ne zahteva, naj se na podlagi letnih podatkov opravi končni obračun deleža. Ker so lahko nihanja prihodkov pri obdavčeni in oproščeni dejavnosti velika, je predpisana tehnika izračunavanja deleža krivična, saj ne odseva dejanskega stanja (Zalokar, 2001, str. 140). Gre za problem časovnega zaostanka pri ugotavljanju odbitnega deleža. Če se razmerje med obdavčenim in oproščenim prometom iz leta v leto ne spreminja, ni posebnih problemov. Če ni tako, pa nastane položaj, ko je odbitek vstopnega davka na dodano vrednost bodisi prevelik (če je delež oproščene dejavnosti v tekočem letu večji kot v prejšnjem) bodisi premajhen (v nasprotnem primeru). Najpreprostejša vsebinska rešitev tega problema je, da se povzame določilo drugega odstavka 3. točke 19. člena Šeste smernice, ki navaja, da je določanje dokončne prorata stopnje, ki se izpelje za vsako leto v teku prihodnjega leta, namenjeno za popravke odbitkov predhodnega davka, ki so izpeljani po začasni prorata stopnji (Petauer, 2000).

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost je predlagana dopolnitev petega odstavka: "Če se naknadno ugotovi, da je bil odbitek vstopnega davka na dodano vrednost na podlagi tako ugotovljenega odbitnega deleža obračunan v višjem znesku, se mora odbitek vstopnega davka na dodano vrednost ustrezno popraviti, ko se ugotovi dejanski odbitni delež. Če je bil odbitek vstopnega davka na dodano vrednost na podlagi tako ugotovljenega odbitnega deleža obračunan v nižjem znesku, se odbitek vstopnega davka na dodano vrednost lahko popravi, ko je ugotovljen dejanski odbitni delež."

Z dopolnitvijo bo (če bo sprejeta) opravljena uskladitev z 19. členom Šeste smernice, v skladu s katerim morajo davčni zavezanci, ki so ugotavljali odbitni delež po tem členu (na podlagi podatkov prejšnjega leta) odbitek vstopnega davka na dodano vrednost popraviti, ko je znan dejanski delež v prihodnjem letu. S to spremembo davčni zavezanci, ki ugotavljajo odbitek vstopnega davka na dodano vrednost v odbitnem deležu, ugotavljajo le tisti znesek vstopnega davka na dodano vrednost, katerega so imeli pravico dejansko tudi odbiti (Poročevalec DZ RS, št. 76, 2001, str. 50–58).

ZDDV in PDDV dajeta davčnim zavezancem, ki opravljajo deloma oproščen, deloma pa obdavčen promet blaga in storitev, tri možnosti:

1. računanje vstopnega davka na dodano vrednost po dejanskih podatkih: če davčni zavezanec opravlja dejavnosti z dveh ali več področij in je promet ene v celoti obdavčen, promet druge pa v celoti oproščen in lahko vodi davčne evidence ločeno, odbija vstopni davek na dodano vrednost za celotno obdavčeno dejavnost po dejanskih podatkih;
- ~~1.~~2. računanje enega odbitnega deleža za celotno dejavnost: če davčni zavezanec ne more ločiti podatkov o obdavčenem in oproščenem prometu, izračuna odbitni delež vstopnega davka na dodano vrednost po podatkih o celotnem prometu in delež uporablja pri upoštevanju zaračunanega mu davka na dodano vrednost;
- ~~1.~~3. računanje več odbitnih deležev po področjih dejavnosti: davčni zavezanec lahko določi odbitni delež za vsako področje svoje dejavnosti posebej, če vodi ločeno knjigovodstvo za

vsako področje dejavnosti in če o tem obvesti davčni organ. To pomeni, da davčni zavezanec lahko izračunava več odbitnih deležev v okviru celotne dejavnosti (Zalokar, 2001, str. 138–139).

Izbira ustrezne zakonske možnosti je za posameznega davčnega zavezanca lahko velikega pomena, saj s svojo odločitvijo pomembno vpliva na višino stroškov poslovanja. Odločitev davčnega zavezanca glede izbire načina izračunavanja odbitnega deleža naj temelji na kombinaciji naslednjih dejavnikov: vrednostnega obsega realizacije davčnega zavezanca, višine predvidenih naložb, razmerja obdavčene in oproščene dejavnosti v celotnem obsegu realizacije, sestave prejetih računov, ki se nanašajo na obdavčeno ali oproščeno dejavnost, povprečnega letnega zneska mase vstopnih davkov pri davčnem zavezancu, dosedanjega načina vodenja knjigovodskih evidenc pri davčnem zavezancu, razvitosti informacijskega sistema davčnega zavezanca, kakovosti načrtovanja davčnega zavezanca. Pri izbiri ustrezne možnosti določitve odbitka vstopnih davkov sledimo preprostemu ekonomskemu načelu: zagotavljanju večjega dobička (Špes, 2001, str. 124).

5.2.1. STORITVE PO 4.A DO 4.D TOČKI 27. ČLENA ZDDV, KI SO OPRAVLJENE ZA NAROČNIKA S SEDEŽEM ZUNAJ SLOVENIJE, ALI KI SO NEPOSREDNO POVEZANE Z BLAGOM, NAMENJENIM IZVOZU

Druga točka četrtega odstavka 40. člena ZDDV določa, da sme davčni zavezanec odbiti vstopni davek na dodano vrednost, ki se nanaša na promet blaga oziroma storitev, ki so oproščeni plačila davka na dodano vrednost po 1. in 4.a do 4.d točki 27. člena zakona, če se opravljajo za naročnika storitve, ki ima sedež oziroma stalno poslovno enoto zunaj Slovenije, ali če so te storitve neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu. Z navedeno določbo ZDDV je za primarne finančne storitve (za katere je v 27. členu ZDDV predpisana neprava davčna oprostitvev), ki se opravijo na ozemlju Republike Slovenije za naročnika storitve, ki ima sedež zunaj Slovenije oziroma za promet teh storitev, ki so neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu, določena prava oprostitvev plačila davka na dodano vrednost.

Zavezanec za davek na dodano vrednost, ki opravlja plačila davka na dodano vrednost oproščene finančne storitve, sme odbijati vstopni davek na dodano vrednost, če so te oproščene finančne storitve opravljene naročniku v tujini ali neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu (Denar, julij 1999, str. 10). To velja za vse finančne storitve iz 4. točke 27. člena ZDDV, razen za upravljanje z investicijskimi skladi.

Finančne storitve, ki so neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu, in se lahko upoštevajo pri izračunu odbitnega deleža, so storitve povezane z izvoznimi krediti, garancijami in del storitev plačilnega prometa s tujino, ki se nanaša na nakazila iz tujine. V pojasnilu št. 415–3/01, 2. 4. 2001, je Glavni urad DURS podal mnenje, da bi v nadaljevanju navedena dokumentacija zadostovala za dokazovanje, da so bile finančne storitve, navedene od 4.a do 4.d točke 27. člena ZDDV, neposredno povezane z blagom, namenjenim izvozu. Vendar pa Ministrstvo za finance še ni izdalo mnenja in ustreznega navodila, kaj je ustrezna

dokumentacija, da se lahko obresti in nadomestila od kreditov in garancij za izvoz blaga ter nadomestila od prilivov iz tujine iz naslova izvoza blaga upoštevajo kot ničelna stopnja.

Dokumentacija, ki bi jo banka zagotovila za dokazovanje izvoza blaga je lahko:

- komercialna pogodba, ki jo predloži komitent banke in iz katere je razvidno, da gre za kreditiranje izvoza blaga. Komitent mora predložiti tudi dokazila o dejansko opravljenem izvozu blaga, za katerega mu je bil odobren kredit;
- kreditna pogodba oz. pogodba o garanciji med banko in komitentom, iz katere nedvoumno izhaja, da gre za storitev, povezano z izvozom blaga. V primeru storitev nakazil iz tujine pa bi bila predložena pisna dokazila, da gre za nakazilo sredstev iz tujine, katerih podlaga je bil izvršen izvoz blaga;
- carinsko potrjeni izvozni dokumenti: pisna izvozna carinska deklaracija (ECL), iz katere je razvidno, da je izvoznik sam ali druga oseba za njegov račun blago izvozila s carinskega območja, poštna deklaracija, tovorni list ali dvojnik teh dokumentov ali drugo dokazilo v primeru izvoza blaga v tujino po pošti ali hitri pošti, nepopolna deklaracija, katere uporabo dovoli carinski organ v posebnem postopku, poenostavljena deklaracija (nepopolna ECL) oz. račun za izvoženo blago ali drug administrativni ali komercialni dokument, ki ga potrди carinski organ in predstavlja dejansko dokazilo o opravljenem izvozu, v primeru, ko ima davčni zavezanec dovoljenje za poenostavljen postopek deklariranja blaga za izvoz, carinska deklaracija za vnos v carinsko skladišče in deklaracija za vnos blaga v prosto carinsko cono, če je blago namenjeno izvozu, potrdilo o opravljenem izvozu blaga (Davčni bilten, november 2000, str. 10–11). Če je komitent banke stalni izvoznik, pa bi posredoval poročilo o stanju terjatev do tujih kupcev iz svojih knjigovodskih evidenc. Občasni izvozniki bi morali dokazovati izvoz blaga s potrjeno izvozno dokumentacijo.

ZAKLJUČEK

V nalogi smo ugotovili, da so finančne storitve v skladu s Šesto smernico Evropske unije, sprejeto 17. maja 1977, oproščene plačila davka na dodano vrednost, z možnostjo državam članicam, da dovolijo obdavčitev teh storitev. Oprostitev finančnih storitev brez pravice do vstopnega davka je v nasprotju z osnovnimi načeli davka na dodano vrednost, ker vpliva na nevtralnost davka in povzroča kaskadni učinek, ki izkrivlja konkurenco. Finančnih storitev ne opravljajo le banke in druge finančne organizacije, temveč tudi druge osebe, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo. Tudi v takih primerih velja davčna oprostitvev.

Med državami članicami Evropske unije so prisotne razlike, saj je možnost obdavčitve določenih finančnih storitev v nekaterih državah uvedena (Nemčija, Francija, Belgija), v večini držav pa ne. V zakonu o davku na dodano vrednost, ki se uporablja od 1. julija 1999, ta možnost ni predvidena. Zakon o davku na dodano vrednost je pripravljen na podlagi smernic Evropske unije. Besedilo zakona temelji predvsem na Šesti smernici Evropske unije. Določila

o oprostitvi plačila davka na dodano vrednost za primarne finančne storitve, ki jih vsebuje Šesta smernica, povzema ZDDV v 4. točki 27. člena.

Težave in razlike med državami se pojavljajo tudi pri opredelitvi oproščenih finančnih storitev in pri razdelitvi vstopnega davka med obdavčene in oproščene storitve. V praksi je potrebna natančna definicija zaradi ločevanja med obdavčenimi in oproščenimi storitvami. Pri nas seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev ter storitev, ki po ZDDV niso obdavčljive, pripravlja Združenje bank Slovenije.

Pri izvajanju veljavne zakonodaje s področja davka na dodano vrednost pri finančnih storitvah se pojavljajo vsebinski problemi glede določitve, ali je storitev obdavčena, oproščena plačevanja davka na dodano vrednost, ali pa gre za neobdavčljivo storitev in problemi pri razdelitvi vstopnega davka med obdavčene in oproščene storitve. Le tiste finančne storitve, ki so eksplicitno navedene v posameznih alinejah v 4. točki 27. člena ZDDV, so oproščene plačila davka na dodano vrednost. Plačila davka na dodano vrednost pa so oproščene tudi storitve, ki so z njimi neposredno povezane, kar vodi k težavam pri določanju, katere storitve še lahko opredelimo kot pomožne finančne storitve.

V nalogi smo prikazali to problematiko in predstavili rešitve z namenom omogočiti izvajalcem finančnih storitev pravilne odločitve glede njihove obdavčitve. Tako smo prikazali oproščene finančne storitve, kot jih določa ZDDV, in opozorili na različna mnenja, ki so glede obdavčitve oziroma oprostitve posamezne finančne storitve obstajala ali še obstajajo. Predstavili smo tudi lastne predloge za dopolnitev obstoječe zakonodaje, ki bi prispevali k bolj nedvoumni določitvi, ali je storitev obdavčena, oproščena plačevanja davka na dodano vrednost, ali pa gre za neobdavčljivo storitev.

Evropska komisija preučuje možnosti drugačne obdavčitve finančnih storitev v sistemu davka na dodano vrednost. Za zdaj se kot možna metoda obdavčitve finančnih storitev kaže metoda denarnih tokov, kjer pa je treba še veliko tako teoretičnega kot praktičnega dela in raziskav.

Menimo, da je obdavčitev finančnih storitev z metodo denarnih tokov, ki bi nadomestila oprostitvev finančnih storitev, še zelo oddaljena. V zakonu o davku na dodano vrednost tudi ni predvideno opsijsko obdavčenje finančnih storitev, kar se nam zdi smiselno, saj je uvedeno le v treh državah članicah Evropske unije, ki imajo pri tem še različno prakso, kar zelo moti ekonomsko nevtralnost davka na dodano vrednost znotraj Evropske unije.

Po našem mnenju bo tako praksa oprostitvev finančnih storitev ostala najbolj izvedljiva (čeprav ne najboljša) rešitev še vrsto let. Pri opredelitvi oproščenih finančnih storitev je zelo pomembno vlogo imelo Združenje bank Slovenije, ki je pripravilo seznam obdavčenih in oproščenih finančnih storitev ter storitev, ki po ZDDV niso obdavčljive. Seznam je treba dopolnjevati z novimi finančnimi storitvami, ki jih uvajajo finančne ustanove, in dopolniti še s storitvami v zvezi z vrednostnimi papirji. Glede na to, da je v spremembah in dopolnitvah

zakona o davku na dodano vrednost predlagana obdavčitev nekaterih storitev, povezanih z vrednostnimi papirji, ki se sedaj obravnavajo kot oproščene storitve, bo treba počakati na sprejem sprememb in dopolnitev zakona o davku na dodano vrednost. Pri pripravi seznama obdavčenih in oproščenih finančnih storitev, povezanih z vrednostnimi papirji, pa bo potrebno sodelovanje Združenja članov borze vrednostnih papirjev.

LITERATURA

1. Baštič Hajdeja: Ali pojasnila, ki niso izdana v obliki predpisa, ki ga podpiše finančni minister, za davčne zavezance res nimajo pravne veljave? DDV info, Ljubljana, september 1999, št. 8.
2. Beč Nevenka, Šircelj Andrej, Vrničar Mateja: Zakon o davku na dodano vrednost s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1999. 863 str.
3. Beč Nevenka, Šircelj Andrej, Vrničar Mateja: Spremembe in dopolnitve zakona o davku na dodano vrednost s komentarjem. Ljubljana: GV Založba, 2001. 160 str.
4. Cnossen Sijbren: Issues in Adopting and Designing a Value-Added Tax. Fiscal Publications, Perrymead, 1993, str. 73–103.
5. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 1, maj 2000, št. 4, Uporaba izrazov v Zakonu o DDV, izvedbenih predpisih in pojasnilih, str. 10.
6. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 1, maj 2000, št. 4, Izvajanje 41. člena ZDDV in 80. člena Pravilnika o izvajanju ZDDV, str. 5–6.
7. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 1, maj 2000, št. 5, Obdavčitev storitev iz 17. člena, 16 str.
8. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 1, avgust 2000, št. 7, Zakon o DDV – Izvajanje 4. točke 27. člena, Oproščene finančne storitve, str. 19–20.
9. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 1, november 2000, št. 9, Obračunavanje DDV pri izvozu in uvozu, 32 str.
10. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 2, marec 2001, št. 2–3, str. 22: Obračunavanje DDV za opravljanje storitev pooblaščenega vpisništva (prodaje in nakupa) zakladnih menic, ki jih izdaja RS.
11. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 2, junij 2001, št. 5, str. 12: Obračunavanje DDV na storitev primarnega vpisništva za zakladne menice.
12. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 2, julij 2001, št. 6, posebna izdaja, Vodenje davčnih evidenc za DDV.
13. Davčni bilten, Ljubljana, letnik 2, september 2001, št. 7, str. 16–17: Iz odločbe Glavnega urada, Kdaj je dovoljeno popravljati račun in obračun DDV?
14. DDV info, Ljubljana, november 1999, strokovna priloga: Vodenje davčnih evidenc, 28 str.
15. Denar, Ljubljana, letnik IX, 15. julij 1999, št. 12, DDV in finančne storitve, str. 10–11.
16. Denar, Ljubljana, letnik IX, 15. september 1999, št. 13, Davek na dodano vrednost, Pojasnilo MF, 21. 4. 1999, str. 24–25.

17. Denar, Ljubljana, letnik X, 30. junij 2000, št. 11, Davek na dodano vrednost, Pojasnilo MF, 22. 3. 2000, str. 25–26.
18. Denar, Ljubljana, letnik XI, 31. marec 2001, št. 5, Davčna politika v EU, str. 16–22.
19. Denar, Ljubljana, letnik XI, 15. julij 2001, št. 12, Obresti in davki, str. 10–17.
20. Dončič Nada, Derganc Franc: DDV zakonodaja s sodno prakso v Sloveniji in EU. Ljubljana: Present, 2001. 294 str.
21. Drevenšek Mojca: Obdavčitev finančnih storitev in motornih vozil. Gospodarski vestnik, Ljubljana, leto XLIX, 23. marec 2000, št. 12, str. 72–73.
22. European Commission: Value Added Tax: A study of Methods of Taxing Financial and Insurance Services. Brussels, 1998, 193 str.
23. European Commission and OECD: Value-Added Taxes in Central and Eastern European Countries. OECD Publications: Paris, 1998, 161 str.
24. European Commission: Tax policy in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000, 38 str.
25. European Commission: Inventory of Taxes levied in the Member States of the European Union, 17th edition. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000a, 478 str.
26. Hercog Branka: Uvedba DDV v Sloveniji, primerjava s Šesto smernico in predvideno usklajevanje s pravnim redom Evropske unije. Zbornik referatov 1. letne konference preizkušenih davčnikov. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2000, str. 201–218.
27. Hieng Romana: Ponovno o obdavčitvi osebnih in drugih prejemkov. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Iks, letnik XXVII, št. 6/00, maj 2000, str. 47–129.
28. Iks: Pojasnila DURS o (ne)obdavčljivih storitvah po ZDDV. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, letnik XXVI, št. 8/99, avgust 1999, str. 80–99.
29. Iks: Davek na dodano vrednost. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, letnik XXVI, št. 9–10/99, november 1999, str. 15–549.
30. Iks: Vprašanja in odgovori s področja davka na dodano vrednost. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, letnik XXVII, št. 8/00, avgust 2000, str. 45–128.
31. Jerman Saša: Revidiranje davka na dodano vrednost. Zbornik referatov 1. letne konference preizkušenih davčnikov. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2000, str. 181–199.
32. Jorgensen Erik, Owens Jeffrey: The Move to VAT. The OECD Observer, Paris, August/September 1995, No. 195, str. 21–24.
33. Kalacun Stanislava: Tolmačenja zakonov pristojnih organov so sama sebi namen. Finance, Ljubljana, 8. avgust 2001, št. 139.
34. Knez Rajko: Sodna praksa Sodišča ES. Davčno–finančna praksa, Maribor, letnik 2, št. 2, februar 2001, str. 25–28.
35. Knez Rajko: Sodna praksa Sodišča ES. Davčno–finančna praksa, Maribor, letnik 3, št. 4, april 2002, str. 25–26.

36. Krašovec Tone: Funkcije davka na promet v sodobnih davčnih sistemih. Maribor: Založba Obzorja Maribor, 1979. 194 str.
37. Maver Leonida, Dončič Nada: Obračunavanje in plačevanje davka na dodano vrednost pri odkupu terjatev. DDV info, Ljubljana, julij–avgust 1999, št. 7.
38. Moussis Nicolas: Evropska unija – pravo, ekonomija, politike. Littera picta za slovensko izdajo, 1999. 575 str.
39. Odar Marjan: Kreditne (zaupanjske) kartice. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Iks, letnik XXVII, št. 9/00, oktober 2000, str. 93–107.
40. Ošljaj Biserka: Davek na dodano vrednost, Kratko in jedrnato. Ljubljana: MFB Consulting, 1999. 78 str.
41. Ošljaj Biserka: Davek na dodano vrednost, Kratko in jedrnato 2. Ljubljana: MFB Consulting, 2000. 142 str.
42. Petauer Boštjan: Ali se od zamudnih obresti obračunava in plačuje DDV? Finance, Ljubljana, 10. marec 1999, št. 20, Fiskalni preblisk.
43. Petauer Boštjan: Kaj sta davčna osnova in zavezanec pri izterjavi in odkupu terjatev? Finance, Ljubljana, 24. marec 1999a, št. 26, Fiskalni preblisk.
44. Petauer Boštjan: Problematika DDV pri izdaji lastnih delnic. Finance, Ljubljana, 13. oktober 1999b, št. 111, Fiskalni preblisk.
45. Petauer Boštjan: Kako rešiti težave v izračunu odbitnega deleža pri vstopnem DDV. Finance, Ljubljana, 22. marec 2000, št. 35, Fiskalni preblisk.
46. Petauer Boštjan: Delovni program Evropske komisije na področju DDV. Finance, Ljubljana, 6. september 2000a, št. 105, Fiskalni preblisk.
47. Poddar Satya, English Morley: Taxation of Financial Services Under a Value–Added Tax: Applying the Cash–Flow Approach. National Tax Journal, Washington, March 1997, Volume L, No. 1, str. 89–111.
48. Rejc Boštjan: Davek na dodano vrednost na finančne storitve. Bančni vestnik, Ljubljana, letnik 48, april 1999, številka 4, str. 7–11.
49. Rojc Ivan: DDV od prometa finančnih storitev. Denar, Ljubljana, letnik XI, 15. december 2001, št. 19–20, str. 20–29.
50. Rupnik Lado: Javnofinančni pojmovnik. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1997. 196 str.
51. Scott Andrew: Taxing Financial Services: A Future with Options. The OECD Observer, Paris, January 1999, No. 215, str. 22–24.
52. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1995. 210 str.
53. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 203 str.
54. Stanovnik Tine: Davki in davčna harmonizacija v Evropski uniji. Zbornik referatov 34. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002, str. 351–366.
55. Svilar Branka: Po ovinkih obdavčeni vrednostni papirji. Finance, Ljubljana, 17. september 1999, št. 100, Fiskalni preblisk.

56. Svilar Branka: Dolžniški vrednostni papirji so z davčnega vidika manj zanimivi od lastniških. Finance, Ljubljana, 24. november 1999a, št. 128, Fiskalni preblisk.
57. Svilar Branka: Nekatero storitve za plačilne in kreditne kartice niso obdavčene. Finance, Ljubljana, 8. marec 2000, št. 29, Fiskalni preblisk.
58. Svilar Branka, Drobnič Nada: Zakon o davku na dodano vrednost in Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost s komentarjem. Lesce: Založba Oziris, 1999. 510 str.
59. Šešok Klemen: Ali upoštevati mnenja in pojasnila z MF in DURS ali ne? Finance, Ljubljana, 22. oktober 1999, št. 115, Fiskalni preblisk.
60. Šircelj Andrej: Finančne storitve in davek na dodano vrednost. Denar, Ljubljana, letnik VII, 31. maj 1997, št. 9, str. 21–22.
61. Škof Bojan, Špes Damijan: Davek na dodano vrednost. Miklavž na Dravskem polju: Bilans Trade, d. o. o., 1998. 148 str.
62. Špes Damijan: Odbitki vstopnega DDV: uporabite pravo metodo. Gospodarski vestnik, Ljubljana, leto L, 21. junij 2001, št. 25, str. 124–125.
63. Šuštar Bojan: Faktoring in odkup terjatev. Gospodarski vestnik, Ljubljana, junij 1999, št. 25, str. 73–75.
64. Šušteršič S., Trstenjak A.: Kraj opravljenega prometa storitev. Denar, Ljubljana, letnik X, 15. oktober 2000, št. 15, str. 14–18.
65. Tait Alan: Value-Added Tax: Administrative and Policy Issues. International Monetary Fund, Washington, October 1991, 92 str.
66. Terra Ben, Kajus Julie: A Guide to the European VAT Directives: Commentary on the Value Added Tax of the European Community, Banking and financial exemptions. International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam, 1998, str. 114.7–134.30.
67. The British Bankers' Association Enterprises Ltd.: VAT on Banking Services. London, July 1998, 89 str.
68. Urad vlade za informiranje: Davki in EU. Ljubljana, 1999. 5 str.
69. Zalokar Nuša: Delni odbitek vstopnega DDV. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Iks, letnik XXVIII, št. 5/01, februar 2001, str. 125–140.
70. Zalokar Nuša: DDV – nekaj značilnih zgledov. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, Iks, letnik XXVIII, št. 6/01, marec 2001a, str. 28–42.
71. Wareham Robert, Dolton Alan: Tolley's VAT Planning 1998–99. Tolley Publishing Company Limited, Surrey, 1999, 921 str.

VIRI

- ~~5~~.1. Dopis Nove Ljubljanske banke, d. d., Ljubljana št. 167, 29. 11. 1999: DDV ter prevoz tolarske in devizne gotovine.
- ~~15~~.2. Dopis Združenja članov borze vrednostnih papirjev št. 42/99, 16. 6. 1999: DDV.
- ~~18~~.3. Knjiga prejetih računov SKB banke, d. d., Ljubljana.
- ~~19~~.4. Knjiga izdanih računov SKB banke, d. d., Ljubljana.
- ~~20~~.5. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/2001).

6. OECD: Indirect Tax Treatment of Financial Services and Instruments. B. k., 1998, 60 str.
7. Pojasnilo Glavnega urada DURS št. 415–3/99, 15. 6. 1999: Odgovori na vprašanja bank in obdavčljive ter neobdavčljive storitve po ZDDV.
8. Pojasnilo Glavnega urada DURS št. 415–3/99, 20. 7. 1999: Pojasnilo točke 4.d Zakona o davku na dodano vrednost.
9. Pojasnilo Glavnega urada DURS št. 415–3/00–2229, 24. 10. 2000: Obravnavanje storitev v zvezi z upravljanjem depozitov.
10. Pojasnilo Glavnega urada DURS št. 415–3/01, 2. 4. 2001: Pojasnilo v zvezi z izvajanjem Zakona o davku na dodano vrednost.
11. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–3/99, 21. 4. 1999: Obračunavanje in plačevanje davka na dodano vrednost pri bankah.
12. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–3/99, 15. 6. 1999: pojasnila glede DDV.
13. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–3/99–ur, 2. 7. 1999: Davek na dodano vrednost za kovance.
14. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–3/99–3542/eI, 5. 11. 1999: Obračun DDV pri prevozu denarja.
15. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–1/2000–1051/eI, 7. 8. 2000: Obračunavanje DDV od prometa finančnih storitev.
16. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–1/00–3527–mv, 21. 11. 2000: Obravnavanje storitev v zvezi z upravljanjem depozitov.
17. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415–3/99, 16. 1. 2002: Izračun odbitnega deleža vstopnega DDV.
18. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415/01–DŽ, 21. 6. 2001: DDV na opravljanje storitev primarnega vpisništva za zakladne menice.
19. Pojasnilo Ministrstva za finance št. 415/01–DŽ, 22. 6. 2001: Obračunavanje DDV od storitev povezanih z vrednostnimi papirji.
20. Pojasnilo Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije št. NZ/1957, 17. 9. 1999: Davek na dodano vrednost.
21. Pojasnilo Zveze računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije št. NZ/1957–2, 15. 10. 1999: Davek na dodano vrednost.
22. Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 4/99, 45/99, 59/99, 110/99, 17/00 – odl. US, 19/00 – odl. US, 27/00, 27/00 – odl. US, 22/01, 28/01, 54/01, 106/01 in 28/02).
23. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost – prva obravnava (Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije, št. 29, letnik XXII. Ljubljana, 24. julij 1996).
24. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost – prva obravnava (Poročevalec Državnega zbora RS, št. 76, letnik XXVII. Ljubljana, 21. september 2001).
25. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost – druga obravnava (Poročevalec Državnega zbora RS, št. 36, letnik XXVIII. Ljubljana, 9. april 2002).

26. Sixth Council Directive 77/388/EEC of 17 May 1977 on the harmonization of the laws of the Member States relating to turnover taxes – Common system of value added tax: uniform basis of assessment (OJ L 145, 13. 6. 1977).
27. Sklep o poslovnih knjigah in poslovnih poročilih bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/02).
28. Sklep o temeljni obrestni meri (Uradni list RS, št. 61/96, 3/97, 23/97 in 81/97).
29. Sklepi Vlade Republike Slovenije, sprejeti na 114. seji, 17. junija 1999, ob obravnavi poročila o izvajanju priprav na uvedbo davka na dodano vrednost.
30. Slovenski računovodski standardi (Uradni list RS, št. 107/2001).
31. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99).
32. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 89/98, 17/00, 19/00, 27/00, 66/00, 30/01 in 82/01).
33. Zakon o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leto 2002 in 2003 (Uradni list RS, št. 103/01).
34. Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list SFRJ, št. 29/78, 39/85 in 57/89).
35. Zakon o plačilnem prometu (Uradni list RS, št. 30/02).
36. Zakon o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri (Uradni list RS, št. 45/95, 109/01).
37. Zakon o priložnostnih kovancih (Uradni list RS, št. 7/93).
38. Zakon o trgu vrednostnih papirjev (Uradni list RS, št. 56/99).

SLOVARČEK

addition method – seštevalna metoda
cash–flow method – metoda denarnih tokov
cash inflow – denarni priliv
cash outflow – denarni odliv
credit method – kreditna metoda
debt collection – izterjava dolgov
destination principle – načelo namembnega kraja
exempt – oproščen promet
factoring – faktoring
input tax – vstopni davek
option to tax – opcijsko obdavčenje
origin principle – načelo kraja porekla blaga
output tax – izstopni davek
outside the scope – neobdavčljiv promet
recovery of input tax – povračilo vstopnega davka
subtraction method – odštevalna metoda
taxable – obdavčen promet
tax calculation account (TCA) – davčni račun
zero–rated – stopnja 0 %

PRILOGE

Priloga 1

Tabela 6: Podatki, ki se vpisujejo kot oproščen promet v knjigo prejetih računov

KONTO	
6000	Obresti za vloge na vpogled v domači valuti
6001	Obresti za vloge na vpogled v tuji valuti
6008	Obresti za vloge na vpogled bank v skupini v domači valuti
6009	Obresti za vloge na vpogled bank v skupini v tuji valuti
6010	Obresti za kratkoročne vloge v domači valuti
6011	Obresti za kratkoročne vloge v tuji valuti
6012	Obresti za kratkoročne kredite v domači valuti
6013	Obresti za kratkoročne kredite v tuji valuti
6016	Obresti za kratkoročne vloge bank v skupini v domači valuti
6017	Obresti za kratkoročne vloge bank v skupini v tuji valuti
6018	Obresti za kratkoročne kredite bank v skupini v domači valuti
6019	Obresti za kratkoročne kredite bank v skupini v tuji valuti
6030	Obresti za dolgoročne vloge v domači valuti
6031	Obresti za dolgoročne vloge v tuji valuti
6032	Obresti za dolgoročne kredite v domači valuti
6033	Obresti za dolgoročne kredite v tuji valuti
6036	Obresti za dolgoročne vloge bank v skupini v domači valuti
6037	Obresti za dolgoročne vloge bank v skupini v tuji valuti
6038	Obresti za dolgoročne kredite bank v skupini v domači valuti
6039	Obresti za dolgoročne kredite bank v skupini v tuji valuti
6040	Obresti za vpogledne vloge v domači valuti
6041	Obresti za vpogledne vloge v tuji valuti
6048	Obresti za vpogledne vloge odvisnih družb v domači valuti
6049	Obresti za vpogledne vloge odvisnih družb v tuji valuti
6050	Obresti za kratkoročne vloge v domači valuti
6051	Obresti za kratkoročne vloge v tuji valuti
6058	Obresti za kratkoročne vloge odvisnih družb v domači valuti
6059	Obresti za kratkoročne vloge odvisnih družb v tuji valuti
6060	Obresti za dolgoročne vloge v domači valuti
6061	Obresti za dolgoročne vloge v tuji valuti
6068	Obresti za dolgoročne vloge odvisnih družb v domači valuti
6069	Obresti za dolgoročne vloge odvisnih družb v tuji valuti
6070	Obresti za menice
6080	Obresti dane za druge obveznosti (oproščeni del)
6081	Odhodki iz poslovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti
61	Dane opravnine (provizije, del, ki ni zajet prek računov)
6200	Odhodki pri reeskontu menic
6220	Odhodki pri trgovanju s terminskimi pogodbami – futures
6221	Odhodki pri forward pogodbah
6222	Odhodki pri trgovanju z opcijami
6223	Odhodki pri swap pogodbah
626	Odhodki pri nakupu in prodaji tujih valut in plemenitih kovin

Vir: Knjiga prejetih računov SKB banke, d. d., Ljubljana.

Priloga 2

Tabela 7: Podatki, ki se vpisujejo kot oproščen promet v knjigo izdanih računov

KONTO	
6500	Obresti iz sredstev obvezne rezerve
6501	Obresti iz drugih sredstev
6520	Obresti iz kratkoročnih vlog v domači valuti
6521	Obresti iz kratkoročnih vlog v tuji valuti
6522	Obresti iz kratkoročnih kreditov v domači valuti
6523	Obresti iz kratkoročnih kreditov v tuji valuti
6524	Obresti iz kratkoročnih vlog pri bankah v skupini v domači valuti
6525	Obresti iz kratkoročnih vlog pri bankah v skupini v tuji valuti
6526	Obresti iz kratkoročnih kreditov bankam v skupini v domači valuti
6527	Obresti iz kratkoročnih kreditov bankam v skupini v tuji valuti
6530	Obresti iz dolgoročnih vlog v domači valuti
6531	Obresti iz dolgoročnih vlog v tuji valuti
6532	Obresti iz dolgoročnih kreditov v domači valuti
6533	Obresti iz dolgoročnih kreditov v tuji valuti
6534	Obresti iz dolgoročnih vlog pri bankah v skupini v domači valuti
6535	Obresti iz dolgoročnih vlog pri bankah v skupini v tuji valuti
6536	Obresti iz dolgoročnih kreditov bankam v skupini v domači valuti
6537	Obresti iz dolgoročnih kreditov bankam v skupini v tuji valuti
6540	Obresti iz kratkoročnih kreditov v domači valuti
6541	Obresti iz kratkoročnih kreditov v tuji valuti
6547	Obresti iz kratkoročnih kreditov odvisnim družbam v domači valuti
6548	Obresti iz kratkoročnih kreditov odvisnim družbam v tuji valuti
6550	Obresti iz dolgoročnih kreditov za investicije v domači valuti
6551	Obresti iz dolgoročnih kreditov za investicije v tuji valuti
6557	Obresti iz dolgoročnih kreditov za investicije odvisnim družbam v domači valuti
6558	Obresti iz dolgoročnih kreditov za investicije odvisnim družbam v tuji valuti
6560	Obresti iz dolgoročnih kreditov za druge namene v domači valuti
6561	Obresti iz dolgoročnih kreditov za druge namene v tuji valuti
6567	Obresti iz dolgoročnih kreditov za druge namene odvisnim družbam v domači valuti
6568	Obresti iz dolgoročnih kreditov za druge namene odvisnim družbam v tuji valuti
6590	Obresti iz drugih terjatev (oproščeni del)
6591	Prihodki iz poslovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti
6600	Prihodki od eskontiranih menic
666	Prihodki pri nakupu in prodaji tujih valut in plemenitih kovin
6680	Prihodki pri trgovanju s terminskimi pogodbami – futures
6681	Prihodki pri forward pogodbah
6682	Prihodki pri trgovanju z opcijami
6683	Prihodki pri swap pogodbah
670	Opravnine (provizije) od danih jamstev
6710	Opravnine (provizije) od storitev, opravljenih bankam v skupini
6711	Opravnine (provizije) od storitev, opravljenih odvisnim družbam
672	Opravnine (provizije) od plačilnega prometa v državi
673	Opravnine (provizije) od plačilnega prometa s tujino
674	Opravnine (provizije) od posredniških in komisijskih poslov (oproščeni del)

675	Opravnine (provizije) od menjalniških poslov
676	Opravnine (provizije) od poslov z vrednostnimi papirji za stranke
677	Opravnine (provizije) od kreditnih poslov
678	Opravnine (provizije) za opravljene administrativne storitve (oproščeni del)
680	Prihodki za nebančne storitve (oproščeni del)
686	Drugi poslovni prihodki (oproščeni del)

Vir: knjiga izdanih računov SKB banke, d. d., Ljubljana